Załącznik nr 2
do Uchwały nr 06/2026
Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia
LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”

LEŚNA KRAINA GÓRNEGO ŚLĄSKA

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania

„Leśna Kraina Górnego Śląska”

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027

Koszęcin, czerwiec 2026

Spis treści

I.CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO 3
1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia 3
2. Opis procesu tworzenia i doświadczenia partnerstwa 3
3. Opis struktury LGD 6
4. Opis składu organu decyzyjnego 7
5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym 7
6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD 8
II.CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR 10
1. Opis obszaru 10
2. Wyróżniki, potencjał i spójność obszaru 11
III.PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR 13
IV.ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU 19
1. Potrzeby rozwojowe i potencjały obszaru 19
2. Analiza SWOT 42
3. Wnioski z diagnozy 46
4. Grupy docelowe 49
V.SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA 50
VI.CELE I WSKAŹNIKI 61
VII.SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU 71
VIII.PLAN DZIAŁANIA 75
IX.PLAN FINANSOWY LSR 76
X.MONITORING I EWALUACJA 78
Spis tabel 80
Spis map 80
Spis wykresów 80
Spis rysunków 81
Wykaz wykorzystanej literatury: 81
Załączniki do LSR 82

I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" zarejestrowane jest jako Stowarzyszenie specjalne posiadające osobowość prawną. Formą prawną partnerstwa jest stowarzyszenie „specjalne" – jest to jednolita dla wszystkich LGD forma organizacyjno-prawna, charakteryzująca się tym, że w stowarzyszeniu oprócz osób fizycznych członkami zwyczajnymi mogą być także osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województwa. Nadzór nad nim sprawuje marszałek województwa i może ono prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji LSR. Poza tym w takim stowarzyszeniu, obok Walnego Zebrania Członków, Zarządu oraz organu kontroli wewnętrznej, funkcjonuje dodatkowy organ jakim jest Rada, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR.

2. Opis procesu tworzenia i doświadczenia partnerstwa

Pierwszym działaniem, które zapoczątkowało powstanie Stowarzyszenia, było założenie Fundacji Lokalna Grupa Działania „Spichlerz Górnego Śląska", zarejestrowanej w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 12.01.2006 r. Fundacja została utworzona w ramach projektu pn. *Spichlerz Górnego Śląska: edukacja, innowacja i rozwój*, realizowanego przez Śląski Związek Gmin i Powiatów w latach 2004–2006 w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006* w zakresie Działania 2.7 *Pilotażowy Program Leader+*: *Wsparcie procesu tworzenia Lokalnej Grupy Działania i Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich*. Obszar LGD obejmował 12 gmin: Ciasna, Herby, Kochanowice, Koszęcin, Pawonków, Krupski Młyn, Tworóg, Pilchowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek, Wielowieś. Kolejnym krokiem była realizacja w latach 2007–2008 projektu pn. *Wdrażanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich „Spichlerza Górnego Śląska"*. Następnie Fundacja realizowała projekt pn. *Dla siebie i dla innych – ja, ty, my,* dofinansowany ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, adresowany do młodzieży z obszaru LGD, a realizowany z partnerem – Fundacją Edukacja dla Demokracji. Stała integracja wewnętrzna, która była pogłębiana przy realizacji projektów, przyczyniła się do wzrostu świadomości na temat idei i zasad partnerstwa trójsektorowego, współpracujących w ramach LGD podmiotów. Na obszarze LGD powstało wiele nowych organizacji pozarządowych, które mogły stać się beneficjentami projektów i wdrażać zintegrowaną strategię rozwoju. W 2008 roku LGD „Spichlerz Górnego Śląska" przystąpił do opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009–2015. Przygotowanie LSR odbyło się według partnersko-eksperckiego modelu budowania dokumentów strategicznych. Projekt strategii został zaakceptowany przez Zarząd LGD w dniu 4 kwietnia 2008 r. Ostateczną wersję LSR przyjęto na Zgromadzeniu Partnerów w dniu 8 stycznia 2009 r. W latach 2009–2015 LGD „Spichlerz Górnego Śląska" rozdysponował łącznie 13 326 962,48 zł. Środki te zostały rozdzielone w następujący sposób:

- Działanie 413. *Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju* – 10 245 833,25 zł (78% środków);
- Działanie 421. *Wdrażanie projektów współpracy* – 288 035,83 zł (2% środków);
- Działanie 431. *Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja* – 2 793 093,40 zł (20% środków).

W ramach działania 413. *Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju* najwięcej środków udostępnionych zostało na działania *Małe projekty* (44,0%) oraz *Odnowa i rozwój wsi* (44,9%). Na działanie *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* udostępniono ok. 8,4% środków, a na działanie *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* 4,7%. Znaczna część środków przeznaczonych na działanie *Małe projekty* pozwoliła na zbudowanie potencjału trzeciego sektora oraz partnerstwa pomiędzy sektorami, które umożliwiło realizację oddolnych inicjatyw. Wdrażanie przedsięwzięć przez LGD „Spichlerz Górnego Śląska" oraz przez beneficjentów przyczyniło się do zrealizowania celów jakie postawiono w LSR na lata 2009–2015. Łącznie do końca 2014 r. przeprowadzono 11 naborów wniosków w ramach działania 413. *Wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju*. Do LGD wpłynęło 548 wniosków na łączą kwotę 27 986 627,57 zł. Liczba wniosków zaakceptowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, do których dokonano płatności i będących w trakcie realizacji płatności wynosiła 234 oraz wypłacono 91,92% kwoty zakładanej w LSR. Ponadto w ramach działania 421. *Wdrażanie projektów współpracy* w okresie 2009–2015 zrealizowano trzy projekty współpracy na łączną kwotę 288 035,83 zł: *Liswarciański Szlak –*

Wspiera Animuje Rozwija Turystykę Aktywną, *Muzyka Łączy Regiony* oraz *Przewodnik za ladą*. W ramach działania 431. *Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja* organizowano działania o charakterze informacyjnym, w których udział wzięło ponad 100 tys. uczestników oraz przeszkolono 461 lokalnych liderów, a w wydarzeniach o charakterze promocyjnym wzięło udział około 50 tys. uczestników.

Kolejnym krokiem było utworzenie 12 czerwca 2014 r. Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska", w skład którego weszło 12 gmin oraz jako osoba prawna Fundacja Lokalna Grupa Działania „Spichlerz Górnego Śląska". Stowarzyszenie zostało zarejesrtowane w Sądzie Rejonowym w Częstochowie XVII Wydział Gospodarczy KRS w dniu **29 października 2014 r.** W maju 2015 r. do Stowarzyszenia przyjęto cztery nowe gminy tj. Kalety, Miasteczko Śląskie, Pyskowice i Zbrosławice. LGD systematycznie przyjmuje w poczet członków podmioty zainteresowane realizacją celów LSR. Od 1 lipca 2015 r. działa Biuro Stowarzyszenia LGD, które jest odpowiedzialne za prawidłowy przebieg przygotowywania i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Podczas realizacji LSR na lata 2014–2020 kontynuowano działania ukierunkowane na pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców regionu, rozwój turystyki w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze, a także na wzmocnienie kapitału społecznego. LGD ogłosiła 35 naborów, na które zostało złożonych 471 wniosków aplikacyjnych (w tym 11 wycofano), z których 357 zaopiniowano pozytywnie, a na ich realizację podpisano 182 umowy (stan na koniec 2022 r.). Nabory ogłaszano w następujących zakresach: wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym LSR przez podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w tym zakresie, zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej, promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na rozpoczęcie działalności gospodarczej, natomiast najwięcej naborów dotyczyło rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej. W tabeli 1 przedstawiono wykorzystanie przez LGD funduszy w latach 2016–2020 według stanu na dzień 31.12.2022 r.

Tabela 1. Stopień realizacji budżetu LSR na lata 2016–2020

Nazwa działania	Limit środków (EURO)	Zawarta umowa/wydane decyzje (EURO)	Zrealizowane płatności (EURO)	Stopień realizacji wg wypłaconych (%)
Wdrażanie LSR	5 439 500	4 375 274,78	3 329 516,46	61,21
Wdrażanie projektów współpracy	543 950	436 158,57	79 914,22	14,69
Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacja	776 015	776 015,00	608 888,85	78,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura LGD

Ponadto w latach 2016–2020 LGD uczestniczyła w projektach współpracy, które przyczyniły się do rozwoju marki lokalnej, wzrostu atrakcyjności obszaru, promocji lokalnych produktów i zasobów, a także wspierania zdrowego trybu życia:

- *Stwórzmy razem Markę Lokalną* – całkowita wartość projektu wynosiła 447 100,35 zł, z czego wartość dofinansowania dla Stowarzyszenia LGD Leśna Kraina Górnego Śląska wynosił 294 539,47 zł – projekt krajowy realizowany wspólnie z LGD Brynica to nie granica;
- *Marka Turystyczna – Sieć Ekomuzea* – całkowita wartość operacji po stronie polskich partnerów wynosiła 1 182 500,00 zł, z czego udział LGD Leśna Kraina Górnego Śląska wynosił 455 300,00 zł – projekt międzynarodowy z udziałem: Stowarzyszenia „Lider Pojezierza", Stowarzyszenia „WIR" – Wiejska Inicjatywa Rozwoju, LGD Zielona Dolina Odry i Warty, Lokalna Grupa Działania Zielone Światło, Asociatia GAL Tara Gugulanilor z Rumuni;
- *Opracowanie koncepcji tras rowerowych* – całkowita wartość projektu wynosiła 46 610,08 zł, z czego udział Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" wynosił 35 650,00 zł – projekt krajowy realizowany wspólnie z LGD Brynica to nie granica;

- *Marka Lokalna na BIS* – całkowita wartość operacji wynosiła 1 056 985,00 zł, z czego udział Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" wynosił 504 985,00 zł – projekt krajowy realizowany wspólnie z LGD Brynica to nie granica i LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice;
- *Akademia promocji Leader-Ty* – całkowita wartość operacji wynosiła 183 475,00 zł, z czego udział Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" wynosił 68 803,00 zł – projekt międzynarodowy realizowany wspólnie ze Stowarzyszeniem „Lider Pojezierza", Stowarzyszeniem LGD Partnerstwo Drawy z Liderem Wałeckim oraz Kauno Rajono Vietos Veiklos Grupe;
- *Turystyka Rowerowa Atrakcyjnym Sposobem Aktywności – TRASA* – całkowita wartość operacji wynosiła 2 410 175,00 zł, z czego udział Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" wynosił 588 909,00 zł – projekt krajowy realizowany z: Lokalną Grupą Działania „Zielony Wierzchołek Śląska", Lokalną Grupą Działania „Brynica to nie granica", Stowarzyszeniem „Razem na wyżyny", Lokalną Grupą Działania „Bractwo Kuźnic";
- POWERower (wniosek złożony, w trakcie weryfikacji) – całkowita wartość operacji wynosi 251 550,00 zł, z czego udział Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" wynosi 228 896,00 zł – projekt krajowy będzie realizowany wspólnie ze Stowarzyszeniem „Lider Pojezierza".

Od początku swojej działalności LGD brało czynny udział w życiu społecznym regionu, realizując liczne projekty w partnerstwie z innymi podmiotami, przyczyniające się do poprawy jakości życia na obszarze swojego działania, m.in.:

- *Stwórzmy razem Markę Lokalną;*
- *Marka Lokalna na BIS;*
- *Marka Turystyczna – Sieć Ekomuzea;*
- *Turystyka Rowerowa Atrakcyjnym Sposobem Aktywności – TRASA;*
- *Akademia promocji Leader-Ty;*
- *Aktywizacja zawodowa mieszkańców Leśnej Krainy Górnego Śląska;*
- *III sektor – w nas jest siła;*
- *Śląska Akademia Senior@;*
- *Siła III sektora Leśnej Krainy Górnego Śląska;*
- *SMARTOPIEKA PREMIUM.*

Członkowie LGD posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie zarządzania oraz realizacji operacji w ramach LSR. LGD oraz wielu członków posiada również doświadczenie w zakresie pozyskiwania środków z innych źródeł na realizację projektów dla lokalnych społeczności, np.:

- *Siła III sektora Leśnej Krainy Górnego Śląska* – projekt realizowany przez LGD ze środków FIO*;*
- *„EKO i ŚLĄSKIE" – eco-warsztaty rękodzielnicze nawiązujące do tradycji i kultury regionu* – projekt realizowany przez LGD ze środków Gminy Pilchowice;
- *Szlakiem zabytków małej architektury sakralnej w Koszęcinie na Ziemi Lublinieckiej w Leśnej Krainie Górnego Śląska* – projekt realizowany przez LGD ze środków Starostwa Powiatowego w Lublińcu;
- *Rozkochaj się w teatrze* – projekt realizowany przez Stowarzyszenie MONTOWNIA ze środków Fundacji PZU;
- *Ku pamięci lotników* – projekt realizowany przez Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Strzebiń w Województwie Śląskim ze środków Fundacji ORLEN;
- *Integracyjny piknik „na ŁĄCZce"* – projekt realizowany przez Holistyczne Stowarzyszenie Frymark w ramach konkursu FIO Śląskie Lokalnie 2020;
- *Kulturalna wielo-hybrydowa konwersja Gminnego Ośrodka Kultury w Wielowsi* – projekt realizowany przez Gminny Ośrodek Kultury w Wielowsi w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014–2020.

3. Opis struktury LGD

Najwyższą władzą Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska" jest Walne Zebranie Członków (WZC). Do jego kompetencji należy przede wszystkim uchwalanie kierunków i programu działania LGD, w tym uchwalenie LSR oraz zmian w LSR, ocena działalności pozostałych organów, uchwalanie Statutu i jego zmian, zatwierdzanie regulaminów pozostałych organów.

W skład LGD Leśna Kraina Górnego Śląska wchodzą z każdej gminy (minimum 1 przedstawiciel w poszczególnych sektorach) przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, łącznie 506 osób. Członkami Stowarzyszenia zostali podzieleni na 3 grupy, członkowie: zwyczajni, wspierający oraz honorowi. Sektor publiczny reprezentują samorządy lokalne, przedstawiciele: szkół, ośrodków kultury, ośrodków pomocy społecznej, a także bibliotek publicznych. Wśród przedstawicieli sektora społecznego znajdują się organizacje pozarządowe, co najmniej jedna z każdej gminy, w tym organizacje sportowe, KGW oraz OSP, a także osoby fizyczne, tj. mieszkańcy wszystkich gmin należących do obszaru LGD. Znaczną grupę wśród członków sektora społecznego stanowią przedstawiciele kościoła katolickiego. Przedstawiciele sektora społecznego posiadają bogaty dorobek w zakresie organizowania przedsięwzięć na rzecz lokalnego społeczeństwa na terenie opisanego obszaru. Członkami Stowarzyszenia są także lokalni przedsiębiorcy i rolnicy, w tym właściciele gospodarstw agroturystycznych oraz lokalni rzemieślnicy, producenci i usługodawcy. Sektor gospodarczy reprezentują podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sektorze usług, handlu i produkcji. Wśród osób będących członkami Stowarzyszenia znajdują się reprezentanci grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR: osoby młode (do 25. roku życia), seniorzy (osoby starsze, które ukończyły 60. rok życia) oraz kobiety.

Członkowie stowarzyszenia w związku z dysponowaniem środkami publicznymi będą podejmować jawne decyzje, będą cierpliwi w tłumaczeniu ewentualnym niezadowolonym osobom dlaczego podjęli takie a nie inne decyzje i przede wszystkim będą świadomi swojej odpowiedzialności. Dla pracowników Biura, jak również dla członków organu decyzyjnego przewidziano w okresie realizacji LSR dodatkowe szkolenia w celu podnoszenia ich wiedzy i kompetencji, a także szczegółowego zapoznania się z zapisami Strategii i dokumentów programowych oraz wynikającymi z nich obowiązkami. Wszelkie szkolenia / kursy/ wyjazdy studyjne w ramach wewnętrznych struktur LGD będą miały na celu pozyskiwanie odpowiednich kwalifikacji ekonomicznych oraz administracyjnych niezbędnych do gospodarowania środkami publicznymi. Planuje się udział pracowników biura, co najmniej dwa razy w roku oraz udział członków organów decyzyjnych i kontrolnych (Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna), co najmniej raz w roku w szkoleniu tematycznym w zakresie ich samorozwoju. Przewiduje się udział członków w działaniach edukacyjnych i informacyjnych prowadzonych przez LGD w ramach planu komunikacji oraz w wizytach studyjnych.

Relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, która jest niezwykle istotna. Stosuje się formy kolegialnego podejmowania decyzji. Członkowie LGD są w stałym kontakcie zarówno z pracownikami Biura LGD jak i z Zarządem nie tylko w kwestiach zmian w LSR, ale również w celu omówienia bieżących spraw dotyczących obszaru LGD oraz monitorowania realizacji LSR. Częste spotkania Członków oraz kontakt pozwalają na skuteczniejszą realizację przedsięwzięć oraz efektywne wykorzystanie środków finansowych. Stała komunikacja Członków pozwala również na szybką interwencję w przypadku zmian w LSR. Ponadto komunikacja odbywa się w sposób dostosowany do wszystkich członków bez względu na wiek czy stopień sprawności, tak aby żadna osoba nie była wykluczona z wdrażania LSR. Podczas zebrań organów LGD uczestnicy na ogół stosują się do zasad kultury dialogu. Podczas każdego spotkania uczestnicy mają prawo głosu i zadawania pytań, stosowane jest podsumowanie spotkań czy uzgodnień w każdej innej formie komunikacji. Zarząd i biuro LGD zachęcają członków do wyrażania swoich uwag i pomysłów cyklicznie podczas spotkań, w ramach realizowanych badań ankietowych a także na bieżąco poprzez formularz kontaktowy zamieszczony na stronie LGD, telefonicznie lub osobiście w biurze Stowarzyszenia. Informacje o realizowanych i planowanych projektach oraz o prowadzonych konsultacjach są rozsyłane wszystkim zainteresowanym drogą elektroniczną, publikowane na stronie internetowej a także na profilu społecznościowym. Członkowie mogą tworzyć tematyczne zespoły doradcze, które będą formułować wnioski i sugestie odnośnie planowanych operacji oraz opiniować działania LGD.

Zarząd Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska” jest organem wykonawczym, działa na podstawie własnego Regulaminu. Kadencja Zarządu trwa cztery lata. Do najważniejszych zadań Zarządu należy: reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz, kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia oraz Biura LGD, zwoływanie WZC, opracowywanie projektu LSR oraz innych dokumentów, realizacja LSR, w tym ogłaszanie konkursów, wykonywanie działań wymaganych przepisami, związanych z realizacją LSR, z wyjątkiem tych, które należą do wyłącznej kompetencji Rady. W skład Zarządu LGD wchodzi od 5 do 12 osób, pełniących funkcje: Prezesa Zarządu, Wiceprezesów, Skarbnika oraz członka Zarządu. Wśród członków Zarządu jest jedna osoba powyżej 60. roku życia. Wysoka aktywność seniorów ma duże znaczenie na obszarze LGD, ponieważ udział tych osób w liczbie mieszkańców stale wzrasta.

Wszyscy posiadają doświadczenie w działalności społecznej, brali również czynny udział w pracach nad przygotowaniem poprzednich oraz obecnej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2023–2027. W Biurze Stowarzyszenia LGD, powołanym w celu wspierania prac oraz organizacji działalności LGD, zatrudnionych jest 7 osób posiadających wiedzę w zakresie obowiązujących przepisów prawa i administracji, a także doświadczenie w realizacji projektów o zasięgu lokalnym oraz wdrażaniu i aktualizacji dokumentów strategicznych.

4. Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada, do jej wyłącznej kompetencji należy wybór oraz ocena operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR, a także przyznawanie kwot wsparcia. W skład Rady LGD wchodzi nie mniej niż 9 i nie więcej niż 15 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Obecnie Rada składa się z 15 osób. Rada wybiera osoby pełniące funkcje: Przewodniczącego, dwóch Wiceprzewodniczących oraz członków. Członkowie Rady posiadają niezbędne kwalifikacje oraz wiedzę do pełnienia swoich funkcji: posiadają doświadczenie w realizacji operacji współfinansowanych ze środków zewnętrznych, większość pełniła funkcję Członka Rady w poprzednich latach, wszyscy uczestniczyli w szeregu szkoleń w zakresie realizacji PROW. Rada jest organem, w którym reprezentację posiadają gminy członkowskie oraz grupy interesu sektora: publicznego, społecznego, gospodarczego. Na poziomie podejmowania decyzji ani władza publiczna ani żadna grupa interesu nie może posiadać więcej niż 49 proc. głosów. W składzie Rady zachowano parytety związane z obecnością co najmniej 1 kobiety oraz związane z reprezentatywnością sektorów. Ponadto w Radzie znajduje się osoba po 60. roku życia. Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród członków tego zebrania. Członek Rady nie może być jednocześnie pracownikiem biura LGD i nie może pełnić funkcji w żadnym innym organie Stowarzyszenia.

5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

W procesie decyzyjnym każdorazowo Rada zachowywać będzie parytety zapewniające reprezentatywność sektorów poprzez weryfikowanie grup interesu – zgodnie z przyjętym Regulaminem Rady oraz Procedurą wyboru i oceny operacji, a także Procedurą wyboru i oceny grantobiorców. W składzie Rady podczas podejmowania decyzji ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu, nie będzie posiadać więcej niż 49% praw głosu. Poprawności formalnej wyłączenia będą służyć deklaracje bezstronności oraz rejestry interesów członków Rady.

Kolejnym organem Stowarzyszenia jest Komisja Rewizyjna, która składa się z od 3 do 5 członków wybieranych przez Walne Zebranie Członków. Komisja Rewizyjna spośród swoich członków wybiera Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego. Komisja Rewizyjna jest organem kontrolującym całokształt działalności Stowarzyszenia.

Wszystkie organy struktury LGD działają na bazie właściwych dla siebie Regulaminów. Jasny jest podział praw i obowiązków. Rada posiada doświadczenie w procesie wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalania kwot wsparcia. Dzięki temu, że organ składa się z przedstawicieli różnych środowisk, szeroki jest zakres wiedzy i kompetencji jej członków. Członkowie Rady przechodzili i będą przechodzić szkolenia w zakresie przygotowania do sprawnego wdrażania LSR, co jest tym bardziej istotne z punktu widzenia wielofunduszowości, która w województwie śląskim będzie nowością.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumentami regulującymi działalność Stowarzyszenia są:

1. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.);
2. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);
3. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.);
4. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej*;
5. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;*
6. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005;*
7. *Ustawa z dnia 8 lutego 2023r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027* (Dz.U. 2023 poz. 412);
8. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021r. ustanawiające Europejski Funduszy Społecznego Plus, (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013;*
9. *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz.U. 2022 poz. 1079).

Poza wyżej wskazanymi aktami prawnymi, działania LGD regulują dokumenty wewnętrzne przedstawione poniżej:

- Statut, który jest uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska". Statut reguluje zasady działalności Stowarzyszenia, wyznacza cele i obszary działalności oraz określa kompetencje poszczególnych organów;
- Regulamin Rady LGD, który jest uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska". Określa skład organu ze wskazaniem zadań oraz zasad wynagradzania; zawiera również zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania, opisuje szczegółowe zasady podejmowania decyzji dotyczących wyboru operacji, określa tryb i sposób wyboru operacji oraz zasady zachowania parytetów;
- Regulamin Zarządu LGD, który jest uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska". Określa podział zadań wśród członków, kompetencje organu, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania;
- Regulamin Komisji Rewizyjnej, który jest uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków. Określa kompetencje członków Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania oraz podejmowania decyzji;

- Regulamin WZC, który jest uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków. Określa kompetencje WZC, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania, opisuje zasady podejmowania decyzji.

II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

1. Opis obszaru

Obszar funkcjonowania LGD Leśna Kraina Górnego Śląska obejmuje szesnaście sąsiadujących ze sobą gmin, położonych w województwie śląskim, w powiatach: gliwickim, tarnogórskim i lublinieckim, w tym: trzy gminy miejskie, tj. Pyskowice, Kalety i Miasteczko Śląskie, jedenaście gmin wiejskich, tj. Ciasna, Herby, Kochanowice, Koszęcin, Krupski Młyn, Pawonków, Pilchowice, Rudziniec, Tworóg, Wielowieś, Zbrosławice, oraz dwie gminy miejsko-wiejskie, tj. Sośnicowice i Toszek. Łączna powierzchnia wymienionych jednostek samorządu wynosi 1 596 km^2 i jest zamieszkała przez 146 975 osób (dane GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.). Na mapie 1 zobrazowano graficznie granice LGD, natomiast w tabeli 1 przedstawiono podstawowe dane dotyczące gmin partnerstwa.

Cały obszar jest spójny pod względem przestrzennym. Wszystkie gminy obszaru LGD administracyjnie położone są w powiatach: gliwickim, tarnogórskim i lublinieckim, które sąsiadują ze sobą. Każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar, znajdujący się w jednym obrysie (mapa 1). Siedziba LGD znajduje się w Koszęcinie.

Mapa 11. Gminy objęte partnerstwem LGD Leśna Kraina Górnego Śląska

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Podstawowe dane o gminach z obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska

Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator gminy	Powierzchnia (km^2)
Pyskowice	miejska	2405021	31
Pilchowice	wiejska	2405042	70
Rudziniec	wiejska	2405052	159
Sośnicowice	miejsko-wiejska	2405063	116
Toszek	miejsko-wiejska	2405073	100
Wielowieś	wiejska	2405082	116
Ciasna	wiejska	2407032	134
Herby	wiejska	2407042	86
Kochanowice	wiejska	2407052	80
Koszęcin	wiejska	2407062	129
Pawonków	wiejska	2407072	119
Kalety	miejska	2413011	76
Miasteczko Śląskie	miejska	2413021	68
Krupski Młyn	wiejska	2413052	39
Tworóg	wiejska	2413082	125
Zbrosławice	wiejska	2413092	148
RAZEM LGD			**1 596**

Źródło: Opracowanie własne

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest strategią wielofunduszową, finansowaną w ramach *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* oraz *Europejskiego Funduszu Społecznego Plus* (EFS+). W związku z tym, że cały obszar położony jest w granicach jednego województwa, realizacja operacji w ramach każdego z możliwych EFSI (Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne) będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR. Ponadto w ramach *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Funduszu Sprawiedliwej Transformacji* przewidziano działania, w których o finansowanie mogą ubiegać się LGD.

2. Wyróżniki, potencjał i spójność obszaru

Administracyjnie wszystkie gminy LGD Leśna Kraina Górnego Śląska należą do województwa śląskiego. Gminy obszaru charakteryzują się spójnością geograficzną pod względem położenia i ukształtowania terenu. Mimo historycznych różnic wynikających z przynależności państwowej w przeszłości, spójność tego obszaru przejawia się w wymiarach: środowiskowym, historycznym, kulturowym. Obszar odznacza się dużą spójnością, która wynika ze zbliżonych bądź tożsamych uwarunkowań poszczególnych elementów:

- położenie w zachodniej części województwa śląskiego, przy granicy z województwem opolskim, co wpływa na przenikanie się różnych elementów;
- położenie w dorzeczu Odry nad pierwszorzędowymi jej dopływami – Bierawką, Kłodnicą, Małą Panwią, Liswartą – z malowniczymi krajobrazami dolin rzecznych oraz obszarami cennymi przyrodniczo, w tym obszarami leśnymi objętymi ochroną w ramach programu Natura 2000;
- bogata i unikatowa fauna i flora;
- dogodne położenie komunikacyjne – drogowe, kolejowe i wodne, na szlakach o znaczeniu międzynarodowym, z północy na południe i ze wschodu na zachód Europy;
- bogactwo dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego;
- kuchnia lokalna posiadająca cechy kuchni śląskiej, polskiej, niemieckiej, kresowej, a równocześnie mająca swój odrębny charakter i smak, ze specyficznymi produktami i daniami mogącymi stać się produktami lokalnymi;
- cały obszar posiada bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki aktywnej;

- zachowanie i wspieranie tradycyjnych rzemiosł i działalności artystycznej, działalność osób i grup zajmujących się rękodziełem ludowym, hafciarstwem, wikliniarstwem, rzeźbą, malarstwem, produkcją wyrobów ceramicznych, kowalstwem artystycznym i użytkowym;
- większość obszaru LGD zakwalifikowano jako ONW;
- wysoka lesistość na terenie całego obszaru;
- bogate i kultywowane tradycje i zwyczaje kulturowe, w tym również specyficzny dialekt śląski.

Spójność obszaru LGD pod względem ekonomicznym obrazuje liczba gospodarstw rolnych o podobnej strukturze. Na terenie LGD widoczne jest występowanie dużych gospodarstw w strukturze gruntów rolnych. Zdecydowaną większość stanowią duże gospodarstwa powyżej 15 ha – 70,3% (dane z 2020 r.), co daje możliwość rozwoju wieloobszarowego i profesjonalnego rolnictwa.

Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem we wszystkich analizowanych latach był na obszarze LGD niższy niż średnia dla kraju oraz średnia dla województwa śląskiego, ale odnotował trend rosnący, natomiast tendencja ta dotyczyła także średniej dla województwa i kraju. Średni udział grupy „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo" w 2020 r. był dla obszaru LGD wyższy niż średnia dla województwa oraz średnia dla kraju.

Jak wynika z danych statystycznych klasyfikacji podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007, największa liczba, spośród wszystkich 14 044 podmiotów gospodarczych na obszarze w 2021 r., była zarejestrowana w sekcjach: G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle" – 2 849 podmiotów (20,3%), F „Budownictwo" – 2 396 podmiotów (17,1%) oraz C „Przetwórstwo przemysłowe" – 1 611 podmiotów (11,5%). Na obszarze nie są zarejestrowane żadne podmioty w sekcji U „Organizacje i zespoły eksterytorialne", a najniższe i nikłe udziały podmiotów zarejestrowane są w sekcjach B „Górnictwo i wydobywanie", D „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych" i E „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją".

Z danych GUS wynika, że na terenie obszaru LGD funkcjonowało czternaście obiektów noclegowych, które łącznie oferowały 1 011 miejsc noclegowych, w tym 537 miejsc noclegowych całorocznych. Najwięcej z nich znajdowało się na terenie Gminy Koszęcin (4 obiekty).

Spójność kulturowa, mająca korzenie w historii obszaru, znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej, jak i niematerialnej. Na terenie każdej z gmin obszaru występują zabytki wpisane do rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Oprócz materialnych form wyrazu wspólnej kultury, bardzo ważne znaczenie mają zwyczaje, obyczaje, posługiwanie się gwarą, dbałość o strój regionalny oraz budowanie poczucia wspólnej tożsamości poprzez kultywowanie śpiewania, muzykowania i taniec regionalny, a także specyficzne budownictwo regionalne. Wszystkie te elementy tworzą wspólną kulturę ludową regionu.

Poziom pokrycia obszaru LGD lasami to 47,1%, a więc więcej niż średnio w województwie (32,2%), a także więcej niż średnia w kraju (29,6%). Wśród gmin LGD największy udział lasów w powierzchni ogółem występuje w gminach Krupski Młyn i Kalety – odpowiednio 85,8% i 82,0%, a więc znacznie więcej niż średnio na obszarze LGD, w województwie i kraju[1].

[1] Dane GUS za 2021 r.

III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Oddolność to jedna z siedmiu podstawowych cech metody LEADER. Oddolność tworzenia niniejszej LSR została zapewniona poprzez angażowanie partnerów lokalnych oraz rzeczywisty, partycypacyjny udział mieszkańców w procesie jej powstawania. Aktywność podmiotów zaangażowanych w przygotowanie LSR będzie kontynuowana również w trakcie jej wdrażania.

Zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględniano/będzie się uwzględniać zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowanie i przestrzeganie praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód".

1. Etap opracowania LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowywana była ze szczególnym udziałem lokalnej społeczności. W celu zapewnienia oddolnego charakteru wprowadzono szeroką partycypację przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców z każdej z gmin wchodzących w skład LGD. Podczas prac nad dokumentem na każdym etapie zapewniono maksymalny udział społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie różnorodnych środków partycypacji. Do opracowywania poszczególnych elementów Strategii powołano Zespół ds. opracowania LSR, który czuwał nad uporządkowaniem wszystkich zebranych materiałów. W skład zespołu weszli przedstawiciele 3 sektorów: publicznego, gospodarczego oraz społecznego. Udział w Grupie Roboczej był otwarty i każda zainteresowana osoba mogła zgłosić swoją kandydaturę. Ponadto w prace nad opracowaniem dokumentu były włączone osoby młode, tj. do 25. roku życia oraz osoby po 60. roku życia. Prace nad tworzeniem LSR składały się z czterech etapów, na których zastosowano różne metody partycypacji:

1. Gromadzenie wielopłaszczyznowego materiału dotyczącego terenu obejmującego LGD (pozyskiwanie danych GUS, Wojewódzki Konserwator Przyrody, Powiatowe Urzędy Pracy).
2. Ankieta identyfikująca potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszaru do wypełnienia on-line (zamieszczona na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz rozsyłana do członków) i w formie tradycyjnej (wypełniana podczas warsztatów oraz dostępna w Biurze LGD). Wyniki ankiety zostały wykorzystane w analizie SWOT oraz stały się podstawą do określenia celów i wskaźników ujętych w LSR.
3. Konsultacje społeczne przeprowadzone w każdej gminie wchodzącej w skład LGD w różnych formach:
   a. spotkania warsztatowe, praca nad zagadnieniami do LSR w grupach roboczych z podziałem na sektory;
   b. indywidualne konsultacje z mieszkańcami;
   c. wywiad grupowy;
   d. strona internetowa LGD: www.lesnakrainalgd.pl, zakładka: Wsparcie przygotowawcze.
4. Podsumowanie wyników konsultacji i sformułowanie wniosków, które zostały wypracowane podczas wszystkich form konsultacji społecznych.

Włączenie społeczności lokalnej było szczególnie wykorzystane w następujących etapach:

- diagnozy partycypacyjnej;
- określenia celów i ich hierarchii;
- poszukiwania rozwiązań stanowiących sposób realizacji Strategii na etapie formułowania wskaźników;
- identyfikacji grup docelowych Strategii.

Podczas prac nad Strategią, w dniach 22.08–13.09.2022 r. w każdej z gmin wchodzących w skład LGD odbyły się otwarte spotkania informacyjno-warsztatowe. W trakcie spotkań mieszkańcy zostali zapoznani

z założeniami programu LEADER oraz z danymi statystycznymi obrazującymi sytuację obszaru. Następnie odbyła się dyskusja na temat problemów z jakimi mierzą się mieszkańcy obszaru oraz szans, które odpowiednio wykorzystane pomogą w rozwoju regionu. Ponadto uczestnicy spotkań, pracując w grupach, mieli za zadanie określić potrzeby obszaru oraz potencjały rozwojowe, następnie dostosować do nich cele oraz wskazać obszary, w które należy zainwestować. W spotkaniach wzięło łącznie udział 195 osób.

W dniu 16.02.2023 r. odbył się warsztat analityczno-refleksyjny, w którym uczestniczyli reprezentanci różnych gmin i sektorów. Podczas warsztatu uczestnicy zostali również zapoznani z założeniami Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR), ponadto dyskutowano na temat problemów osób w niekorzystnej sytuacji mieszkających na obszarze oraz o tym, która z tych grup potrzebuje największego wsparcia. Uczestnicy wskazali kobiety jako grupę, która jest w niekorzystnej sytuacji, co również potwierdzają dane statystyczne obszaru. W warsztacie uczestniczyły 33 osoby.

Spotkania te pozwoliły nie tylko na zdiagnozowanie potrzeb obszaru, ale również były istotne w określeniu przyszłych kierunków rozwoju. W spotkaniach uczestniczyło łącznie 228 osób, w tym byli wśród nich zarówno lokalni przedsiębiorcy, jak i przedstawiciele stowarzyszeń, KWG oraz pracownicy jednostek samorządu terytorialnego. Wśród najczęściej wymienianych problemów przez uczestników spotkań znalazły się: brak atrakcyjnych ofert pracy na terenie obszaru, niskie zarobki, niewykorzystany potencjał przyrodniczy oraz mała dostępność infrastruktury rekreacyjnej w tym ścieżek rowerowych, a także niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla mieszkańców w tym dzieci i młodzieży oraz problemy demograficzne i brak aktywności lokalnej społeczności. Z kolei jako potencjał mieszkańcy wskazywali: czyste środowisko, kulturę i tradycję lokalnej społeczności, atrakcyjny krajobraz, bliskość aglomeracji górnośląskiej. Jak wynikało z rozmów, mieszkańcy największe szanse na rozwój obszaru widzą w zapewnieniu oferty rozwoju, inwestowaniu w zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców oraz we wspieraniu przedsiębiorczości opartej na rekreacji i usługach. Inwestycje publiczne i prywatne powinny uwzględniać działania sprzyjające ochronie środowiska, w szczególności wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Spotkania, które odbyły się na pierwszym etapie, pozwoliły na opracowanie dokładnej diagnozy obszaru.

Jednym z elementów prac nad dokumentem było badanie ankietowe, które przeprowadzono w dniach 12.08.2022–16.09.2022 r. Ogłoszenie o ankietach zostało zamieszczone na stronie internetowej LGD oraz przesłano je drogą elektroniczną członkom organów Stowarzyszenia, mieszkańcom. Ankiety w wersji papierowej były rozdawane w biurze LGD oraz podczas różnych spotkań. W badaniu ankietowym udział wzięły 154 osoby. Ankietowani oceniali zarówno stan obecny obszaru jak i odpowiadali na pytania odnośnie przyszłych kierunków rozwoju. Za mocną stronę obszaru mieszkańcy uznali: położenie w pobliżu aglomeracji śląskiej (odpowiedź wskazana przez 80,5% ankietujących), niski poziom bezrobocia i małą ilość osób korzystających z pomocy środowiskowej (70% odpowiedzi), a także wysoki odsetek lasów i dobre rolnictwo (55,2% odpowiedzi). Z kolei za słabe strony mieszkańcy uznali małą ilość podmiotów w sekcji turystycznej (61% odpowiedzi) oraz niski przyrost naturalny, szczególnie w kilku gminach (51,3% odpowiedzi). Za szansę dla społeczności respondenci uznali fundusze europejskie, szczególnie w zakresie ochrony środowiska i klimatu (61,7% odpowiedzi), a także zainteresowanie turystyką wiejską ze strony mieszkańców miast (52,6% odpowiedzi). Wśród zagrożeń dla społeczności ankietowani wskazali wysoką inflację (83,1% odpowiedzi). Natomiast wśród działań jakie powinna realizować LGD wskazano na: stymulowanie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i innowacyjności poprzez tworzenie i rozwój przedsiębiorczości (także biogospodarki) oraz współpracę, w tym ekonomii społecznej oraz rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń (52,6% odpowiedzi), kształtowanie świadomości obywatelskiej i wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego (48,1% odpowiedzi) oraz poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej stanowiącej element przedsięwzięcia LSR i mającej na celu wzmocnienie przewag danego obszaru oraz wyrównywanie szans rozwojowych wszystkich mieszkańców i dywersyfikację zatrudnienia (46,1% odpowiedzi). Jedno z pytań dotyczyło również zainteresowania mieszkańców realizacją własnego projektu, gdzie 56,5% respondentów wskazało odpowiedź *Nie.* Wśród wszystkich ankietowanych 36,4% stanowiły osoby w wieku 35–44 lata, 21,4% zaś osoby w wieku 25–34 lata oraz 45–54 lata. Poniżej 10% ankietowanych stanowiły osoby poniżej 24. roku życia oraz osoby powyżej 55. roku życia. Z kolei 53,2% ankietowanych stanowiły kobiety. Szczegółowe wyniki ankiet zostały udostępnione na stronie LGD Leśna Kraina Górnego Śląska.

Ponadto został również przeprowadzony otwarty nabór fiszek projektowych. W ramach naboru wpłynęło 100 fiszek. Propozycje projektów dotyczyły głównie rozwoju infrastruktury rekreacyjnej, organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych, działań związanych ze wzmocnieniem kapitału społecznego oraz podejmowania i rozwoju działalności gospodarczych na obszarze LGD. Zebrane pomysły zostały przeanalizowane i zestawione z wynikami przeprowadzonych badań na podstawie danych statystycznych, tak aby jak najlepiej wybrać te, które wpłyną na poprawę życia mieszkańców regionu oraz które będą się wpisywać w założenia PS WPR i innych funduszy, z których można pozyskać dofinansowanie. Propozycje projektów posłużyły też do stworzenia planu działania na najbliższe lata, skoncentrowanym na dwóch celach.

Kolejnym krokiem było opracowanie celów Strategii. W spotkaniu, które odbyło się 16.03.2023 r. uczestniczyły 23 osoby wchodzące w skład Zespołu ds. opracowania LSR. Na spotkaniu przedstawiono uczestnikom aktualne dane statystyczne dotyczące sytuacji obszaru. Następnie uczestnicy omówili założenia PS WPR oraz kryteria wyboru LSR. W kolejnej części spotkania Zespół ds. opracowania LSR został podzielony na cztery grupy, w których zostały wypracowane cele. Realizacja zdefiniowanych w ramach celów przedsięwzięć w kolejnych latach zapewni rozwój obszaru LGD. Po zakończeniu prac w grupach, podsumowano wypracowane założenia. Według uczestników spotkania, cele przyszłej LSR powinny skupiać się na zapewnieniu mieszkańcom możliwości rozwoju na miejscu, bez konieczności wyjeżdżania do większych miast. Rozwój, według zgromadzonych na spotkaniu osób, powinien obejmować zarówno inwestowanie w czas wolny mieszkańców, który obejmuje równocześnie zwiększenie dostępu do infrastruktury rekreacyjnej jak i usług, a także w rozwój przedsiębiorczości mieszkańców. Uczestnicy zauważyli również potrzebę wzmocnienia integracji i tożsamości lokalnej oraz potrzebę wspierania zarówno młodzieży jak i osób starszych. Podnieśli kwestię niekorzystnej sytuację kobiet na obszarze. Spotkanie zakończyło się wyborem najważniejszych przedsięwzięć do realizacji w ramach LSR. Podczas dyskusji omówiono m.in. poziom innowacyjności obszaru oraz jakie działania należy podjąć w celu jej zwiększenia. Wspólnie zdecydowano, że podczas realizacji LSR duży nacisk zostanie położony na animowanie mieszkańców do wdrażania innowacji, w tym celu mieszkańcy podczas różnych spotkań, warsztatów i szkoleń będą informowani o możliwościach zwiększenia innowacyjności usług, produktów itd. Na spotkaniu dyskutowano także o wdrażaniu operacji w partnerstwie, czyli takich, które są realizowane przez partnerów z obszaru jednej LSR oraz projektów partnerskich, które składają się z kilku operacji realizowanych przez partnerów z obszarów wykraczających poza jedną LSR[2]. Uczestnicy spotkania wspólnie zdecydowali, że należy wdrażać zarówno operacje w partnerstwie jak i projekty partnerskie z partnerami krajowymi i zagranicznymi dla osiągniecia lepszych efektów wdrażania LSR.

W spotkaniach uczestniczyli zarówno przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji, m.in. KGW, OSP, przedsiębiorcy, pracownicy samorządowi oraz mieszkańcy.

W celu zapewnienia oddolnego charakteru prac nad Strategią, zostały przeprowadzone trzy wywiady grupowe z przedstawicielami sektora społecznego, gospodarczego oraz publicznego tj. grup istotnych z punktu tworzenia Strategii. Przedstawiciele każdego z sektorów spotkali się z pracownikami Biura LGD osobno. Spotkania odbyły się 12.04.2023 r. i uczestniczyło w nich łącznie 37 osób. Na każdym ze spotkań uczestnicy zostali zapoznani z wstępnymi założeniami LSR. Spotkanie obejmowało również dyskusję z uczestnikami na temat ich potrzeb.

W dniu 17.05.2023 r. odbyło się kolejne spotkanie z Zespołem ds. opracowania LSR, w którym uczestniczyło 18 osób. Podsumowano na nim dotychczasowe prace oraz wnioski ze spotkań z mieszkańcami oraz przedstawicielami sektorów. Zespół ds. opracowania LSR, po dyskusji, zatwierdził cele oraz przedsięwzięcia, które będą realizowane w kolejnych latach.

Podczas spotkań z Zespołem ds. opracowania LSR jak i mieszkańcami omawiane były m.in.: zasady wyboru operacji, ustalanie kryteriów wyboru, opracowywanie zasad monitorowania i ewaluacji oraz ustalanie planu komunikacji, czyli sposobu przepływu informacji między mieszkańcami a pracownikami Biura LGD.

Wszystkie przeprowadzone spotkania pozwoliły również na określenie grup docelowych, które będą odbiorcami LSR.

Ostatni etap prac to przede wszystkim podsumowanie procesu partycypacji i tworzenia dokumentu, w trakcie którego przeprowadzono konsultacje społeczne z mieszkańcami. W ramach konsultacji na stronie LGD w dniu

[2] *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023–2027* zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 31.08.2022 r.

19.05.2023 r. udostępniono projekt LSR tak, aby wszystkie zainteresowane osoby mogły zapoznać się z założeniami dokumentu i w razie uwag zgłosić je do Biura LGD.

Wypracowanie analizy SWOT oraz diagnozy obszaru było fundamentem stworzenia całego dokumentu. Na ich podstawie zostały sporządzone kolejne elementy LSR, które następnie były szczegółowo omawiane i poddawane dalszym konsultacjom społecznym. Zespół ds. opracowania LSR wszystkie zgłoszone uwagi i spostrzeżenia poddał dogłębnej analizie, a te z nich, które uznał za zasadne, uwzględniono podczas dalszych prac nad tworzeniem dokumentu.

Do opracowywania wszystkich elementów LSR przyczyniło się łącznie 460 osób, w tym: 195 uczestników spotkań informacyjno-warsztatowych, 154 osoby ankietowane, 111 uczestników wywiadów grupowych, internauci i zainteresowani mieszkańcy. Pracownicy Biura LGD, podczas całego procesu tworzenia LSR, udzielali informacji zarówno w siedzibie LGD jak i telefonicznie oraz mailowo.

Ponadto wszystkie dokumenty przygotowane przez Zespół ds. opracowania LSR, na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz danych statystycznych, były zamieszczane na stronie internetowej LGD w celu zapewnienia możliwości zapoznania się z nimi jak najszerszemu gronu odbiorców.

Informacje o wszystkich spotkaniach były umieszczane na stronie internetowej LGD, w mediach społecznościowych, a także na tablicach ogłoszeń w każdej z gmin obszaru, tak aby zarówno młodzi mieszkańcy regionu jak i starsi mogli uczestniczyć w spotkaniach. Podczas dyskusji każdy z mieszkańców mógł zabrać głos, dołożono starań aby większość postulatów uczestników spotkań została uwzględnione w pracach nad dokumentem. Ze względu na zakresy wsparcia możliwe do realizacji w ramach dostępnych funduszy oraz konieczność koncentracji wsparcia na najważniejszych obszarach część postulatów nie mogła zostać uwzględniona.

Oprócz wykorzystania materiałów z szeroko prowadzonych konsultacji ze społecznością lokalną, wykorzystano również raporty ewaluacyjne z działania LGD. Wykorzystano zawarte w raportach informacje o wskazanych przez mieszkańców działaniach, które mogą wpłynąć na rozwój obszaru w obecnym okresie programowania oraz w większym stopniu skupiono się na szacowaniu wskaźników.

Czynny udział w tworzeniu dokumentu brali pracownicy Biura LGD poprzez uczestniczenie w szkoleniach i konsultacjach dotyczących tworzenia LSR oraz dzięki współpracy z innymi Lokalnymi Grupami Działania w celu wypracowania wspólnych stanowisk odnoszących się do poszczególnych elementów Strategii.

Spotkania w trakcie prac nad LSR odbywały się w miarę możliwości w budynkach spełniających wymagania w zakresie dostępności architektonicznej (w ogólnodostępnych obiektach pozbawionych barier architektonicznych).

2. Etap wdrażania LSR

Na etapie wdrażania i realizacji LSR również przewiduje się dalszy udział społeczności lokalnej i konsultacje społeczne. Dzięki odpowiednim zapisom w dokumentach regulujących, w sytuacjach tego wymagających możliwe jest przeprowadzenie jej aktualizacji. W trakcie wdrażania LSR uwagi i zastrzeżenia mieszkańców poddawane będą analizie i na ich podstawie możliwe będzie dokonywanie zmian w zakresie doradztwa czy w planie komunikacji z lokalną społecznością, który posiada LGD. Zgodnie z procedurą aktualizacji, informacje o planowanych zmianach udostępnione zostaną do publicznej wiadomości za pomocą strony internetowej LGD oraz mediów społecznościowych, a także na tablicach ogłoszeń w każdej z gmin obszaru, do dalszej konsultacji społecznej.

Wszystkie zainteresowane strony, szczególnie partnerzy lokalni i mieszkańcy będą angażowani we wdrażanie Strategii poprzez odpowiednią komunikację i animację, umożliwienie opiniowania planowanych działań i wnoszenie propozycji inicjatyw oddolnych, możliwość realizowania projektów konkursowych oraz rozwijanie współpracy między podmiotami i zachęcanie do realizacji projektów partnerskich (budowanie zaufania).

Planuje się stosować metody komunikacji, które nie wykluczą żadnej z grup społecznych – osoby, które mają problem z przemieszczaniem się czy są ograniczone czasowo (np. młodzi rodzice), będą mogli pozyskiwać informacje w swoich domach – poprzez media społecznościowe, newsletter, formularz kontaktowy, strony internetowe LGD i gmin zrzeszonych w LGD, rozmowy telefoniczne, e-mail. Osoby, które są wykluczone cyfrowo lub preferują tradycyjne formy komunikacji, będą mogły uzyskać wszelkie informacje w siedzibie LGD lub podczas spotkań stacjonarnych, a także będą miały możliwość zgłaszania uwag w formie papierowej. Badania ankietowe

prowadzone będą zarówno w formie tradycyjnej (papierowej), jak i on-line. Stowarzyszenie o swoich działaniach będzie informowało również powszechnymi kanałami komunikacji, poprzez ogłoszenia na tablicach informacyjnych w podmiotach publicznych i prywatnych, udział pracowników Biura w wydarzeniach ogólnodostępnych. Ze względu na rozległy obszar LGD ważną rolę w procesie komunikacji z mieszkańcami wszystkich gmin odegrają koordynatorzy gminni. W planie komunikacji zaplanowano spotkania informacyjne dla koordynatorów, którzy posiadają wiedzę o lokalnych uwarunkowaniach, podmiotach potencjalnie zainteresowanych wsparciem. Koordynatorzy będą łącznikiem pomiędzy LGD a mieszkańcami poszczególnych gmin. Zaplanowane metody pozwolą na dotarcie do szerokiego grona odbiorców, zarówno tych, którzy do tej pory uczestniczyli we wdrażaniu LSR, jak i osób do tej pory niezainteresowanych współpracą w ramach LGD. Wszystkie opisane metody zostały uwzględnione w planie komunikacji.

Udział lokalnej społeczności w tworzeniu Strategii był znaczny. To pokazało, iż mieszkańcy chcą pracować wspólnie w celu dalszego rozwoju regionu. Bardzo istotne jest dalsze angażowanie ich we współpracę na rzecz rozwoju lokalnego.

Na etapie wdrażania LSR bardzo istotne będą relacje między członkami LGD. W związku z tym zakłada się, iż systematycznie będą odbywały się spotkania członków w celu omawiania bieżących spraw oraz monitorowania przebiegu realizacji założeń Strategii, a także rozważania wprowadzenia zmian w założeniach. Ponadto planuje się zwiększenie częstotliwości i ilości decyzji podejmowanych w sposób kolegialny. LGD będzie otwarta na inicjatywy członków i będzie do takich inicjatyw zachęcała poprzez zaproszenia do zgłaszania propozycji dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR oraz powoływanie tematycznych zespołów doradczych. Sugestie członków LGD jak i zwykłych mieszkańców będą brane pod uwagę przez Zarząd Stowarzyszenia oraz Radę. Informacje o spotkaniach członków będą zamieszane na stronie internetowej LGD, a także rozsyłane drogą mailową.

Członkowie LGD zdają sobie sprawę, że samo informowanie mieszkańców, iż mogą brać udział w rozwijaniu LSR i prezentowanie ofert finansowania dla regionu to za mało. Animacja to proces ciągły, dlatego też zaplanowano szereg innych działań zachęcających do podejmowania wspólnych inicjatyw ukierunkowanych na partnerstwo oraz zwiększenie innowacyjności obszaru, a także włączających wszystkich mieszkańców do aktywności, tak aby z czasem to sami mieszkańcy przejęli inicjatywę i stali się twórcami i kreatorami zmian w lokalnej społeczności. Działania animujące do innowacji będą prowadzone w szczególności wśród przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, ponieważ to w nich upatruje się największy potencjał w tej dziedzinie. W ramach projektów własnych będą prowadzone m.in. spotkania z przedstawicielami innowacyjnych rozwiązań, szklenia, działania sieciujące np. śniadania biznesowe, wymiana doświadczeń.

Pracownicy Biura LGD będą organizowali spotkania informacyjno-szkoleniowe przed ogłaszaniem naborów wniosków, gdzie prócz zasad ubiegania się o pomoc będą informować mieszkańców o możliwościach realizacji projektów w partnerstwie oraz innowacyjnych. Podczas spotkań mieszkańcy dowiedzą się jakie korzyści płyną ze współpracy partnerskiej oraz jak wdrażanie rozwiązań innowacyjnych wpłynie na rozwój obszaru. Uczestnicy zostaną poinformowani o zamieszczonej na stronie internetowej LGD bazie potencjalnych partnerów z terenu LGD oraz spoza obszaru, chętnych do realizacji projektu. Ponadto LGD planuje udział w wydarzeniach otwartych, na którym będzie prezentowała informacje na temat wdrażania LSR, gdzie również zostanie uwzględniony temat wyżej opisanych projektów. Ważnym zadaniem stojącym przed LGD jest zachęcanie mieszkańców z różnych grup do podejmowania działania w partnerstwie.

W LSR przewidziano także aktywizowanie społeczności poprzez projekty grantowe oraz własne. W celu włączenia członków w proces wdrażania LSR powoływane będą tematyczne zespoły doradcze składające się z członków zainteresowanych danym tematem, np. kobiet, osób młodych poniżej 25 r. ż., przedsiębiorców. Zespoły tematyczne będą przygotowywać wnioski, sugestie, opinie dot. wdrażania poszczególnych elementów LSR, tj. projekt własny kierowany do kobiet, projekt własny ukierunkowany na rozwój i sieciowanie przedsiębiorców, młodzieżowa akademia liderów. Zespoły tematyczne będą również miały możliwość wniesienia opinii, rekomendacji do Zarządu dot. zmian w LSR.

Ponadto LGD będzie otwarte na przyjmowanie nowych członków, w celu lepszej realizacji Strategii. Informacje o możliwości przystąpienia nowych członków do Stowarzyszenia będą również umieszczane na stronie internetowej LGD oraz w mediach społecznościowych.

W ramach wdrażania niniejszej LSR zaplanowano preferencje punktowe dla operacji realizowanych w partnerstwie oraz projektów partnerskich, co przyczyni się do rozwinięcia współpracy między podmiotami.

Wszystkie wskazane powyżej metody i kanały komunikacji będą służyły konkretnym celom. Niektóre stosowane będą w celu wywołania zmiany czy wygenerowania działania (preferencje punktowe dla projektów z partnerami, animowanie społeczności, animowanie podmiotów z obszaru LSR do współpracy z innymi podmiotami, możliwość zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów), ale też osiągnięcia zrozumienia przekazania informacji lub zadania pytania (badania ankietowe, publikowane w różny sposób informacje, organizowane spotkania i szkolenia itp.). Wszystkie metody zaplanowano tak, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorów, również tych do tej pory biernych i niezainteresowanych działalnością LGD. W sytuacji, gdy pożądany efekt nie zostanie osiągnięty, np. liczba złożonych wniosków będzie niewielka, LGD po konsultacjach opracuje zmianę planu komunikacji.

IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU

1. Potrzeby rozwojowe i potencjały obszaru

Podstawę przygotowania jakiejkolwiek strategii rozwoju stanowi dobrze przeprowadzona diagnoza obszaru dotycząca problemów i potrzeb, jak również zasobów i potencjału danego terytorium i danej społeczności. Na cele opracowania LSR przygotowana została *Diagnoza obszaru na potrzeby Lokalnej Strategii Rozwoju*. W niniejszym rozdziale LSR przytoczono te jej zapisy i wyniki analiz, które mają szczególne znaczenie dla tego obszaru.

1.1. Zagrożenie trwałą marginalizacją

W *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* (KSRR 2030) wyznaczono obszary zagrożone trwałą marginalizacją, czyli zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych, skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych.

Żadna z gmin z obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska nie znalazła się na powyższej liście, co oznacza, że teren obszaru LGD nie jest zagrożony marginalizacją. W powiatach: gliwickim, tarnogórskim i lublinieckim także nie zidentyfikowano gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.

Wskaźnik *zagrożenie trwałą marginalizacją na obszarze LSR* za 2020 r.: obszar LGD osiąga wartość 0.

1.2. Charakterystyka demograficzna

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2020 roku, obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zamieszkiwało 146 975 osób, w tym 71 987 mężczyzn (49%) i 74 988 kobiet (51%), co stanowiło 3% populacji województwa śląskiego. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy wchodzące w skład LGD, najwięcej ludzi zamieszkiwało gminę miejską Pyskowice (17 430 osób), a najmniej gminę wiejską Krupski Młyn (3 083 osoby). Szczegółowe dane na temat liczby ludności poszczególnych gmin w 2020 r. zaprezentowano w tabeli 3. Cały obszar LGD Leśna Kraina Górnego Śląska charakteryzują zbliżone uwarunkowania społeczne, które odzwierciedlają wartości wskaźników statystycznych.

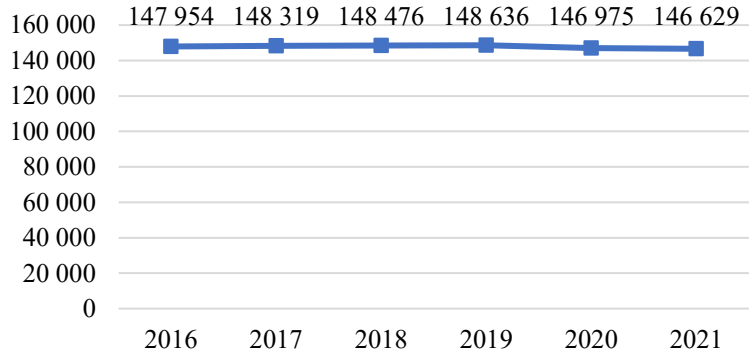
Tabela 3. Ludność poszczególnych gmin LGD Leśna Kraina Górnego Śląska w 2020 r.

Nazwa gminy	Liczba ludności	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Procentowy udział	Gęstość zaludnienia
Pyskowice	17 430	9 041	8 389	11,8	562
Pilchowice	12 354	6 263	6 091	8,4	176
Rudziniec	10 876	5 517	5 359	7,4	68
Sośnicowice	8 901	4 648	4 253	6,1	77
Toszek	9 336	4 783	4 553	6,3	93
Wielowieś	5 866	3 023	2 843	4,0	50
Ciasna	7 361	3 698	3 663	5,0	55
Herby	6 561	3 303	3 258	4,4	76
Kochanowice	6 936	3 520	3 416	4,7	87
Koszęcin	11 974	6 103	5 871	8,1	93
Pawonków	6 520	3 276	3 244	4,4	55
Kalety	8 275	4 228	4 047	5,6	109
Miasteczko Śląskie	7 133	3 684	3 449	4,8	105
Krupski Młyn	3 083	1 574	1 509	2,1	79
Tworóg	8 215	4 167	4 048	5,6	66
Zbrosławice	16 154	8 160	7 994	11,0	109
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**146 975**	**74 988**	**71 987**	**100**	**92**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni ostatnich lat liczba ludności obszaru wahała się, w latach 2016–2019 rosła, natomiast od 2019 roku zaczęła spadać (wykres 1).

Wykres 1. Liczba ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognoza ludności opublikowana w 2017 r. pokazuje, iż do roku 2030 liczba ludności dla województwa śląskiego zmaleje do 4 290 172 osób, a obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska do 137 044 osób[3].

Struktura wieku ludności w LGD wskazuje, iż obszar charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. Na wykresie 2 zobrazowana została struktura ludności według poszczególnych grup wieku – tzw. Piramida płci i wieku dla LGD Leśna Kraina Górnego Śląska w 2021 r.

[3] Strona internetowa GUS, stat.gov.pl, dostęp z dn. 26.03.2023 r.

Wykres 2. Piramida płci i wieku dla obszaru LGD w 2021 r.

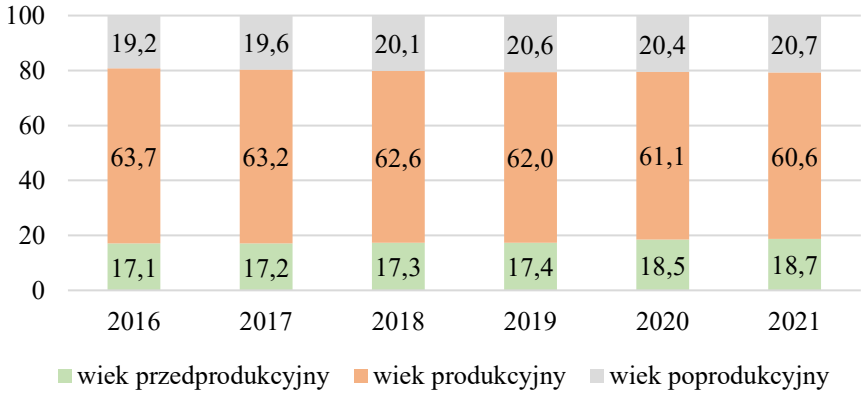
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przy obliczeniu wskaźnika *ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\mathbf{30 \times \left(1 - \frac{0{,}35 \times \text{liczba mieszkańców}}{\textit{liczba osób w wieku nieprodukcyjnym}}\right)}$$ **obszar LGD osiąga wartość 2,97**

Dodatkowo na wykresie 3 został przedstawiony wskaźnik *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem* na obszarze LGD w latach 2016–2021. Udział osób w wieku poprodukcyjnym na terenie LGD corocznie wzrastał, ale we wszystkich latach był niższy od średniej w Polsce, również tempo wzrostu udziału tej grupy ludności jest niższe niż w przypadku średniej dla województwa oraz średniej dla kraju, co jest pozytywnym zjawiskiem. Wartość tego wskaźnika w 2021 r. w stosunku do 2016 r. to wzrost o 1,5 punktu procentowego (pp.), podczas gdy w województwie wskaźnik ten wzrósł o 2,6 pp., natomiast w kraju o 2,3 pp. (dane GUS). Dane te są istotne dla zobrazowania sytuacji demograficznej obszaru i ukierunkowania działań, które będą podejmowane przez LGD.

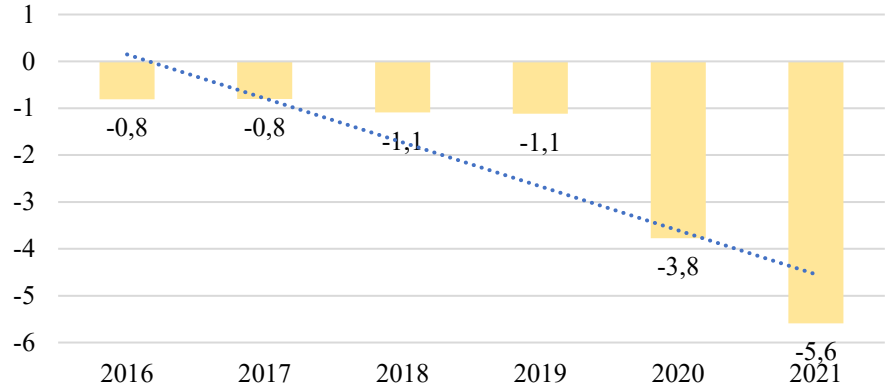
Wykres 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wpływ na kształtowanie się struktury ludności ma również wskaźnik *przyrost naturalny na 1 000 ludności,* który dla obszaru LGD od 2016 roku przyjmował wartości ujemne, a trend jest niekorzystny. Wartość wskaźnika w 2021 r. wynosiła -5,6, i była wyższa od wartości dla kraju (-5,0), ale niższa od wartości dla województwa śląskiego (-7,2).

Wykres 4. Przyrost naturalny na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

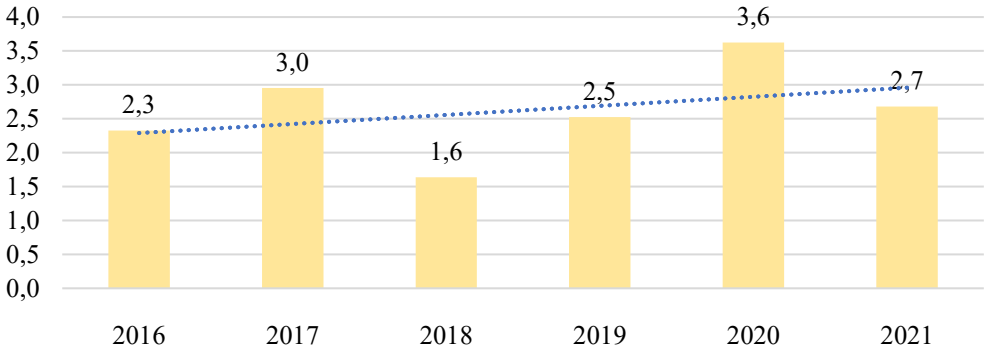
W kontekście kształtowania się struktury ludności w danym miejscu, istotne jest także saldo migracji, stanowiące różnicę pomiędzy napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników, które kształtują liczbę ludności w danym obszarze. Według danych GUS w 2020 r. na obszarze LGD zameldowało się 1 926 osób, zaś wymeldowało się znacznie mniej: 1 393 osoby, co jest pozytywnym zjawiskiem.

Przy obliczeniu wskaźnika *migracje na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\mathbf{4\ x\ (1 - 40\ } x\ \frac{(zameldowania - wymeldowania)}{liczba\ mieszkańców}\mathbf{)\ obszar\ LGD\ osiąga\ wartość\ 3{,}42}$$

Natomiast wartości wskaźnika *saldo migracji na 1 000 ludności* na obszarze LGD na przestrzeni analizowanych lat wahały się, ale zawsze były dodatnie (wykres 5). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w 2020 roku: 3,6, w kolejnym roku nieznacznie spadła i wynosiła 2,7, jednak nadal wartości te były wyższe od średniej dla województwa (-1,0) oraz kraju (0,1), co pokazuje, iż sytuacja obszaru była korzystna.

Wykres *5.* Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*. Wysoka wartość tego wskaźnika oznacza, że ludzie chętnie inwestują w dane miejsce jako miejsce zamieszkania – akumulują w nim swój majątek i chcą się w nim osiedlić. Wskaźnik ten dla LGD był znacznie wyższy niż średnia dla województwa i kraju, co zaprezentowano na wykresie 6.

Wykres 1. Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednak pomimo dodatnich wartości wskaźnika *saldo migracji na 1 000 ludności,* na spotkaniach w gminach z obszaru LGD mieszkańcy wśród zagrożeń wymieniali depopulację obszaru, która spowodowana jest między innymi niskim przyrostem naturalnym, odpływem ludzi młodych oraz starzeniem się społeczeństwa. Mieszkańcy wyrazili opinię, iż należy podjąć działania ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom dobrych warunków do rozwoju, tak aby zachęcić ich do pozostania na obszarze oraz że powinny one być dostosowane do potrzeb osób bez względu na wiek. Uczestnicy spotkań zwrócili uwagę, że przedsięwzięcia powinny być skierowane zarówno do osób młodych, aby zapewnić im równe szanse edukacyjne i rozwojowe, ale także do osób starszych, ze względu na to, iż obszar charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. Jednak podkreślali, że zdają sobie sprawę, że nie wszystkich młodych ludzi da się zatrzymać w miejscu zamieszkania, ale rozwijając obszar i wzmacniając ich przywiązanie do tego miejsca, można spowodować, że po zakończeniu studiów będą chcieli tam wrócić. Podkreślano również, że kierunkiem rozwoju powinno być zapewnianie dobrych warunków życia osobom, które już tu mieszkają, bo ich potrzeby są równie ważne.

1.3. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego

Cechą, która wyróżnia obszar LGD i stanowi o jego spójności ekonomicznej, jest położenie w niedalekiej odległości od aglomeracji górnośląskiej. Dodatkowo dobrze rozwinięta sieć dróg może znacząco wpływać na rozwój LGD oraz gospodarcze wykorzystanie jego potencjałów m.in. przyrodniczych i kulturowych. Mieszkańcy miast są potencjalnymi odbiorcami oferty rekreacyjnej i kulturalnej oraz produktów i usług oferowanych na obszarze LGD.

Sytuację gospodarczą obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności* oraz *podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym*.

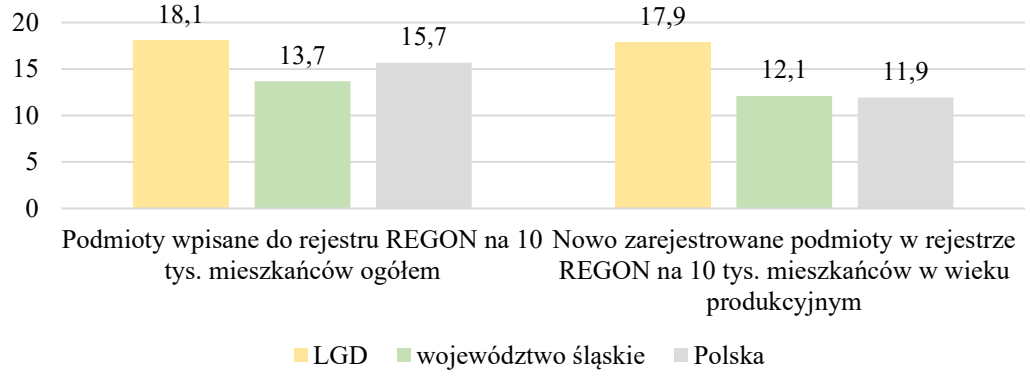
W tabeli 4 przedstawiono wskaźniki gospodarcze dla LGD oraz województwa śląskiego i Polski w latach 2016–2021. Na przestrzeni analizowanych lat liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności uległa zmianom i w ostatnim badanym roku wynosiła 958. Mimo pozytywnego trendu, wartość ta była zdecydowanie niższa niż średnia dla Polski (1 276) oraz województwa śląskiego (1 165). Podobnie sytuacja wygląda z kolejnym wskaźnikiem *liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym* – również wartości dla LGD rosły z każdym rokiem i w 2021 r. wartość wskaźnika wynosiła 107, ale była niższa niż średnia dla województwa (138) oraz kraju (165). Jednak pozytywnym zjawiskiem jest dynamika zmian (wzrost/spadek wartości wskaźników w 2021 r. w stosunku do 2016 r.), która dla LGD była większa od dynamiki zmian dla województwa i kraju (wykres 7).

Tabela 4. Wskaźniki gospodarcze obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności						Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**811**	**821**	**842**	**875**	**922**	**958**	**91**	**99**	**111**	**110**	**103**	**107**
województwo śląskie	1 025	1 033	1 042	1 066	1 120	1 165	123	125	137	137	118	138
Polska	1 103	1 121	1 136	1 175	1 224	1 276	147	154	169	165	145	165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 7. Dynamika wzrostu wartości wskaźników gospodarczych obszaru LGD, województwa i kraju – wzrost/spadek procentowy w 2021 r. w stosunku do 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza nowo zarejestrowanymi podmiotami, warto zwrócić uwagę na wskaźniki: *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON* oraz *jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności*, które świadczą o kondycji przedsiębiorstw oraz poziomie trudności w prowadzeniu działalności na danym obszarze w danym okresie. Wartości ww. wskaźników dla LGD, województwa śląskiego i Polski w latach 2016–2021 przedstawiono w tabeli 5. W przypadku obydwu analizowanych wskaźników, na przestrzeni badanych lat wartości wahały się, jednak w ostatnim analizowanym roku nastąpił wzrost w stosunku do roku wcześniejszego. Istotne w przypadku obydwu wskaźników jest to, iż wartości dla LGD były niższe od średniej dla kraju i województwa, co świadczy o korzystnej sytuacji.

Tabela *5.* Wskaźniki świadczące o kondycji przedsiębiorstw z obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności						Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**53**	**55**	**51**	**38**	**29**	**33**	**6,6**	**6,7**	**6,0**	**4,3**	**3,2**	**3,4**
województwo śląskie	72	70	76	60	40	44	7,1	6,8	7,3	5,6	3,6	3,8
Polska	76	75	86	59	45	50	6,9	6,7	7,6	5,0	3,6	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli 6 przedstawiono wartość wskaźnika *udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem* dla obszaru LGD oraz w województwie i kraju w roku 2016 i 2020. Przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 50 pracowników to tzw. mikro (do 9 pracowników) i małe firmy (do 49 pracowników). Stanowią one ok. 99% polskiego sektora przedsiębiorstw. Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem we wszystkich analizowanych latach był na obszarze LGD niższy niż średnia dla kraju oraz średnia dla województwa śląskiego, ale odnotował trend rosnący – tendencja ta dotyczyła także porównywanych jednostek.

Tabela *6.* Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w roku 2016 i 2020

Jednostka terytorialna	Przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 50 pracowników (0–9 i 10–49) ogółem		Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem	
	2016	2020	2016	2020
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**11 913**	**13 965**	**8,1**	**9,2**
województwo śląskie	462 868	505 914	10,2	11,6
Polska	4 203 948	4 804 685	10,9	12,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przy obliczeniu wskaźnika *przedsiębiorczość na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\frac{0{,}25\ x\ liczba\ mieszkańców}{liczba\ przedsiębiorstw\ poniżej 50\ pracowników}$$ **obszar LGD osiąga wartość 2,73**

Biorąc pod uwagę udział % podmiotów gospodarczych według grup rodzajów działalności (PKD 2007), w 2020 r. średni udział grupy „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo" był dla obszaru LGD (2,8%) wyższy niż średnia dla kraju (1,5%) oraz dla województwa (1,0%).

Z danych GUS wynika, że na terenie obszaru LGD funkcjonowało czternaście obiektów noclegowych, które łącznie oferowały 1 011 miejsc noclegowych, w tym 537 miejsc noclegowych całorocznych. Najwięcej z nich znajdowało się na terenie Gminy Koszęcin (4 obiekty)[4].

Istnieje wiele definicji przedsiębiorczości. Jedne z nich skupiają się na rezultatach, inne na procesowości, a jeszcze inne na umiejętnościach. O przedsiębiorczości na ogół mówi się w kontekście gospodarczym, natomiast istotna jest również przedsiębiorczość społeczna, rozumiana jako sfera aktywności obywatelskiej, która łączy działalność ekonomiczną z działalnością pożytku publicznego, przyczyniając się m.in. do integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, do tworzenia miejsc pracy oraz rozwoju lokalnego. W powiatach lublinieckim oraz gliwickim – także na obszarze LGD – nie było zarejestrowane żadne przedsiębiorstwo społeczne. W całym powiecie tarnogórskim zarejestrowane było jedno przedsiębiorstwo społeczne, natomiast nie było ono zarejestrowane na obszarze LGD.

Ludzie przedsiębiorczy to ludzie aktywni zawodowo i/lub społecznie. Istotna w tym zakresie jest analiza kapitału społecznego. Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców*. Na obszarze LGD wartość wskaźnika z roku na rok nieznacznie wzrasta. W 2016 r. wskaźnik dla obszaru wynosił 28, w 2020 r. wzrósł do 31, a w 2021 r. do 32[5]. Ponadto we wszystkich analizowanych latach wskaźnik dla LGD był niższy od średniej dla kraju i nieznacznie wyższy od średniej dla województwa. Na wykresie 8 przedstawiono dane dla obszaru LGD w porównaniu do średniej dla województwa i kraju w 2021 r.

Wykres 2. Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

[4] Dane GUS, stan na dzień 31 grudnia 2021 r.
[5] Dane GUS.

Niezadowolenie z sytuacji dotyczącej przedsiębiorczości, którą obrazują wskaźniki statystyczne, odzwierciedlają także wyniki z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Podczas spotkań informacyjno-warsztatowych oraz wywiadów grupowych temat pobudzenia przedsiębiorczości i zaangażowania mieszkańców w prowadzenie własnych działalności był często poruszany. Również w ankietach mieszkańcy najczęściej wśród kierunków rozwoju wskazywali na wspieranie przedsiębiorczości. Ponadto w ankietach mieszkańcy wskazywali wśród kierunków rozwoju wspieranie aktywności społecznej oraz kształtowanie świadomości obywatelskiej i wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego. W poprzednim okresie programowania w ramach LSR realizowano operacje w zakresie rozwoju gospodarczego regionu, nabory te cieszyły się dużym zainteresowaniem, na co również zwrócono uwagę w Ewaluacji dot. poprzedniej LSR, gdzie rekomendowano kontynuację tych działań w kolejnych latach, ponieważ jak zauważono wspieranie przedsiębiorczości ma istotny wpływ na rozwój obszaru, szczególnie wśród osób młodych wchodzących na rynek pracy. Drugim obszarem, który zgodnie z rekomendacjami z ewaluacji należy wspierać jest kapitał społeczny, działania w tym zakresie w poprzedniej LSR również cieszyły się dużym zainteresowaniem, co potwierdzały wskaźniki realizacji. Również na spotkaniach dotyczących budowania nowej LSR mieszkańcy zwracali uwagę na potrzebę większego zaangażowania młodych mieszkańców w życie obszaru.

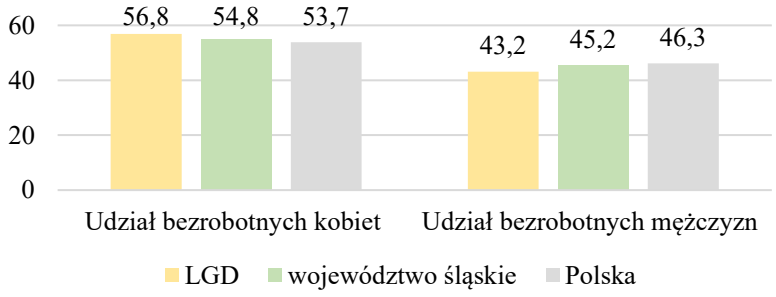
1.4. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Sytuację panującą na rynku pracy odzwierciedlają wskaźniki dotyczące zatrudnienia oraz bezrobocia. Ogólna liczba bezrobotnych na obszarze LGD w 2020 r. wynosiła 3 069 osób, w tym 1 744 kobiety (56,8%) oraz 1 325 mężczyzn (43,2%). Udział procentowy kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych na obszarze LGD w 2020 r. był wyższy od średniej w województwie (54,8%) oraz kraju (53,7%), tym samym liczba bezrobotnych mężczyzn na obszarze była niższa od średniej dla województwa (45,2%) i kraju (46,3%), co przedstawiono na wykresie 9. Według danych GUS w latach 2016–2019 liczba bezrobotnych malała, jednak w 2020 r. nastąpił wzrost tego wskaźnika, na co miała wpływ niewątpliwie pandemia COVID-19.

Przy obliczeniu wskaźnika *bezrobotni na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\mathbf{5\ x\ \left(1 - \frac{0{,}015\ x\ ludność\ w\ wieku\ produkcyjnym}{liczba\ bezrobotnych}\right)}$$ **obszar LGD osiąga wartość 2,70**

Wykres 9. Procentowy udział bezrobotnych według płci na obszarze LGD, w województwie i kraju w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym wskaźnikiem charakteryzującym rynek pracy jest *udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem* (tabela 7). W tym przypadku wskaźnik dla obszaru LGD w każdym analizowanym roku był wyższy niż średnia dla województwa, również w większości analizowanych lat był wyższy od średniej dla kraju. Ponadto wskaźnik w latach 2016–2020 malał, wzrost odnotowano dopiero w roku 2021 r., kiedy to na obszarze LGD i w kraju osiągnął wartość wyższą niż w pierwszym analizowanym roku.

Tabela 7. Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (%)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**56,5**	**56,3**	**55,4**	**52,5**	**49,2**	**57,8**
województwo śląskie	53,3	51,9	48,8	43,6	41,5	51,2
Polska	56,0	55,0	52,4	49,9	49,3	56,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikiem, który również obrazuje sytuację ekonomiczną na obszarze LGD, jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej. Dane dotyczące wynagrodzeń określone są na poziomie powiatu. Sytuacja, jaka ma miejsce w powiatach: gliwickim, tarnogórskim i lublinieckim, obrazuje także sytuację na obszarze LGD, który w całości położony jest w tych jednostkach administracyjnych. W 2021 roku wskaźnik *przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto* w powiecie gliwickim osiągnął wartość 84,4% średniej krajowej, w powiecie tarnogórskim osiągnął wartość 88,7% średniej krajowej, natomiast w powiecie lublinieckim 84,0% średniej krajowej. Wskaźniki dla powiatów prezentowały się gorzej od wyniku województwa (98,5% średniej krajowej). Wskaźnik ten od 2016 r. corocznie wzrastał, zarówno dla województwa śląskiego, jak i dla wszystkich powiatów (dane GUS).

Dane statystyczne doskonale odzwierciedlają opinię mieszkańców. Podczas prac nad strategią mieszkańcy wskazywali jako jeden z problemów obszaru sytuację na rynku pracy. Mieszkańcy zwracali również uwagę na problem związany z powrotem do pracy kobiet po urodzeniu dziecka oraz na utrudniony dostęp do rynku pracy, ponieważ często na obszarach wiejskich oferty pracy kierowane są głównie do mężczyzn, zauważa się ponadto braki w atrakcyjnych ofertach pracy, zgodnych z kwalifikacjami kobiet na obszarze. Biorąc pod uwagę statystyki oraz opinie mieszkańców, wydaje się słusznym skierowanie wsparcia do kobiet, jako do grupy w niekorzystnej sytuacji. Jak wynika z rozmów z mieszkańcami, sytuacja zawodowa kobiet jest utrudniona przez braki instytucjonalnej opieki w dużej części obszaru LGD oraz trud pogodzenia pracy poza miejscem zamieszkania z opieką nad dziećmi. Stworzenie warunków do zakładania własnych działalności umożliwi im pogodzenie życia rodzinnego z zawodowym, da również możliwość pracy zgodnej z kwalifikacjami. Również wsparcie działań integrujących i zwiększających kompetencje kobiet wpłynie na zniwelowanie powyższego problemu wzmacniając poczucie wartości kobiet na rynku pracy.

1.5. Charakterystyka rolnictwa, rynku rolnego, obszary po PGR

Spójność obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska pod względem ekonomicznym obrazuje ilość gospodarstw rolnych o podobnej strukturze. Na obszarze tym charakterystyczna jest duża liczba gospodarstw wielkopowierzchniowych. W tabeli 8 przedstawiono dane z 2020 r. dotyczące udziału gospodarstw rolnych w powierzchni poszczególnych jednostek ogółem oraz udział gospodarstw w gospodarstwach rolnych ogółem ze względu na wielkość.

Tabela 8. Struktura gospodarstw rolnych na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2020 r.

Jednostka terytorialna	Udział gospodarstw rolnych w powierzchni ogółem	Udział gospodarstw w gospodarstwach rolnych ogółem ze względu na wielkość			
		1–5 ha	5–10 ha	10–15 ha	15 ha i więcej
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**63,1**	**8,8**	**11,6**	**6,4**	**70,3**
województwo śląskie	30,2	19,3	14,9	8,4	57,1
Polska	47,8	11,6	13,7	10,6	64,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2012 roku rozpoczął się wieloletni projekt badawczy pn. Monitoring Rozwoju Obszarów Wiejskich (MROW) finansowany przez Fundację Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej[6]. Celem projektu jest stała obserwacja zmian społeczno-gospodarczych dokonujących się na obszarach wiejskich w Polsce. W wyniku zastosowania procedur statystycznych, wykorzystujących przyjęty schemat analizy, zdefiniowano typy gmin podobnych pod względem struktury rozwoju, a więc charakteryzujących się podobną kombinacją ocen dla jedenastu składowych definiujących operacyjnie rozwój obszarów wiejskich. Przyjęta metoda pozwoliła wydzielić 7 typów gmin, które w MROW stały się przedmiotem analizy. Zgodnie z przyjętą metodologią, gminy LGD Leśna Kraina Górnego Śląska zakwalifikowano jako następujące typy:

- *zurbanizowane, redukcja funkcji rolniczej* – gminy: Krupski Młyn, Tworóg, Zbrosławice, Rudziniec, Sośnicowice, Pilchowice;
- *wielofunkcyjne, równowaga sektorów* – gminy: Ciasna, Kochanowice, Herby, Pawonków, Koszęcin, Wielowieś, Toszek.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej została zwaloryzowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach w latach 70-tych. Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP) pozwala na ilościową i przestrzenną ocenę czynników naturalnych, decydujących o potencjalnej wydajności plonów na poziomie lokalnym. WWRPP jest wskaźnikiem złożonym, przyjmującym wartość maksymalną 120. Średnia wartość wskaźnika dla województwa śląskiego wynosi 84,2 punktu, przy średniej dla kraju 66,6 punktu. Jakość przestrzeni rolniczej jest jednak zróżnicowana przestrzennie.

Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) to tereny, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na warunki naturalne. Zdecydowana większość obszaru LGD została zakwalifikowana do ONW z ograniczeniami naturalnymi. Na terenie LGD Leśna Kraina Górnego Śląska wyodrębniono obszary, które zostały sklasyfikowane jako obszary ONW z ograniczeniami naturalnymi, ONW typ specyficzny oraz obszary, które nie zostały sklasyfikowane jako ONW.

Ponadto na terenie następujących gmin: Pilchowice, Pyskowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek, Wielowieś, Herby, Kochanowice, Koszęcin, Pawonków, Tworóg oraz Zbrosławice do lat 90. XX wieku funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Jednak obszar ten z tego powodu nie wymaga szczególnej interwencji.

Podczas prac nad LSR zwrócono uwagę na potrzeby dywersyfikacji gospodarstw rolniczych i rozwijania ich w kierunku pozarolniczej aktywności. Biorąc pod uwagę zasoby obszaru oraz braki związane z ofertą czasu wolnego uczestnicy spotkań zaproponowali, aby część działań skierować na rozwój zagród edukacyjnych, które nie tylko dadzą możliwości rozwojowe dla osób prowadzących gospodarstwa rolne, ale również wpłyną na integrację mieszkańców i przyczynią się do wzmocnienia tożsamości lokalnej. Rozwój zagród edukacyjnych spowoduje zwiększenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży nie tylko z obszaru LGD, ale również z sąsiednich miast. Wpłynie to również na rozwój gospodarczy obszaru.

1.6. Finanse samorządowe

Sytuację obszaru LGD obrazują również wskaźniki dotyczące finansów samorządów wchodzących w skład LGD. Wskaźnik *dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca* dla obszaru LGD na przestrzeni analizowanych lat wzrastał i w 2021 r. wynosił 6 421 zł, jednak był niższy od średniej dla województwa (7 272 zł) oraz dla kraju (7 242 zł)[7]. Podobnie wygląda sytuacja dotycząca wskaźnika *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca* dla obszaru LGD, który również wzrastał i w 2021 r. wynosił 2 969 zł – był niższy od średniej dla województwa (3 686 zł) i kraju (3 487 zł), co przedstawiono w tabeli 9. Jednym z elementów dochodów własnych samorządu jest udział w podatkach, stanowiących dochody budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie danej gminy (wykres 10). Wpływy z podatków od osób fizycznych

[6] Strona internetowa Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, irwirpan.waw.pl/index.php/offer/show/538/badania/monitoring-rozwoju-obszarow-wiejskich/badania/monitoring-rozwoju-obszarow-wiejskich

[7] Dane GUS.

w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze LGD również rosły na przestrzeni analizowanych lat i w 2021 r. wynosiły 1 070 zł, jednak były znacznie mniejsze od średniej dla województwa (1 544 zł) oraz kraju (1 402 zł).

Tabela 9. Średnie dochody ogółem i dochody własne na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Dochody ogółem na 1 mieszkańca (zł)						Dochody własne na 1 mieszkańca (zł)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**3 811**	**4 046**	**4 590**	**5 374**	**5 855**	**6 421**	**1 881**	**1 959**	**2 211**	**2 461**	**2 693**	**2 969**
województwo śląskie	4 499	4 779	5 237	5 827	6 632	7 272	2 510	2 640	2 862	3 053	3 423	3 686
Polska	4 585	4 936	5 387	5 968	6 548	7 242	2 368	2 508	2 732	2 958	3 195	3 487

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł) na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Równie istotne są dane dotyczące wydatków majątkowych i bieżących w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Średnia wartość wydatków majątkowych dla obszaru LGD w 2021 r. wynosiła 729 zł i była znacznie niższa od średniej dla województwa (1 014 zł) i dla kraju (1 026 zł). Natomiast średnia wartość wydatków bieżących dla obszaru LGD w 2021 r. wynosiła 5 096 zł i była niższa od średniej dla województwa (5 948 zł) i kraju (5 859 zł). Pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost wydatków bieżących od 2016 r., co przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Wydatki majątkowe i wydatki bieżące na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca						Wydatki bieżące na 1 mieszkańca					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**386**	**524**	**917**	**1 040**	**921**	**729**	**3 238**	**3 532**	**3 759**	**4 256**	**4 761**	**5 096**
województwo śląskie	507	622	935	999	991	1 014	3 867	4 170	4 411	4 921	5 539	5 948
Polska	508	697	1 066	1 011	958	1 026	3 918	4 259	4 509	5 039	5 533	5 859

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W kontekście analizy stanu finansów publicznych ważny jest także tzw. Wskaźnik G, czyli wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca dla poszczególnych gmin. Wskaźnik ten stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat na dany rok. Na podstawie danych Ministerstwa Finansów średnia wartość wskaźnika G dla obszaru LGD w 2020 r. wynosiła 1 668,84 zł.

Przy obliczeniu wskaźnika *dochód podatkowy na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\frac{3750}{\substack{\text{średnia wartości wskaźnika G} \\ \text{gmin objętych LSR}}}$$ **obszar LGD osiąga wartość 2,25**

1.7. Opieka społeczna

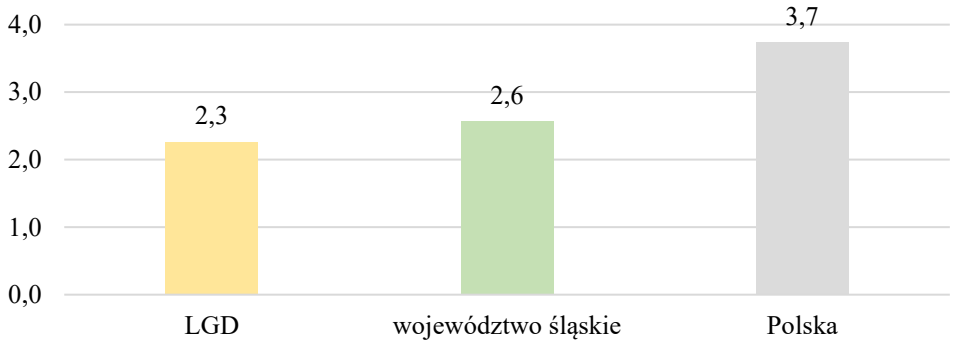
W zakresie pomocy społecznej w każdej z gmin powołana jest wyspecjalizowana jednostka – Ośrodek Pomocy Społecznej, który zajmuje się świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób starszych i chorych, pomocą finansową, rzeczową i organizacyjną dla osób w trudnej sytuacji życiowej oraz poprzez swoje działania podejmuje walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD od 2016 roku stale malała i w 2020 r. wynosiła 3 742 osoby[8].

Przy obliczeniu wskaźnika *środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\mathbf{6\ x\ (1 - \frac{0{,}015\ x\ liczba\ mieszkańców}{liczba\ osób\ korzystających\ z\ pomocy\ społecznej})}$$ **obszar LGD osiąga wartość 2,47**

Natomiast w 2021 r. wskaźnik *udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem* dla obszaru LGD wynosił 2,3% i był niższy od średniej dla województwa (2,6%) oraz dla kraju (3,7%), co przedstawiono na wykresie 11.

Wykres *11.* Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców* spadała z roku na rok, ponadto w ostatnim analizowanym roku wskaźnik dla obszaru LGD (119) był niższy od średniej dla województwa (138) i kraju (186) – tabela 11. Wartość wskaźnika *rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem* dla całego obszaru wynosiła w 2021 r. 13 rodzin i była nieznacznie wyższa od średniej dla województwa (12), a także niższa od średniej dla kraju (18). Pozytywnym zjawiskiem jest to, iż wartość tego wskaźnika cały czas maleje. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku wskaźnika *udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku,* który w 2021 r. wynosił 15% dla całego obszaru i był niższy niż średnia dla kraju (19%) oraz taki sam jak średnia województwa (15%). Jak można zauważyć również ten wskaźnik spada z roku na rok – powyższe wskaźniki zostały przedstawione w tabeli 12.

Tabela 11. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**177**	**158**	**140**	**133**	**126**	**119**
województwo śląskie	194	177	162	153	145	138
Polska	268	249	233	215	200	186

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

[8] Dane GUS.

Tabela 12. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców						Udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**22**	**23**	**23**	**21**	**17**	**13**	**24,3**	**24,8**	**25,0**	**23,4**	**18,5**	**15,3**
województwo śląskie	20	21	21	19	15	12	21,7	22,3	23,3	21,4	17,2	14,7
Polska	29	29	29	26	22	18	29,4	29,3	29,4	27,0	22,6	19,4

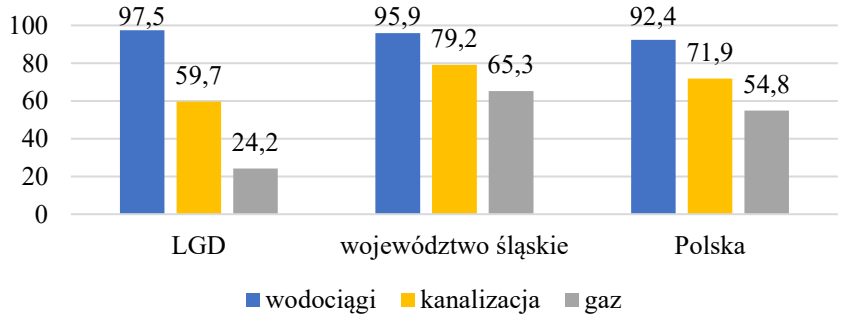
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

1.8. Przestrzeń, infrastruktura i dostęp do usług

W kontekście przestrzeni istotny jest poziom wykorzystania instrumentów planowania przestrzeni. Bada się go m.in. poprzez wskaźnik *udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem* (%). Wysoki stopień pokrycia powierzchni gminy MPZP świadczy o świadomym podejściu lokalnych władz do planowania przestrzeni. Obszar gmin Wielowieś, Herby, Kochanowice, Kalety oraz Krupski Młyn w całości został objęty planami zagospodarowania przestrzennego, równie dobrze kształtuje się sytuacja w gminach Pilchowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek, Zbrosławice – wskaźniki w tych jednostkach oscylują w granicach 91,4–99,5%. Nieco gorzej kształtuje się sytuacja w Gminie Pyskowice – 88,2 %, natomiast nadal jest to wartość wyższa w porównaniu do średniej województwa (73,0%) oraz kraju (31,7%). W Gminie Tworóg ponad połowa obszaru objęta jest miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego – 52,1%. Najgorsze wartości wskaźnika występują w gminach Miasteczko Śląskie, Koszęcin, Pawonków i Ciasna – odpowiednio 23,4%, 20,5%, 6,6% oraz 4,6%[9].

Jakość i dostęp do infrastruktury to również elementy podstawowe takie jak infrastruktura techniczna – wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa itp. Na wykresie 12 zobrazowano graficznie udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności średnio na obszarze LGD, w województwie śląskim oraz w Polsce w 2021 r.

Wykres 12. Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności na obszarze LGD, w województwie i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tam, gdzie nie istnieje sieć kanalizacyjna, funkcjonują bezodpływowe szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Te drugie są tańsze w eksploatacji i przede wszystkim zdecydowanie bardziej przyjazne środowisku. Na obszarze LGD w 2021 r. użytkowano łącznie 2 270 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków, najwięcej z nich – 599 sztuk funkcjonowało na terenie Gminy Rudziniec, 449 sztuk w Gminie Zbrosławice, natomiast najmniej w gminach Kalety i Krupski Młyn (po 11 szt.) oraz w Gminie Miasteczko Śląskie (10 szt.). W Gminie Herby nie funkcjonowała żadna przydomowa oczyszczalnia ścieków ze względu na wysoki odsetek kanalizacji w gminie (98,1%) [10].

[9] Dane GUS za 2021 r.
[10] Dane GUS, stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

Średni udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład LGD w latach 2016–2021 wyniósł 9,5%. Wynik ten był wyższy od średniej dla Polski (8,1%) oraz średniej dla województwa śląskiego (9,1%). Wewnątrz obszaru najwyższy udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem wystąpił w Gminie Kalety – 15,1%, natomiast najniższy w Gminie Kochanowice – 4,8%[11].

O polityce społecznej oraz dostępie do wysokiej jakości usług publicznych może świadczyć odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Na terenie obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska w 2021 roku zlokalizowanych było dziewięć podmiotów, które świadczyły usługi opieki nad dziećmi do lat 3. Po jednym żłobku na terenie gmin: Pyskowice, Sośnicowice, Toszek, Kochanowice, Kalety, Miasteczko Śląskie, Zbrosławice oraz dwa kluby dziecięce – po jednym w gminach Ciasna i Pyskowice. Na terenie pozostałych gmin nie funkcjonowały żadne podmioty świadczące usługi opieki nad dziećmi do lat 3. Podmioty w gminach Sośnicowice, Kalety i Zbrosławice rozpoczęły działalność w latach 2019–2020, co świadczy o tym, że sytuacja w tym zakresie stopniowo poprawia się.

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy również dostępność do placówek wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania. Dostępność wysokiej jakości opieki przedszkolnej na danym terenie jest jednym z czynników umożliwiających aktywność zawodową rodzicom, dlatego ważne jest nie tylko, aby przedszkola istniały, ale żeby funkcjonowały co najmniej przez 8 godzin dziennie. W tabeli 13 przedstawiono wartości wskaźników *udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat* oraz *liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego* w latach 2016–2021. Z danych wynika, że procentowy udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat na obszarze LGD jest znacznie niższy niż w województwie i kraju.

Tabela 13. Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Udział % dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat						Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**78,7**	**81,9**	**85,1**	**86,7**	**79,9**	**82,6**	**77**	**75**	**72**	**72**	**78**	**81**
województwo śląskie	82,8	86,4	89,0	90,1	88,4	90,6	86	83	80	80	81	80
Polska	81,1	84,7	87,3	88,5	85,2	88,3	86	83	80	80	83	82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując dostęp do infrastruktury i usług publicznych, nie sposób pominąć kwestii oferty usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją. Mieszkańcy obszaru wchodzącego w skład LGD Leśna Kraina Górnego Śląska mają dostęp do 46 bibliotek i filii, które znajdują się w każdej z gmin partnerstwa. Najwięcej z nich znajduje się w gminach Zbrosławice i Pawonków – po 5 podmiotów. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców średnia liczba bibliotek i filii na terenie LGD wynosi 3,1 i jest wyższa niż dla Polski (2,0) oraz dla województwa śląskiego (1,7)[12].

Średni udział wydatków z budżetu gmin z obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem w 2021 r. wyniósł 2,1% i osiągnął wartość niższą niż średnia dla województwa (2,3%) oraz średnia dla kraju (2,9%). Biorąc pod uwagę średnią sumę tego wskaźnika w latach 2016–2021, najwyższy udział wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe charakteryzuje Gminę Krupski Młyn (4,7%), natomiast najniższy Gminę Ciasna (1,7%).

Dostępność usług publicznych należy rozważyć także w kontekście ochrony zdrowia. Wskaźnik *porady lekarskie na 100 mieszkańców* określa poziom dostępności usług medycznych. Średnio na obszarze LGD w 2021 r. wskaźnik wyniósł 439 porad, co stanowiło wartość niższą od średniej dla województwa śląskiego (466) oraz od

[11] Dane GUS za lata 2016–2021.
[12] Dane GUS za 2021 r.

średniej wartości dla Polski (452). Najwyższą wartością na obszarze charakteryzowała się Gmina Pyskowice (785), natomiast najniższą Gmina Kalety (203).

Podczas spotkań z mieszkańcami został poruszony temat niewystarczającej oferty czasu wolnego skierowanej do dzieci oraz do dorosłych mieszkańców, w tym różnorodnych zajęć edukacyjnych, dających możliwość do rozwijania pasji i talentów. Uczestnicy spotkań zwrócili uwagę, że nie ma wystarczającej ilości miejsc, gdzie mieszkańcy mogliby wspólnie spędzać czas i się integrować oraz jest zbyt mała ilość wydarzeń kulturalnych i sportowych. Również w ankietach mieszkańcy wskazywali na potrzebę rozwoju sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń (52,6% odpowiedzi) oraz poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej (48,1% odpowiedzi).

1.9. Charakterystyka edukacji

Na obszarze LGD Leśna Kraina Górnego Śląska zlokalizowane są następujące placówki oświatowe[13]:

- Gmina Pyskowice: pięć publicznych placówek oświatowych w Pyskowicach;
- Gmina Pilchowice: cztery publiczne placówki oświatowe – po jednej w Stanicy, Wilczy, Pilchowicach i Żernicy;
- Gmina Rudziniec: osiem publicznych placówek oświatowych – po jednej w Rudzińcu, Pławniowicach, Bojszowie, Bycinie, Kleszczowie, Poniszowicach, Chechle oraz Rudnie;
- Gmina Sośnicowice: cztery publiczne placówki oświatowe – po jednej w Sośnicowicach, Bargłówce, Kozłowie, Sierakowicach;
- Gmina Toszek: pięć publicznych placówek oświatowych – dwie w Toszku, po jednej w Paczynie, Pniowie i Kotulinie;
- Gmina Wielowieś: dwie publiczne placówki oświatowe – po jednej w Wielowsi i Świbiu;
- Gmina Ciasna: pięć publicznych placówek oświatowych – po jednej w Ciasnej, Molnej, Wędzinie, Sierakowie Śląskim oraz Zborowskiem;
- Gmina Herby: cztery publiczne placówki oświatowe – dwie w Herbach, po jednej w Lisowie oraz Olszynie;
- Gmina Kochanowice: trzy publiczne placówki oświatowe – po jednej w Kochanowicach, Kochcicach, Lubecku;
- Gmina Koszęcin: cztery publiczne placówki oświatowe – po jednej w Koszęcinie, Strzebiniu, Rusinowicach oraz Sadowiu oraz jedna placówka niepubliczna w Koszęcinie;
- Gmina Pawonków: pięć publicznych placówek oświatowych – po jednej w Pawonkowie, Gwoździanach, Łagiewnikach Małych, Kośmidrach oraz Lisowicach;
- Gmina Kalety: dwie publiczne placówki oświatowe – po jednej w Kaletach oraz Kaletach Miotku oraz dwie niepubliczne w Kaletach;
- Gmina Miasteczko Śląskie: dwie publiczne placówki oświatowe w Miasteczku Śląskim;
- Gmina Krupski Młyn: dwie publiczne placówki oświatowe w Krupskim Młynie oraz jedna w Potępie;
- Gmina Tworóg: trzy publiczne placówki oświatowe – po jednej w Boruszowicach, Tworogu i Wojsce oraz jedna niepubliczna w Wojsce;
- Gmina Zbrosławice: dziewięć publicznych placówek oświatowych – po jednej w Czekanowie, Boniowicach, Kamieńcu, Kopienicy, Przezchlebiu, Ziemięcicach, Miedarach, Wieszowie oraz Zbrosławicach oraz jedna niepubliczna w Ziemięcicach.

W tabeli 14 przedstawiony został *współczynnik skolaryzacji brutto* oraz *liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.* Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności.

[13] Rejestr Szkół i Palcówek Oświatowych, System Informacji Oświatowej, strona internetowa Ministerstwa Edukacji i Nauki, rspo.gov.pl

Tabela 14. Współczynnik skolaryzacji brutto oraz liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji brutto					Liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**94,7**	**93,0**	**92,9**	**93,2**	**93,3**	**54**	**63**	**72**	**74**	**76**
województwo śląskie	97,9	96,5	96,3	95,7	96,4	56	66	75	76	79
Polska	96,6	95,2	95,5	95,1	96,0	60	69	79	80	81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ze względu na to, że w Polsce nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa, współczynnik skolaryzacji osiąga dość wysokie wartości, ponieważ wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość wskaźnika poniżej 100% nie oznacza, że dzieci nie uczęszczają do szkół w ogóle, ale może wynikać z faktu, że kształcą się w szkołach zlokalizowanych na obszarze innych jednostek terytorialnych lub też kształcą się za granicą. W drugą stronę – współczynnik powyżej 100% oznacza, że do szkół na terenie gminy uczęszczają osoby zameldowane poza nią (najczęściej z gmin sąsiednich) i jest to charakterystyczne dla miast, ale może też oznaczać, że w tych szkołach uczą się osoby, które przekroczyły wiek nominalnie przypisany temu poziomowi edukacji. Im niższy współczynnik skolaryzacji, tym mniej dzieci, które w danej gminie powinny realizować obowiązek szkolny. Można założyć, że jeśli dzieci z danej gminy nie uczęszczają w niej do szkoły, to istnieje duże prawdopodobieństwo, że w ogóle fizycznie ich tam nie ma, a co za tym idzie – nie ma też rodziców (wyjazd za granicę, praca i nauka w większych ośrodkach miejskich).

Jakość szkolnictwa w gminach obszaru LGD obrazują średnie wyniki z egzaminów w klasie 8 szkoły podstawowej, które są zakończeniem tego etapu nauczania. Po reformie szkolnictwa, w wyniku której zlikwidowano gimnazja, pierwszy egzamin ósmoklasisty odbył się w 2019 r.

Według najbardziej aktualnych danych ze strony Ministerstwa Edukacji i Nauki, najlepsze wyniki z egzaminu w roku 2022 osiągnęli uczniowie z Gminy Koszęcin w zakresie języka polskiego (69,4%), uczniowie z Gminy Kochanowice w zakresie matematyki (67,2%) oraz uczniowie z Gminy Zbrosławice w zakresie języka angielskiego (69,4%).

W tabeli 15 przedstawiono średnie wyniki z egzaminów ósmoklasisty dla obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska w porównaniu do średniej wojewódzkiej i krajowej w latach 2019–2022 w ramach trzech podstawowych przedmiotów, tj. język polski, język angielski, matematyka. Wśród poszczególnych gmin obszaru niemożliwe jest wskazanie jednoznacznego lidera, gdyż wyniki osiągane przez uczniów gmin są zróżnicowane w zależności od zakresu i lat.

Tabela 15. Wyniki egzaminu ósmoklasisty – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2019–2022

Jednostka terytorialna	Język polski				Matematyka				Język angielski			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
LGD Leśna Kraina Górnego Śląska	**64,6**	**56,7**	**59,7**	**60,5**	**39,6**	**42,0**	**43,4**	**54,7**	**55,8**	**49,5**	**61,3**	**64,0**
województwo śląskie	64,1	59,3	60,6	60,8	44,7	45,7	46,7	56,5	60,2	55,2	67,0	67,7
Polska	63,0	59,0	60,0	60,0	45,0	46,0	47,0	57,0	59,0	54,0	66,0	67,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki, mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow

Poza nauką na poziomie podstawowym, na obszarze LGD Leśna Kraina Górnego Śląska mieszkańcy mają dostęp do kształcenia na szczeblu średnim, tj. w liceum, technikum oraz szkołach zawodowych. Na terenie obszaru LGD funkcjonują następujące szkoły ponadpodstawowe[14]:

- Gmina Pyskowice: Zespół Szkół Specjalnych w Pyskowicach (w skład którego wchodzi: szkoła specjalna przysposabiająca do pracy, branżowa szkoła I stopnia specjalna), Zespół Szkół im. Marii Konopnickiej

[14] Rejestr Szkół i Palcówek Oświatowych, System Informacji Oświatowej, strona internetowa Ministerstwa Edukacji i Nauki, rspo.gov.pl

w Pyskowicach (w jego skład wchodzą: liceum ogólnokształcące, branżowa szkoła I stopnia, technikum, szkoła policealna);
- Gmina Herby: Branżowa Szkoła I stopnia Specjalna nr 5 w Herbach (szkoła dla uczniów niedostosowanych społecznie oraz uczniów niedostosowanych społecznie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim);
- Gmina Kalety: szkoła niepubliczna Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (w skład którego wchodzą: branżowa szkoła specjalna I stopnia, liceum ogólnokształcące specjalne, technikum specjalne);
- Gmina Krupski Młyn: Branżowa Szkoła I stopnia nr 13 Specjalna w Krupskim Młynie;
- Gmina Tworóg: Zespół Szkół Leśnych i Ekologicznych im. Stanisława Morawskiego w Brynku (w skład którego wchodzą: technikum leśne, branżowa szkoła I stopnia);
- Gmina Zbrosławice: Liceum Ogólnokształcące Specjalne nr II w Kamieńcu, Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Ziemięcicach (szkoła niepubliczna).

1.10. Innowacyjność i współpraca

Elementem bazowym oceniającym innowacyjność regionu jest ilość podjętych działań w kierunku rozwoju nowoczesnych technologii, infrastruktury, sfery badań i rozwoju (B+R) oraz społeczeństwa informacyjnego. Każde z wymienionych działań mogło być w ostatnich latach realizowane przy dofinansowaniu w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR) na lata 2014–2020. W 2021 roku na terenie województwa śląskiego podpisano umowy/wydano decyzje o dofinansowanie 1 622 projektów ze wsparciem w ramach ww. programu. Na obszarze LGD podpisano 43 umowy/wydano decyzje o dofinansowanie, z czego po 8 w gminach Miasteczko Śląskie i Zbrosławice, 6 w Gminie Pyskowice, 4 w Gminie Pilchowice, po 3 w gminach Sośnicowice, Herby i Kalety, po 2 w gminach Rudziniec, Toszek i Ciasna, po 1 w gminach Kochanowice i Koszęcin. W pozostałych gminach nie podpisano żadnej umowy/ nie wydano decyzji o dofinansowanie. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2021 roku w województwie śląskim wynosił 22,1%. Był to wzrost w stosunku do 2016 r. o 6,5 pp., wynik ten był wyższy od średniej w Polsce – 20,9% (dane GUS).

Innowacyjność ma znaczący wpływ na rozwój gospodarki. Innowacyjna gospodarka jest istotnym instrumentem kształtowania wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wzmacniania konkurencyjności regionu. W czerwcu 2021 r. Komisja Europejska opublikowała Europejski Ranking Innowacyjności 2021, który pokazuje, że wyniki Krajów Europy w zakresie innowacji poprawiają się w całej Unii Europejskiej. Od 2014 r. wyniki w zakresie innowacji wzrosły średnio o 12,5%. Zgodnie z ww. opracowaniem, najwyższą pozycję w kraju zajął region „Warszawski stołeczny" – 137. miejsce w rankingu 240 regionów Unii Europejskiej. Gminy znajdujące się na obszarze LGD Leśna Kraina Górnego Śląska terytorialnie zaklasyfikowane są do regionu województwa śląskiego, który w rankingu uplasował się na 160. pozycji. Najgorzej w Polsce prezentował się region „Mazowiecki Regionalny" – 228. pozycja.

Dla województwa śląskiego opracowana została i przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030*, opierająca się na idei tzw. Inteligentnych specjalizacji. Są to obszary aktywności gospodarczej, które mają potencjał, aby sprzyjać wzrostowi gospodarczemu opartemu na innowacjach, przedsiębiorczości i konkurencyjności. W województwie śląskim inteligentnymi specjalizacjami są: energetyka, medycyna, technologie informacyjne i komunikacyjne, zielona gospodarka i przemysły wschodzące.

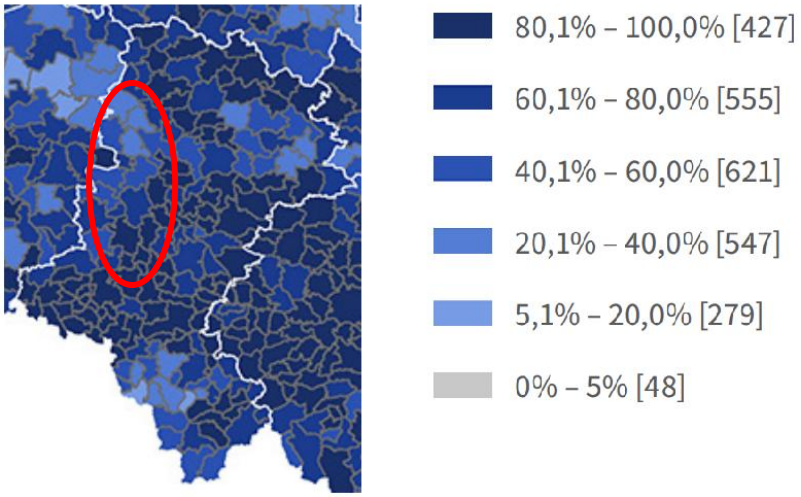
W kontekście innowacyjności i warunków do jej rozwoju warto przeanalizować kwestię cyfryzacji, w tym dostępu do wysokiej jakości Internetu. Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej, aktualna[15] penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s[16] w województwie śląskim i na obszarze LGD jest lepsza niż w kraju. Najwyższe wartości w tym zakresie osiągają gminy Miasteczko Śląskie i Kalety – mieszczą się w przedziale 80,1–100,0%, zaś gminy Rudziniec, Pyskowice oraz Zbrosławice osiągają

[15] Inf. z dn. 15.04.2023 r.

[16] Penetracja lokalowa to stosunek liczby wszystkich lokali mieszkalnych w budynkach w zasięgu sieci min. 100 Mb/s (budynek, w którym operatorzy deklarują możliwość świadczenia danych usług) do ogólnej liczby lokali mieszkalnych na analizowanym obszarze. Należy wyjaśnić, że na potrzeby monitorowania postępów realizacji celów Europejskiej Agendy Cyfrowej gospodarstwo domowe utożsamiane jest z lokalem mieszkalnym.

wartości mieszczące się w przedziale 60,1–80,0%. Natomiast najgorsze wyniki w tym zakresie występują w gminach Ciasna i Kochanowice – mieszczą się w przedziale 20,1–40,0% (mapa 2).

Mapa 2. Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s – fragment mapy dla województwa śląskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Urząd Komunikacji Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 roku, str. 115

LGD w ramach poprzedniej LSR zrealizowała szereg projektów współpracy m.in.: *Stwórzmy razem Markę Lokalną*, *Marka Turystyczna – Sieć Ekomuzea*, *Opracowanie koncepcji tras rowerowych*, *Marka Lokalna na BIS*, *Akademia promocji Leader-Ty*, *Turystyka Rowerowa Atrakcyjnym Sposobem Aktywności – TRASA*. Wszystkie wymienione projekty miały duży wpływ na rozwój obszaru w wykorzystaniem lokalnych zasobów, tj. produktów lokalnych, sztuki, kultury, przyrody, ścieżek rowerowych, co przełożyło się również na wzrost atrakcyjności obszaru. Ponadto projekty promowały zdrowy tryb życia. Wartością dodaną ww. projektów jest również zdobycie doświadczenia we współpracy z innymi podmiotami oraz wymiana doświadczeń i poznanie dobrych praktyk. Działalność Lokalnej Grupy Działania wpływa na poprawę komunikacji i poziomu współpracy pomiędzy mieszkańcami obszaru.

Projekty partnerskie stanowiły dobrą formę kooperacji LGD i wpływały pozytywnie na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych celów. Wydaje się niezbędne, aby w przyszłości w dalszym ciągu zwracać uwagę na ten aspekt, a także dążyć do realizowania projektów z solidnymi, sprawdzonymi partnerami. Również sami pracownicy Biura LGD oraz Członkowie dostrzegają wiele korzyści płynących z realizacji takich projektów. Dlatego uznano, iż w celu zwiększenia możliwości rozwoju mieszkańców oraz podmiotów z obszaru LGD należy kontynuować projekty partnerskie, do których realizacji będzie zachęcała LGD, dzieląc się swoim doświadczeniem z osobami, które będą chciały podjąć się realizacji takich operacji.

Podczas prac nad strategią mieszkańcy zwracali uwagę na korzyści płynące z rozwoju cyfryzacji szczególnie w zakresie nauki oraz pracy zdalnej, a także sprzedaży usług przez Internet. Dlatego uczestnicy spotkań podkreślali, iż istotne jest podjęcie działań ukierunkowanych na cyfryzację obszaru oraz zwiększenie świadomości mieszkańców zarówno w zakresie korzyści jakie płyną z wykorzystywania cyfryzacji w nauce oraz usługach, jak i unikania zagrożeń związanych z cyberprzestępczością. Te działania według mieszkańców należy też kierować do seniorów, gdyż często to właśnie oni są narażeni na zagrożenia internetowe oraz na wykluczenie cyfrowe.

1.11. Dziedzictwo kulturowe, tożsamość lokalna, potencjał turystyczny

Obszar LGD położony jest pomiędzy podprowincją Wyżyna Śląsko-Krakowska a podprowincją Nizina Śląska, co determinuje warunki naturalne gmin obszaru. Losy historyczne poszczególnych gmin są bardzo podobne, przy czym podobieństwo to znajduje uzasadnienie w najstarszych świadectwach żyjących na tym obszarze kultur.

Pierwsze ślady osadnictwa na terenie Śląska zostały odkryte w Trzebnicy i Rusku koło Strzegomia. Znaleziono tam narzędzia, które datuje się na wytworzone ok. 500 tys. lat temu i ok. 440–370 tys. lat temu. Współczesne osadnictwo rozpoczęło się i rozwinęło na tym terenie ok. 35 tys. lat temu. Na Górnym Śląsku jako pierwsi pojawili się przedstawiciele kultury bohunickiej, a następnie kultury szeleckiej[17].

We wczesnym średniowieczu w dorzeczu górnej Odry rozwinęły się trzy wyraźne ośrodki osadnicze: centralny, na linii Racibórz–Prudnik, północny wokół Opola i południowy wokół Opawy. Pozostałe regiony były jeszcze słabo zaludnione. Tereny dzisiejszego LGD Leśna Kraina Górnego Śląska, ze względu na położenie, charakteryzowały się burzliwą historią, gdyż przez lata przechodziły przez wpływy różnych narodowości – polskiej, czeskiej czy niemieckiej. Cały proces germanizacji Śląska był powolny i odbywał się przez stulecia pod różnymi postaciami, a powstawanie niemieckiej mniejszości narodowej na tym obszarze było jego bezpośrednią konsekwencją, świadomie podejmowaną przez władze pruskie. Nowożytna świadoma polityka germanizacyjna ludności polskiej rozpoczęła się jeszcze na długo przed rozbiorami państwa polskiego, a dokładnie od zajęcia w 1740 roku przez króla pruskiego Fryderyka II Wielkiego niemal całości obszaru ziem Górnego Śląska. W momencie wkraczania wojsk pruskich na te tereny przeważała na nich znacząco ludność polska, o czym świadczą zapiski urzędników pruskich, którzy notowali panujące ówcześnie na tym obszarze warunki językowo-obyczajowe. Germanizacja nie ustała także po dokonaniu rozbiorów państwa polskiego, władze pruskie zdając sobie sprawę z powszechnego przywiązania do polskości na podbitych ziemiach, przystąpiły do kolejnej fali ograniczeń i represji wobec Polaków. W 1810 roku wydano zakaz używania języka polskiego na nabożeństwach odprawianych w kościołach ewangelickich, wprowadzono zakaz studiowania na zagranicznych uniwersytetach i pielgrzymowania do Częstochowy, zmieniono granicę diecezji, a dekanaty bytomski i pszczyński wcielono do diecezji wrocławskiej, wszystko po to, aby ograniczyć kontakty wiernych i duchowieństwa z biskupstwem krakowskim[18].

Historia regionu wynikająca z przeszłych wydarzeń powoduje, że obszar charakteryzuje się wyjątkową spójnością, także kulturową. Spójność kulturowa, mająca swoje korzenie w historii obszaru, znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej. W rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa[19] znajduje się wiele cennych zabytków, w tym:

- Gmina Pyskowice: miasto w ramach historycznego założenia, kościół par. pw. Św. Mikołaja z XV, XVII, XIX w. w Pyskowicach, kościół par. pw. Św. Stanisława Biskupa z 1869 roku w Pyskowicach, cmentarz żydowski z lat 1830–1930 w Pyskowicach, dom pogrzebowy z 1860 roku w Pyskowicach, ratusz, 1 poł. XIX w. w Pyskowicach, 39 domów z XIX w. w Pyskowicach, zespół szkoły im. M. Konopnickiej z 2 poł. XIX w. w Pyskowicach, lokomotywownia wachlarzowa z 1902 roku w Pyskowicach;
- Gmina Pilchowice: linia kolejki wąskotorowej, odcinek Nieborowice-Rudy z XIX/XX w. w Nieborowicach, kościół par. pw. Św. Jana Chrzciciela z XVIII w. w Pilchowicach, plebania, XVIII w. w Pilchowicach, klasztor bonifratrów (ob. Szpital przeciwgruźliczy) z 1 poł. XIX w. w Pilchowicach, dworzec kolejowy z XIX/XX w. w Pilchowicach, magazyn przesyłkowy w Pilchowicach, szkoła parafialna (ob. dom mieszkalny) z 1 poł. XIX w. w Pilchowicach, dwór z XVIII w. w Pilchowicach, kościół par. pw. Św. Marcina z terenem przykościelnym z lat 1800–1804 w Stanicy, kaplica przydrożna z XVIII w. w Stanicy, dworzec kolejowy z XIX/XX w. w Stanicy, drewniany kościół par. pw. Św. Mikołaja z 1 poł. XVIII w. w Wilczej, zespół pałacowy w Wilczej, drewniany kościół pw. Św. Michała Archanioła z XVII w. w Żernicy;
- Gmina Rudziniec: drewniany kościół filialny pw. Wszystkich Świętych z XVII w. w Bojszowie, zespół pałacowy i folwarczny z XVII/XVIII–XX w. w Bycinie, dwór z 1 poł. XIX w. w miejscowości Chechło, zespół pałacowy z około 1880 r. w Pławniowicach, drewniany kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela

[17] Foltyn E. M., Foltyn E., *Historia Górnego Śląska. Polityka, gospodarka i kultura europejskiego regionu,* Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice 2011.
[18] Drabina J., *Górny Śląsk*, Kraków 2002.
[19] Narodowy Instytut Dziedzictwa, nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby, stan na dzień 31 grudnia 2022 r.

z XV w. (drewniana dzwonnica, cmentarz kościelny) w Poniszowicach, kościół parafialny pw. Św. Mikołaja z lat 1922–23 (cmentarz przy kościele, ogrodzenie) w Rudnie, drewniany kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła z XVII w. w Rudzińcu, zespół pałacowy z 1840 r. (pałac, park) w Rudzińcu;

- Gmina Sośnicowice: kościół filialny pw. Św. Mikołaja z XV/XVI w. w Kozłowie, kapliczka przydrożna z otoczeniem z 1780 r. w Łanach Wielkich, kościół parafialny pw. Świętej Trójcy z XVII w. w Rachowicach (z otoczeniem w granicach ogrodzenia), drewniany spichrz dworski z 1 poł. XIX w. w Rachowicach, drewniany kościół filialny pw. Św. Katarzyny z XVII w. w Sierakowicach, drewniany kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja z XVII w. w Smolnicy, miasto w ramach historycznego założenia w Sośnicowicach, kościół parafialny pw. Św. Jakuba z XVIII w. w Sośnicowicach, zespół pałacowy z XVIII w. w Sośnicowicach (park, pałac);
- Gmina Toszek: zespół dworski i folwarczny z 1 poł. XIX w. w Kotliszowicach, kaplica pw. Św. Anny z XVIII w. w Ligocie, drewniana dzwonnica kościelna z 1679 roku w Paczynie, zespół dworski z 1 poł. XIX w. w Paczynie, zespół pałacowy z XVIII w. w Pniowie, miasto w ramach historycznego założenia w Toszku, kościół parafialny pw. Św. Katarzyny z XV, XVIII w. w Toszku, plebania przy kościele parafialnym z XVIII w. w Toszku, kaplica cmentarna pw. Św. Barbary z XVIII w. w Toszku, zespół zamkowy z XV w. w Toszku, dwór „Dolny" z 1 poł. XIX w. w Toszku, ratusz z 1 połowy XIX w. w Toszku, osiemnaście domów z XIX w. w Toszku;
- Gmina Wielowieś: zespół folwarczny z XIX w. w Wielowsi, kościół par. pw. Wszystkich Świętych z XV–XVIII w. w Sierotach, kościół par. pw. Św. Św. Mikołaja i Krzysztofa z XVI w. w Świbiu, kaplica pw. Św. Benigny z XVII w. w Świbiu, układ przestrzenny i zabudowa zespołu folwarcznego w Świbiu, kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP z XV w. w Wielowsi, dawna synagoga (obecnie budynek gospodarczy) z 1771 r. w Wielowsi, dwór z XVIII w. w Wielowsi, kościół par. pw. Świętej Trójcy (z terenem przykościelnym) z XVI w. w Wiśniczach, kaplica pw. MB Bolesnej (z terenem w obrębie działki) z XVIII w. w Wiśniczach, spichrz plebański z połowy XIX w. w Wiśniczach, drewniany kościół filialny z XVII w. w Zacharzowicach;
- Gmina Ciasna: zespół dworski z XIX w. w Panoszowie, zespół pałacowy z XIX–XX w. w Patoce, zespół pałacowy z 2 poł. XIX w. w Sierakowie, zespół pałacowo parkowy z 2 połowy XIX w. w Wędzinie, drewniana fabryka fajek z XVIII w. w miejscowości Zborowskie;
- Gmina Herby: zespół zabudowań folwarcznych z 1 poł. XIX w. w Hadrze;
- Gmina Kochanowice: kościół par. pw. Św. Wawrzyńca w Kochanowicach, pałac z początku XIX w. oraz zabudowania folwarczne w Kochanowicach, zespół pałacowy i folwarczny z XX w. w Kochcicach, kościół par. pw. NMP w Lubecku;
- Gmina Koszęcin: kościół fil. Pw. Św. Jana Chrzciciela w Brusieku, drewniany kościół filialny pw. Św. Marcina z 1751 r. w Cieszowej, budynki folwarczne z 1 poł. XIX w. w Cieszowej, kościół par. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z lat 1907–1908 w Koszęcinie (z plebanią i cmentarzem), kościół filialny pw. Świętej Trójcy w Koszęcinie, zespół pałacowy w Koszęcinie, kościół parafialny pw. Św. Józefa w Sadowie (z dzwonnicą), pałac w Wierzbiu;
- Gmina Pawonków: zespół pałacowy z XX w. w Dralinach, drewniany kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP (ob. Pw. Narodzenia NMP) z 1576 r. w Gwoździanach, zespół dworski z XVIII–XX w. w Łagiewnikach Wielkich, zespół dworski w Łagiewnikach Wielkich Nowych, kościół parafialny pw. Św. Katarzyny z plebanią w Pawonkowie, zespół pałacowy z XIX w. w Pawonkowie;
- Gmina Kalety: pałac z XIX–XX w miejscowości Kalety-Zielona;
- Gmina Miasteczko Śląskie: miasto w ramach historycznego założenia, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z XX w. w Miasteczku Śląskim, drewniany kościół pw. Wniebowzięcia NMP (z dzwonnicą) w Miasteczku Śląskim, drewniany dworek myśliwski (obecnie dom) z 1893 r. w Miasteczku Śląskim, kościół par. pw. Narodzenia NMP z XIX w. w Miasteczku Śląskim – Żyglinie, kaplica z XVIII w. w Miasteczku Śląskim – Żyglinie, spichrz dworski z XVIII w. w Miasteczku Śląskim – Żyglinku;
- Gmina Krupski Młyn: kaplica Grobu Chrystusa z terenem z 1672 r. w Potępie;
- Gmina Tworóg: kościół par. pw. Św. Antoniego Padewskiego z XIX–XX w. wraz z kaplicą na cmentarzu kościelnym i ogrodzeniem murowanym w Tworogu, kaplica z XVII, XIX w. w Tworogu, zespół pałacowy z XVIII w. w Tworogu, drewniany dom z XIX w. w Tworogu, zespół osiedla robotniczego „Kolonia

Fabryczna" z XIX–XX w. w Boruszowicach, zespół pałacowy z XIX–XX w. w Brynku, kościół parafialny pw. Św. Św. Piotra i Pawła z XVIII w. w Kotach;

- Gmina Zbrosławice: młyn (obecnie dom mieszkalny) z XVII/XVIII w. w Czekanowie, dwór z XVIII w. w Jasionie, kościół par. pw. Św. Jana Chrzciciela z XV, XIX w. w Kamieńcu, zespół pałacowy z XVIII–XIX w. w Kamieńcu, kościół par. pw. Św. Katarzyny z XV/XVI w. w Karchowicach, zespół wodociągu „Zawada" z lat 1927–1929 w Karchowicach, kościół par. pw. NMP z XVI–XVIII w. w Kopienicy, dwór z otoczeniem z 1844 r. w Kopienicy, drewniany kościół fil. Pw. Św. Michała z XV w. w Księżym Lesie, spichrz dworski z XIX w. w Łubiu, zespół pałacowy z 1844 r. w Łubiu Górnym, pałacyk myśliwski z 1892 r. w Miedarach, portal wylotu głębokiej sztolni „Fryderyk" z 1834 roku w Ptakowicach, roznos głębokiej sztolni „Fryderyk" z lat 1821–1834 w Ptakowicach, drewniany kościół fil. Pw. Narodzenia NMP z XVIII w. w Szałszy, zespół pałacowy w Szałszy, pałac z XVII–XIX w. w Wieszowie, pałac z XVIII w. w Wilkowicach, kościół fil. Pw. Św. Marka z XIX w. w Zawadzie, zespół kościoła pw. Wniebowzięcia NMP z XV–XIX w. w Zbrosławicach, zamek z XVI–XVII w. w Zbrosławicach, ruina kościoła pw. Św. Jadwigi (z otoczeniem) z XV–XVI w. w Ziemięcicach, spichrz z XVIII w. w Ziemięcicach.

Warto zwrócić uwagę na działalność Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk" im. S. Hadyny, gdyż pielęgnuje oraz dumnie prezentuje regionalną sztukę, kulturę i tradycję. Droga do dzisiejszej wielkości Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk" rozpoczęła się 1 lipca 1953 roku. Stanisław Hadyna wraz z Elwirą Kamińską stworzyli solidne podstawy współczesnego kunsztu artystycznego „Śląska". Biorąc pod uwagę dzisiejsze bogactwo repertuaru, niezliczone nagrody i ponad 120 koncertów wykonywanych corocznie – widać wyraźnie jak bardzo Zespół pracował nad kontynuacją wieloletniego dążenia do perfekcji i najwyższej maestrii. Nadrzędną ideą działania Zespołu jest ukazywanie bogactwa źródeł kultury śląskiej na tle spuścizny innych regionów kraju. Ponad stuosobowy skład artystyczny obejmuje chór, balet i orkiestrę. Współpraca z autorytetami w dziedzinie kulturoznawstwa – to potencjał gwarantujący realizację widowisk na najwyższym poziomie artystycznym. Poziom artystyczny Zespołu przyniósł mu uznanie na całym świecie, liczne nagrody i dyplomy honorowe. „Śląsk" odwiedził 44 kraje na pięciu kontynentach. Zespół dał ponad 7 tysięcy koncertów dla ponad 25 milionów widzów. Pałac, w którym od 1953 r. znajduje się siedziba Zespołu, zbudowany został w roku 1609 – zaliczony do I kategorii zabytków. Jest to jeden z największych w Polsce zespołów pałacowych z okresu neoklasycyzmu. Tutaj toczy się całe życie Zespołu, w pałacowych salach odbywają się zajęcia artystyczne, koncerty kameralne i imprezy okolicznościowe, w zabytkowych wnętrzach mieszczą się biura Instytucji[20].

Gminy obszaru LGD oferują szereg atrakcyjnych wydarzeń kulturalnych. Wydarzenia te opierają się na tradycji, zwyczajach, obrzędach, kultywują zawody, zwyczaje, co przekłada się na podkreślenie specyfiki tego obszaru w stosunku do regionu. W Toszku cyklicznie odbywają się „Brewerie Toszeckie", w Koszęcinie „Święto Śląska". W każdej gminie corocznie organizowane są imprezy lokalne lub dożynki gminne.

Bardzo ważna dla obszaru LGD jest kultura ludowa, która charakteryzuje się dużą oryginalnością, na co wpływ miała wspólna historia. Specyfiką obszaru jest to, że występuje bardzo mocne przywiązanie do tradycji, które przetrwały i są nadal kultywowane**.** Silne poczucie tożsamości lokalnej i regionalnej obszaru LGD pozwala na kultywowanie tradycji oraz rozwój sztuki ludowej. Tradycyjne zawody, specjalizacje, specyficzne umiejętności są przekazywane z pokolenia na pokolenie i sztuka ludowa na tych terenach wciąż się rozwija. Bardzo ważnym elementem dla zamieszkującej obszar LGD ludności jest muzyka i folklor na niej oparty. W większości gmin obszaru LGD prężnie działają orkiestry dęte oraz chóry.

1.12. Produkty lokalne

Obszar działania LGD to również bogactwo artystyczne rękodzielników, rzemieślników oraz produktów lokalnych, z którymi utożsamiają się mieszkańcy regionu. Produkt lokalny, dzięki specyficznym i niepowtarzalnym cechom może być również wizytówką regionu. Produkty te inspirują mieszkańców do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Na Liście Produktów Tradycyjnych znalazło się 139 produktów z województwa śląskiego – wśród nich: Ciapkapusta z Kochanowic oraz Chleb Herbski z Herb. Za sprawą promocji produktów lokalnych chroni się

[20] Strona internetowa Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk", zespolslask.pl

dziedzictwo kulturowe wsi, co w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich, rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej. Również w ostatnich latach coraz bardziej popularna staje się żywność wytwarzana na bazie tradycyjnych produktów i receptur.

1.13. Walory przyrodnicze i krajobrazowe

Pod względem fizycznogeograficznym analizowany obszar położony jest pomiędzy podprowincją Wyżyna Śląsko-Krakowska (makroregion Wyżyna Śląska, Wyżyna Woźnicko-Wieluńska i Wyżyna Krakowsko-Częstochowska) a podprowincją Nizina Śląska (Równina Opolska). W obrębie Wyżyny Śląskiej obszar obejmuje kilka mezoregionów: Chełm, Garb Tarnogórski, Wyżynę Katowicką. W obrębie Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej obszar LGD obejmuje mezoregiony: Obniżenie Liswarty-Prosny, Próg Woźnicki, Próg Herbski. W klasyfikacji geomorfologicznej obszar należy do kilku jednostek rzeźby powierzchni. W obrębie Wysoczyzn Przywyżynnych zlokalizowane są gminy: Sośnicowice, Pilchowice, Rudziniec i Toszek. W obrębie Progu Środkowotriasowego – częściowo Toszek i Wielowieś. W Dolinie Małej Panwi – Krupski Młyn, Tworóg, Pawonków, Kalety, częściowo Koszęcin. Na Progu Górnotriasowym leżą gminy: Kochanowice, Koszęcin, zaś w obrębie Doliny Liswarty: Ciasna i Kochanowice[21].

Klimat obszaru LGD kształtuje napływ mas powietrza o różnych cechach. Obszar ten charakteryzuje się klimatem przejściowym z wpływami klimatu kontynentalnego i atlantyckiego. Ukształtowanie terenu sprzyja napływowi atlantyckich mas powietrza. Z kolei południkowa rozciągłość obszaru ułatwia napływ ciepłych mas powietrza przez Bramę Morawską z południa Europy. Region cechuje wysoki udział mgieł i wysoka wilgotność powietrza w dolinach rzecznych i okolicach zbiorników wodnych. Obszar ten charakteryzuje się opadami w granicach 650–750 mm rocznie, z wyjątkiem obszarów położonych w tzw. Cieniu opadowym, gdzie opady są znacznie niższe. Okres wegetacji trwa tu 210–240 dni. Średnia roczna temperatura powietrza to 7,0°C. Minimum termiczne jest osiągane w styczniu, natomiast maksimum w lipcu. Przeważają wiatry z sektora zachodniego W, SW. W analizowanym regionie występuje najkrótszy w województwie śląskim okres zalegania pokrywy śnieżnej (50–90 dni).

Teren LGD Leśna Kraina Górnego Śląska leży na zachodnim obrzeżu aglomeracji górnośląskiej, poza obszarem występowania złóż węgla kamiennego. W dolinach rzecznych zalegają złoża torfu przejściowego. W dolinie Liswarty występują złoża glinek ceramicznych, na garbie tarnogórskim – złoża wapienia triasowego, w dolinie Małej Panwi – złoża piasku jako wydmy śródlądowe. Na południu obszaru występują złoża rudy darniowej.

Obszar LGD leży w zlewisku Bałtyku w dorzeczu Odry. Głównymi rzekami obszaru są od południa: Ruda, Bierawka, Kłodnica, Drama, Potok Laryszowski, Potok Toszek, Stoła, Mała Panew, Lublinianka, Rów Młyński i Liswarta. Najgęściejszą sieć rzeczną posiadają gminy: Tworóg, Pawonków, Kochanowice, zaś najniższa gęstość sieci wodnej występuje w Gminie Wielowieś. Na terenie obszaru liczne są stawy o przeznaczeniu hodowlanym. Największa ich koncentracja występuje w powiecie lublinieckim – w gminach Ciasna i Herby. Należą do nich: Staw Piegza, Posmyk, Zagłówek, Kaczy Staw i Staw Ludwika. Na całym terenie spotykane są ponadto formy małej retencji w postaci starorzeczy, mniejszych stawów hodowlanych i zbiorników ppoż. W Gminie Rudziniec występują zbiorniki zaporowe retencyjne: Pławniowice, Dzierżno Duże i Dzierżno Małe. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego zrzeszonych gmin, największe znaczenie mają wielofunkcyjne, duże zbiorniki wodne: Zbiornik Dzierżno Duże, Zbiornik Dzierżno Małe, Zbiornik Pławniowice, Zbiornik Słupsko, Staw Hubert, Staw Poręby, Zalew Nakło – Chechło. Na większości obszaru wody podziemne występują w kilku poziomach wodonośnych. Największe znaczenie ma zbiornik triasowych wód szczelinowo-krasowych. Głównym zbiornikiem wód tego typu jest w północnej części analizowanego obszaru GZWP Lubliniec-Myszków, a w południowej – GZWP Gliwice. Mniejsze znaczenie mają wody czwartorzędowe, o charakterze porowym (głównie w dolinach rzecznych – Rudy, dolnym biegu Kłodnicy oraz Małej Panwi). Największym linowym obiektem hydrotechnicznym na opisywanym terenie jest Kanał Gliwicki.

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska, na obszarze objętym LGD Leśna Kraina Górnego Śląska znajdują się następujące formy ochrony przyrody i krajobrazu[22]:

[21] Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2000.

[22] Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, crfop.gdos.gov.pl/CRFOP

- Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich (gminy: Pilchowice, Sośnicowice),
- Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą (gminy: Ciasna, Herby, Kochanowice, Koszęcin),
- rezerwat przyrody „Las Dąbrowa" (Gmina Sośnicowice),
- rezerwat przyrody „Hubert" (Gmina Wielowieś),
- rezerwat przyrody „Łęg nad Młynówką" (Gmina Ciasna),
- rezerwat przyrody „Cisy koło Sierakowa" (Gmina Ciasna),
- rezerwat przyrody „Cisy nad Liswartą" (Gmina Herby),
- rezerwat przyrody „Cisy w Łebkach" (Gmina Herby),
- rezerwat przyrody „Jeleniak Mikuliny" (Gmina Koszęcin),
- Obszar Natura 2000 Hubert (Gmina Wielowieś),
- Obszar Natura 2000 Łęgi w lasach nad Liswartą (gminy: Ciasna, Herby),
- Obszar Natura 2000 Dolina Małej Panwi (Gmina Krupski Młyn),
- Obszar Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie (Gmina Zbrosławice),
- użytek ekologiczny „Bagienko w Pietrzakach" (Gmina Herby),
- użytek ekologiczny „Brzoza" (Gmina Kochanowice),
- użytek ekologiczny „Torfowisko w Strzebiniu" (Gmina Koszęcin),
- użytek ekologiczny „Torfowisko Dubiele" (Gmina Koszęcin),
- użytek ekologiczny „Łąka Trzcionka" (Gmina Koszęcin),
- użytek ekologiczny „Żwirowiska w Cieszowej" (Gmina Koszęcin),
- użytek ekologiczny „Wydma Dziewcza Góra" (Gmina Pawonków),
- użytek ekologiczny „Łąka trzęślicowa w Kaletach" (Gmina Kalety),
- użytek ekologiczny „Torfowisko w Kotach" (Gmina Krupski Młyn),
- użytek ekologiczny „Staw Stawki" (Gmina Krupski Młyn),
- użytek ekologiczny „Starorzecze Małej Panwi – Stara Rzeka" (Gmina Krupski Młyn),
- użytek ekologiczny „Gierzyna" (Gmina Miasteczko Śląskie),
- użytek ekologiczny „Bagno koło Mikołeski" (Gmina Tworóg),
- użytek ekologiczny „Krotofil" (Gmina Tworóg),
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pasieki" (Gmina Miasteczko Śląskie),
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park w Reptach i dolina rzeki Dramy" (Gmina Zbrosławice),
- 141 pomników przyrody (4 – Gmina Pilchowice, 22 – Gmina Pyskowice, 6 – Gmina Rudziniec, 2 – Gmina Sośnicowice, 7 – Gmina Toszek, 5 – Gmina Wielowieś, 8 – Gmina Ciasna, 3 – Gmina Herby, 20 – Gmina Kochanowice, 30 – Gmina Koszęcin, 3 – Gmina Pawonków, 8 – Gmina Kalety, 4 – Gmina Krupski Młyn, 6 – Gmina Miasteczko Śląskie, 8 – Gmina Tworóg, 5 – Gmina Zbrosławice).

Przez teren LGD Leśna Kraina Górnego Śląska przebiegają także trzy korytarze ekologiczne: Częstochowa–zachód, Opole–Katowice oraz Rudy Wielkie I Dolina Górnej Wisły[23]. Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Korytarze te są ważnym elementem sieci Natura 2000, gdyż umożliwiają przemieszczanie się organizmów między siedliskami.

Poziom pokrycia obszaru LGD lasami to 47,1%, a więc więcej niż średnio w województwie (32,2%), a także więcej niż średnia w kraju (29,6%). Wśród gmin LGD największy udział lasów w powierzchni ogółem występuje w gminach Krupski Młyn i Kalety – odpowiednio 85,8% i 82,0%, a więc znacznie więcej niż średnio na obszarze LGD, w województwie i kraju[24].

Wskaźnik *formy ochrony przyrody na obszarze LSR*: obszar LGD osiąga wartość 2, ponieważ formy ochrony przyrody (park narodowy lub jego otulina, park krajobrazowy lub jego otulina, rezerwat przyrody

[23] Strona internetowa Stowarzyszenia Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, Ochrona korytarzy ekologicznych, korytarze.pl, stan na dzień 07.04.2023 r.
[24] Dane GUS za 2021 r.

lub jego otulina, obszar chronionego Krajobrazu, obszar Natura 2000) występują na terenie 9 gmin (56% obszaru)[25].

Rozpatrując kwestię środowiska naturalnego, warto zwrócić uwagę na jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie raportów corocznie opracowywanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, dotyczących oceny jakości powietrza w województwie śląskim. W opracowaniu pn. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim – raport wojewódzki za rok 2021* oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy. W województwie śląskim wydzielono pięć stref: aglomerację górnośląską, aglomerację rybnicko-jastrzębską, miasto Bielsko-Biała, miasto Częstochowa oraz strefę śląską, czyli pozostały obszar województwa. Gminy obszaru LGD zaliczono do strefy śląskiej.

Na obszarze gmin LGD wystąpiły przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla O_3 – pod kątem ochrony roślin i pod kątem ochrony zdrowia oraz przekroczenie poziomu docelowego B(a)P w pyle zawieszonym PM10.

W kontekście środowiska i adaptacji do zmian klimatu niezwykle istotne jest przestrzeganie i promowanie zasady zrównoważenia środowiskowego. W związku z tym LGD będzie szczególnie dbać o to, aby wszystkie realizowane przedsięwzięcia nie wpływały negatywnie na środowisko. LGD będzie zachęcało gminy i inne podmioty do realizacji projektów pozytywnie oddziałujących na efektywność energetyczną budynków publicznych oraz instalacji OZE i magazynów energii. Projekty te będą miały pozytywny wpływ nie tylko na środowisko ale również na finanse, gdyż pozwolą na obniżenie kosztów utrzymania budynków. Ponadto LGD będzie zachęcało mieszkańców obszaru do korzystania z funduszy zewnętrznych ukierunkowanych na działania mające na celu zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu oraz ich łagodzenie a także zachowanie bioróżnorodności. Służby ratownicze działające na obszarze będą zachęcane do wzmacniania potencjału poprzez zakup sprzętu do przeciwdziałania i zwalczania skutków klęsk żywiołowych. LGD będzie również uświadamiało społeczeństwo w kwestiach związanych z ochroną środowiska, wykorzystaniem OZE poprzez prowadzenie szkoleń oraz kampanii informacyjnych. Szkolenia będą poruszały m.in. tematykę związaną z ochroną powietrza, bioretencją oraz efektywnym gospodarowaniem zasobami naturalnymi w działalności produkcyjnej, a także będą promowały rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym.

1.14. Zasada równości szans i niedyskryminacji

LGD poważnie podchodzi do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn. W poprzedniej LSR określono konkretną grupę defaworyzowaną, którą stanowiły osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz młodzież do 24. roku życia. Wybór ten był wynikiem przeprowadzonej diagnozy. W obecnej LSR planuje się dalszą aktywizację osób młodych (do 25. roku życia), a także aktywizację osób starszych, co ściśle związane jest z wnioskami z przeprowadzonej diagnozy. Jako grupę w niekorzystnej sytuacji, dla której przewidziano szczególne wsparcie, wskazano kobiety, ponieważ mają one nierówny w stosunku do mężczyzn dostęp do rynku pracy (zgodnie z diagnozą udział kobiet w osobach bezrobotnych ogółem znacznie przekracza udział mężczyzn). Podczas wdrażania LSR upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi.

2. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne

[25] Zgodnie z załącznikiem nr 5 do Regulaminu konkursu na wybór LSR *Kryteria wyboru LSR*, kryterium 5.8.

(mocne i słabe strony) są zależne np. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Analiza SWOT dla obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska (tabela 17) została przeprowadzona w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad diagnozą obszaru, w tym dane GUS, a przede wszystkim z wykorzystaniem zróżnicowanych metod partycypacji społecznej. W analizie starano się uwzględnić możliwie najwięcej rekomendacji, uwag i opinii lokalnej społeczności, będącej przedstawicielami wszystkich trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego oraz mieszkańców.

Tabela 16. Schemat analizy SWOT

S	*Strengths*	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	*Weaknesses*	Słabe strony, słabości, wady	
O	*Opportunities*	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	*Threats*	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 1. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
1. Dodatnie saldo migracji i wyższe w porównaniu z wynikiem kraju i województwa.	1. Spadek liczby ludności w latach 2020–2021, przy jednocześnie utrzymującym się i pogłębiającym ujemnym przyroście naturalnym.
2. Korzystniejsze niż w kraju i województwie wskaźniki obciążenia demograficznego.	2. Niekorzystna struktura piramidy wieku i płci oraz ryzyko wzrostu wskaźników obciążenia demograficznego w przyszłości.
3. Wzrastająca liczba wydanych pozwoleń na budowę – dużo wyższa w porównaniu do województwa i kraju.	3. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców – mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych.
4. Niższy niż w kraju i województwie udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.	4. Niewystarczająca ilość wysokiej jakości miejsc pracy na obszarze LGD.
5. Poprawa sytuacji w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 – wzrost liczby podmiotów świadczących tego typu usługi.	5. Brak przedsiębiorstw społecznych i słabo rozwinięta ekonomia społeczna oraz słaba konsolidacja i współdziałanie sektora pozarządowego.
6. Wysoki poziom pokrycia powierzchni obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.	6. Niedostateczna aktywność mieszkańców w organizacjach pozarządowych – niższa od średniej w kraju liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.
7. Unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe, w tym występowanie form ochrony przyrody.	7. Średni udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych niższy niż średnia w województwie i kraju.
8. Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru.	8. Niższy niż w kraju i województwie udział osób z dostępem do sieci kanalizacyjnej i gazowej.
9. Rozwinięta sieć wodociągowa – wyższy niż w kraju i województwie udział osób z dostępem do sieci wodociągowej.	9. Niski i malejący współczynnik skolaryzacji, świadczący o tym, że część mieszkańców realizuje obowiązek szkolny poza obszarem.
10. Wyjątkowa kuchnia lokalna, przywiązanie do tradycji śląskich, obyczajów.	10. Niezadawalający poziom dostępności usług medycznych.
	11. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rekreacyjna.
	12. Niezadowalające połączenia komunikacyjne.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
1. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej.	1. Zagrożenia płynące ze zmian klimatu.
2. Cyfryzacja życia codziennego.	2. Emigracja mieszkańców Polski.

3. Wzrost świadomości obywatelskiej, w tym poczucia tożsamości i identyfikacji z miejscem zamieszkania.	3. Atrakcyjność gospodarcza sąsiednich regionów.
4. Wzrost średniej długości życia.	4. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z występowaniem pandemii COVID-19, wojny w Ukrainie i ewentualnych innych nieprzewidzianych wydarzeń.
5. Moda na migracje z większych miast na wieś.	5. Wykluczenie cyfrowe.
6. Popularyzacja aktywnej formy spędzania czasu wolnego.	6. Wzrost kosztów życia mieszkańców obszaru.
7. Wzrost zainteresowania środowiskiem naturalnym, bogactwem obszarów przyrodniczych w Polsce.	
8. Położenie w pobliżu aglomeracji górnośląskiej i innych dużych miast.	

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski z analizy SWOT

Obszar LGD Leśna Kraina Górnego Śląska posiada ukierunkowaną tożsamość lokalną mieszkańców, wynikającą ze wspólnych tradycji, dziedzictwa kulturowego i historii. Charakterystyczne wydarzenia, elementy kultury folklorystycznej oraz położenie sprawiają, że jest on spójną jednostką pod względem tożsamości lokalnej. Biorąc pod uwagę inne aspekty funkcjonowania, można wskazać mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które w największym stopniu determinują zakres podejmowanych działań.

Aktualna sytuacja demograficzna kształtuje się na tym terenie niekorzystnie, przy czym stan ten utrzymuje się od 2020 r. Do 2019 r. systematycznie wzrastała liczba ludności. W całym analizowanym okresie występuje pozytywne zjawisko dodatniego salda migracji, które jednocześnie ma korzystniejszy poziom w porównaniu do wyniku województwa i kraju. Niepokojący jest jednak poziom przyrostu naturalnego, gdyż w 2021 roku osiągnął ujemną wartość: -5,6, która była znacznie niższa niż w latach poprzednich. Taki stan przekłada się na kształt piramidy płci i wieku, a w konsekwencji w przyszłości może doprowadzić do pogłębienia się wskaźników obciążenia demograficznego w gminach. Niemniej jednak aktualnie widoczna jest tendencja oznaczająca korzystniejsze niż w województwie i kraju wartości wskaźników obciążenia demograficznego. Pomimo tego, że województwo śląskie znajduje się w czołówce, jeśli chodzi o dostęp do szybkiego Internetu, należy pamiętać o zróżnicowaniu w poziomie dostępu i jakości Internetu występującego na jego terenie. Na jakość życia, pracy i przebywania w danym miejscu duży wpływ ma jakość środowiska i czyste powietrze. Zagrożenia wynikające z zanieczyszczeń środowiska poprzez niską emisję trzeba niwelować – należy zwiększać świadomość ekologiczną wśród mieszkańców. Dla obszaru LGD bardzo ważne jest też dalsze wzmacnianie lokalnej tożsamości i budowanie więzi społecznych oraz zachęcanie do zawiązywania partnerstw i realizacji inicjatyw oddolnych.

Rosnące wskaźniki gospodarcze pokazują, że poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru poprawia się, niemniej jednak na obszarze LGD w latach 2019–2020 nastąpił spadek liczby nowo powstających podmiotów, w 2021 r. można zaobserwować wzrost tego wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego, co jest pozytywną tendencją. Liczba funkcjonujących oraz nowo powstających podmiotów gospodarczych ma bezpośredni wpływ na kształtowanie się poziomu bezrobocia oraz przedsiębiorczości mieszkańców. Należy podjąć działania wspierające i aktywizujące mieszkańców obszaru do rozpoczynania działalności gospodarczej i tworzenia miejsc pracy. W przypadku obszaru gmin LGD istotna jest aktywizacja bezrobotnych kobiet – pozytywną tendencją jest tworzenie podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do 3 lat. Na terenie obszaru nadal są gminy, na których nie funkcjonuje żaden podmiot świadczący tego typu usługi, co może negatywnie wpływać na aktywność zawodową kobiet, ponieważ zwyczajowo to kobiety pozostają w domu, aby zadbać o dzieci i rodzinę. Istotne jest zatem takie kierunkowanie rozwoju, które pozwoli kobietom na podjęcie pracy – dostęp do opieki nad dziećmi czy podnoszenie kwalifikacji, co przyczyni się do wzrostu ich aktywności w tym zakresie.

Niewątpliwą zaletą i głównym atutem regionu LGD Leśna Kraina Górnego Śląska jest jego położenie. W obszarze środowiskowo-geograficznym atutami są niepowtarzalne zasoby przyrodnicze, a także wszystkie formy ochrony przyrody, które powodują, że gminy znajdujące się w obszarze LGD stają się atrakcyjnymi destynacjami

dla turystów. Niewątpliwym atutem jest historia Górnego Śląska i wiążące się z tym tradycje, rękodzieło, zespoły folklorystyczne.

3. Wnioski z diagnozy

Na podstawie danych statystycznych, opinii mieszkańców wyrażonych w ankietach oraz spotkań z nimi określono problemy oraz potencjały, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na obszar LGD. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed obszarem. Na ich podstawie zostały wysunięte wnioski na temat obszaru LGD, które ukazują również potrzeby mieszkańców.

Niewątpliwie przy określaniu potrzeb rozwojowych obszaru należy szczególną uwagę zwrócić na strukturę wieku. Obszar LGD odnotowuje spadek liczby ludności, przyrost naturalny od 2016 r. utrzymuje się na poziomie ujemnym, a dodatkowo w ciągu ostatnich dwóch lat odnotowano znaczny jego spadek. Ponadto dane demograficzne wskazują, iż społeczeństwo stopniowo się starzeje. Udział najstarszych grup ludności wzrósł w badanym okresie, przy jednoczesnym spadku udziału ludności w wieku produkcyjnym. Pozytywnym faktem jest wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni analizowanych lat (wzrost ten był wyższy niż średnia dla województwa i kraju). Warto zwrócić uwagę na znaczną liczbę ludności w wieku przedemerytalnym, co oznacza, że w niedalekiej przyszłości udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym nadal będzie się zwiększał. Piramida wieku i płci nieznacznie zwęża się ku podstawie, co oznacza, że można przewidywać, iż udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców będzie stopniowo malał, co w konsekwencji doprowadzi do wzrostu wskaźników obciążenia demograficznego, które obecnie są korzystne. Pozytywny jest również fakt, iż na obszarze odnotowuje się dodatnie saldo migracji.

Pomimo wzrostu wskaźników gospodarczych, obszar cechuje niski poziom przedsiębiorczości oraz niewystarczająca ilość atrakcyjnych miejsc pracy, co również potwierdzali sami mieszkańcy na spotkaniach. Jednak należy zwrócić uwagę na fakt, że wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości na obszarze LGD w ciągu ostatnich lat uległy poprawie, a dynamika ich wzrostu jest większa niż w województwie i kraju. Również w ciągu ostatnich lat obserwuje się systematyczny spadek bezrobocia (wyjątek stanowił rok 2020, kiedy wystąpił nagły wzrost liczby bezrobotnych – wzrost wystąpił zarówno w województwie i kraju). Natomiast niepokojący jest fakt wzrostu bezrobocia długoterminowego. Pomimo deficytów w przedsiębiorczości, pozytywny jest również fakt, iż mieszkańcy podczas realizacji poprzedniej LSR wyrażali duże zainteresowanie dofinansowaniem działalności gospodarczych.

Aktywność lokalnej społeczności i liczba efektywnie działających formalnych grup mieszkańców stopniowo rosła na przestrzeni analizowanych lat, liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców była wyższa od średniej dla województwa i kraju. Jednak mieszkańcy na spotkaniach zauważali, że wciąż występują braki w aktywności społecznej oraz integracji różnych podmiotów. Na obszarze nie ma też żadnych przedsiębiorstw społecznych, a ekonomia społeczna jest słabo rozwinięta.

Niewątpliwą zaletą i głównym atutem regionu LGD Leśna Kraina Górnego Śląska jest jego położenie w niedalekiej odległości od aglomeracji górnośląskiej. W obszarze środowiskowo-geograficznym atutami są niepowtarzalne zasoby przyrodnicze, a także wszystkie formy ochrony przyrody, które powodują, że gminy znajdujące się w obszarze LGD stają się atrakcyjnymi destynacjami dla turystów. Atutem jest również historia Górnego Śląska i wiążące się z tym tradycje, rękodzieło, zespoły folklorystyczne. Oprócz materialnych form wyrazu wspólnej kultury, bardzo duże znaczenie mają zwyczaje, obyczaje, posługiwanie się gwarą, dbałość o strój regionalny oraz budowanie poczucia wspólnej tożsamości poprzez kultywowanie śpiewania, muzykowania i taniec regionalny, a także specyficzne budownictwo regionalne. Wszystkie te elementy tworzą wspólną kulturę ludową regionu.

Biorąc pod uwagę strukturę wieku i zachodzące zmiany, należy ukierunkować działania tak, aby zapewnić mieszkańcom odpowiednie warunki do życia na obszarze. Przede wszystkim przy doborze przedsięwzięć należy zwrócić uwagę na osoby młode, które zamieszkują obszar. Skierowanie działań na zapewnienie im warunków do rozwoju może przyczynić się do zachęcenia ich do pozostania na obszarze bądź powrotu w miejsce zamieszkania po zdobyciu wykształcenia. Dlatego część z działań należy ukierunkować na rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, ale przede wszystkim należy zapewnić młodym mieszkańcom możliwość poszerzania swojej wiedzy oraz rozwoju pasji i talentów w miejscu, w którym żyją, bez konieczności wyjeżdżania do większych miast. Przedsięwzięcia skierowane do dzieci i młodzieży pozwolą im również na większą integrację i zbudowanie tożsamości lokalnej. Działania ukierunkowane na dzieci i młodzież poprzez zapewnienie im opieki, rozwój ich pasji i talentów oraz wyrównanie szans edukacyjnych mogą przyczynić się również do zwiększenia

zainteresowania obszarem jako miejscem do życia dla osób, które chcą żyć na wsi, ale mieć dostęp do usług na takim samym poziomie jak w miastach, szczególnie w zakresie edukacji dzieci. Działania będą też ukierunkowane na zwiększenie świadomości obywatelskiej młodzieży oraz aktywności w życiu lokalnej społeczności, tak aby z czasem zaczęli przejmować inicjatywę i sami kreować miejsce w którym żyją.

Działania jakie będzie podejmować LGD w kolejnych latach powinny być również skierowane na pobudzenie przedsiębiorczości wśród wszystkich mieszkańców, na co zwracali uwagę sami mieszkańcy zarówno na spotkaniach konsultacyjnych jak również w ankietach przeprowadzonych na potrzeby budowania LSR. Przedsięwzięcia powinny obejmować równocześnie rozwój działalności w celu zwiększenia dywersyfikacji gospodarczej, tak aby zapewnić bezpieczeństwo przedsiębiorcom. Ważne jest także stworzenie systemu zachęt i wsparcia dla inwestorów czy udogodnień i pomocy przy zakładaniu działalności gospodarczej. Również kursy i szkolenia w zakresie zwiększania kompetencji mieszkańców, w tym cyfrowych, oraz promowanie uczenia się przez całe życie wpłynie pozytywnie na pobudzenie gospodarcze obszaru. Działania powinny być także skierowane na zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności lokalnej gospodarki poprzez wprowadzenie nowych modeli biznesowych oraz cyfryzację produktów i usług. W rozwoju lokalnej gospodarki niezwykle istotne jest też dbanie o środowisko, dlatego działania podejmowane przez LGD powinny wspierać przystosowanie do zmian klimatu, poprawę efektywności energetycznej budynków publicznych oraz wyposażenie ich w OZE i magazyny energii. Biorąc pod uwagę unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe obszaru LGD realizowane projekty powinny być również ukierunkowane na zachowanie bioróżnorodności oraz uwzględniać wagę edukacji ekologicznej, podnosić świadomość mieszkańców dot. wykorzystania OZE. Istotne jest, żeby rozwijane działalności bazowały na lokalnych zasobach i przyczyniały się do ich promocji.

Biorąc pod uwagę, iż to kobiety zostały wybrane jako grupa w niekorzystnej sytuacji, głównie z powodu utrudnionego dostępu do pracy część działań powinna zostać skierowana na podniesienie kompetencji kobiet szczególnie w zakresie pracy zdalnej oraz rozwijania działalności gospodarczej w oparciu o cyfryzację. Ponadto należy podjąć działania, które przyczynią się do ich integracji. Odpowiednie szkolenia oraz zwiększenie możliwości do rozwoju wpłynie pozytywnie na pobudzenie przedsiębiorczości wśród kobiet oraz zwiększy ich możliwości w kierunku prowadzenia swoich działalności gospodarczych.

Zarówno dane GUS jak i rozmowy z mieszkańcami podczas konsultacji pokazały, iż obszar ma potencjał do rozwoju w kierunku rekreacji i aktywnego wypoczynku, z którego mogą korzystać mieszkańcy obszaru oraz sąsiednich dużych miast. Ponadto biorąc pod uwagę fakt, iż mieszkańcy narzekali na słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną oraz niewystarczającą ofertę spędzania czasu wolnego, rozwój działalności gospodarczej mieszkańców powinien być skierowany głównie na te obszary. Dlatego przedsięwzięcia związane z rozwojem działalności gospodarczych należy skierować na rozszerzenie oferty kulturalnej, rozwój infrastruktury rekreacyjnej, rozwój usług związanych z rozrywką, gastronomią oraz z tworzeniem miejsc, gdzie mieszkańcy będą mogli spotykać się w czasie wolnym oraz zwiększające atrakcyjność turystyczną obszaru. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego niezwykle ważne jest wspieranie już istniejących działalności poprzez ich integrację i animowanie do współpracy różnych branż, realizacji projektów partnerskich oraz wymianę doświadczeń, co przyczyni się do podejmowania działań na rzecz rozwoju obszaru na bazie lokalnych produktów i wspierania mniejszych przedsiębiorstw. Oprócz animowania do współpracy, LGD powinno kłaść nacisk na częstą komunikację i spotkania przeznaczone dla przedsiębiorców i mieszkańców, którzy będą zainteresowani podejmowaniem działalności gospodarczej, w celu zwiększenie ich świadomości w zakresie pozyskiwania funduszy zewnętrznych na rozwój działalności oraz przedstawienia korzyści jakie płyną ze współpracy lokalnej. Działania powinny zostać również skierowane na pobudzanie przedsiębiorczości od najmłodszych lat. Uzupełnieniem działań rozwijających obszar gospodarczo będzie wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie cyfryzacji wprowadzanych w lokalnych przedsiębiorstwach oraz w zakresie możliwości edukacji zdalnej.

Na rozwój obszaru ma również wpływ mocny kapitał społeczny i zaangażowanie mieszkańców w życie swoich społeczności. Na obszarze działają aktywnie stowarzyszenia, dlatego należy dalej je wspierać i umacniać do dalszego rozwoju. Służby ratownicze, działające najczęściej w formie Ochotniczych Straży Pożarnych stanowią filar organizacji pozarządowych na obszarze LGD. Należy wzmacniać ich potencjał m.in. poprzez doposażenie w sprzęt służący przeciwdziałaniu i zwalczaniu skutków klęsk żywiołowych. Ważne będzie skierowanie działań integrujących i wzmacniających tożsamość lokalną oraz kreujących lokalnych liderów życia społecznego i publicznego.

Zaangażowana i kreatywna społeczność oraz aktywni liderzy działający na tym obszarze są szansą na wzrost popularności oddolnych inicjatyw, odpowiedzialności społecznej i tworzenia wielosektorowych partnerstw. Inicjatywy oddolne powinny być wspierane zarówno przez LGD jak i lokalne samorządy, tak aby wykorzystać pomysłowość i innowacyjność mieszkańców, którzy będą już nie tylko partycypować w podejmowaniu decyzji o obszarze, ale również zaczną sami go zmieniać. Zwiększenie integracji między społecznością lokalną przyczyni się także do współpracy zarówno organizacji pozarządowych jak i nieformalnych grup mieszkańców z innymi społecznościami w kraju i za granicą, co wpłynie na promocję tradycji i kultury regionu poza granicami LGD, województwa oraz kraju, a także pozwoli na poznanie innych regionów oraz na wymianę dobrych praktyk.

Wszystkie powyższe działania powinny również być skierowane do seniorów, którzy stanowią liczną grupę w lokalnej społeczności. Przede wszystkim należy skierować do nich działania aktywizujące oraz włączające do życia w społeczeństwie tak, aby jak najdłużej mogli brać aktywny udział w rozwoju gospodarczym obszaru oraz w życiu publicznym i społecznym. Działania należy także skierować na przedłużenie kariery zawodowej seniorów. Szczególny nacisk powinien być położony na edukację seniorów w zakresie cyfryzacji i zagrożeń z niej płynących, w czym mogą być pomocne zajęcia i spotkania międzypokoleniowe. Wartością dodaną tych spotkań będzie również pogłębienie integracji ze społecznością lokalną oraz wzmocnienie tożsamości lokalnej wśród młodych mieszkańców. Działania należy ukierunkować także na zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego seniorów zarówno poprzez tworzenie klubów seniora, jak i różnego rodzaju zajęcia oraz promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia. LGD powinno również promować rozwój wolontariatu oraz opieki nad osobami starszymi i dostosowanie usług lokalnych do ich potrzeb. Biorąc pod uwagę niską frekwencję seniorów zarówno w ankietach jak i na spotkaniach konsultacyjnych, działania powinny zostać skierowane na zwiększenie świadomości osób starszych na temat funkcjonowania LGD i włączenie ich do współdziałania na rzecz lokalnej społeczności. Sposób informowania seniorów o działaniach LGD powinien odbywać się zarówno cyfrowo jak i tradycyjnymi metodami poprzez rozwieszanie plakatów informacyjnych na terenie gmin oraz organizowanie spotkań przeznaczonych dla tej grupy odbiorców.

W działania na rzecz lokalnego rozwoju oraz tworzenia miejsc do wypoczynku i integracji powinna być zaangażowana cała społeczność, która obejmuje mieszkańców, przedsiębiorców oraz samorządy lokalne. Dlatego część działań należy ukierunkować na rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, która będzie dostosowana do osób z różnymi potrzebami tak, aby zarówno dzieci i młodzież, osoby w wieku produkcyjnym jak i seniorzy, a także osoby z niepełnosprawnościami mogły z niej korzystać i spędzać wspólnie czas. Istotne jest również zadbanie o przestrzeń i zwiększenie ilości miejsc do wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców. Głównym zadaniem powinno być wykorzystanie zasobów naturalnych przy jednoczesnej ich ochronie poprzez rozwój tras rowerowych ukierunkowujących ruch mieszkańców na terenach cennych przyrodniczo.

Ponieważ mieszkańcy zwracali uwagę na korzyści płynące z realizacji projektów w partnerstwie, które LGD realizowała z powodzeniem w poprzedniej perspektywie, będą też podejmowane działania w tym zakresie. LGD będzie aktywnie animować mieszkańców do realizacji projektów w partnerstwie dzieląc się swoim doświadczeniem w tym zakresie. Realizacja takich projektów da efekt synergii i przyczyni się do zdobycia nowych doświadczeń (wzmocni kadrę organizacji partnerskich), zwiększenia wiedzy w zakresie realizacji projektów w partnerstwie, pozwoli lepiej rozpoznać potrzeby grup docelowych realizowanych działań oraz przyczyni się do promocji produktów lokalnych poza obszarem.

Reasumując: zadaniem LGD na najbliższe lata jest podjęcie szeregu działań pobudzających aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców, promujących zdrowy i aktywny styl życia oraz dbanie o środowisko naturalne, a także racjonalne wykorzystywanie zasobów i przestrzeni.

A. Kluczowe problemy i potrzeby:

- niewystarczająco dostosowana infrastruktura i usługi publiczne do zachodzących zmian demograficznych;
- braki w przedsiębiorczości i innowacyjności – niedostateczny rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
- niedostatecznie zagospodarowany potencjał kulturowy i przyrodniczy;
- niedostateczna aktywność społeczna mieszkańców w tym osób młodych – brak aktywnych liderów życia publicznego i społecznego;

- niewystarczająca dostępność mieszkańców do usług społecznych i zdrowotnych;
- uboga oferta spędzania czasu wolnego dla mieszkańców;
- niedostatecznie wykorzystany potencjał organizacji pozarządowych;
- brak wsparcia kobiet w rozwijaniu kariery zawodowej;

B. Kluczowe zasoby i potencjały:

- walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- bogata historia i dziedzictwo kulturowe, w tym cenne zabytki;
- warunki umożliwiające rozwój funkcji osiedleńczej obszaru;
- doświadczenie we współpracy wielosektorowej, w tym w ramach LGD Leśna Kraina Górnego Śląska.

W wyniku analizy danych statystycznych, badania ankietowego, spotkań z mieszkańcami w ramach konsultacji społecznych, a także analizy SWOT można wyodrębnić kluczowe problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz potencjały i zasoby, które należy wykorzystać do rozwoju obszaru.

4. Grupy docelowe

Szczegółowa diagnoza obszaru wypracowana na podstawie danych statystycznych oraz szeroko prowadzonych konsultacji społecznych, pozwala na określenie grup docelowych, które powinny być objęte wsparciem w ramach realizacji LSR. Na podstawie wszystkich danych zawartych w diagnozie można wyróżnić pięć grup docelowych oraz jedną grupę w niekorzystnej sytuacji, która wymaga szczególnego wsparcia.

Pierwszą grupę docelową stanowią wszyscy mieszkańcy obszaru, ponieważ LSR powinna realizować cele służące zaspokajaniu potrzeb lokalnej społeczności. Drugą grupę docelową stanowią osoby młode do 25. roku życia, ze względu na ich odpływ do większych aglomeracji miejskich, a także małe zaangażowanie w sprawy lokalne o czym świadczy m.in. niski udział osób do 25. roku życia w ankiecie prowadzonej przez LGD na potrzeby opracowania LSR, który wyniósł mniej niż 10%. Trzecią grupę docelową stanowią osoby po 60. roku życia – jak wynika z diagnozy, ich udział w grupie ludności wzrasta z roku na rok. Przede wszystkim należy skierować do nich działania aktywizujące oraz włączające do życia w społeczeństwie tak, aby jak najdłużej mogli brać aktywny udział w rozwoju gospodarczym obszaru oraz w życiu publicznym i społecznym.

Czwartą grupę docelową stanowią organizacje pozarządowe i ich członkowie. Aktywność lokalnej społeczności i liczba efektywnie działających formalnych grup mieszkańców stopniowo rosła na przestrzeni analizowanych lat, jednak wciąż nie jest wystarczająca, o czym świadczy niekorzystna liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Niewystarczające zaangażowanie i niską aktywność społeczności lokalnej potwierdza mała liczba osób biorących udział w konsultacjach oraz w badaniu ankietowym dotyczącym budowania LSR. Na obszarze nie ma też żadnych przedsiębiorstw społecznych, a ekonomia społeczna jest słabo rozwinięta.

Piątą grupę docelową stanowią przedsiębiorcy – pomimo, iż poziom przedsiębiorczości mieszkańców poprawia się, to wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości wciąż są na niższym poziomie w porównaniu do województwa i kraju. Ponadto obszar charakteryzuje się niewystarczającą ilością atrakcyjnych miejsc pracy, co również potwierdzali sami mieszkańcy na spotkaniach. W ciągu ostatnich lat obserwuje się systematyczny spadek bezrobocia (wyjątek stanowił rok 2020, kiedy wystąpił nagły wzrost liczby bezrobotnych – wzrost wystąpił zarówno w województwie i kraju). Natomiast niepokojący jest fakt wzrostu bezrobocia długoterminowego. Ponadto wśród bezrobotnych na obszarze przeważają kobiety, dlatego to one zostały wskazane jako grupa w niekorzystnej sytuacji.

V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

Zgodnie ze specyfiką podejścia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS), LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach wdrażania dotyczy dwóch aspektów:

1. Zintegrowania celów i przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR zapewniających spójne i kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych w analizie SWOT problemów, zachowując przy tym odpowiednią kolejność realizacji przedsięwzięć oraz współpracę różnych podmiotów.
2. Zgodności celów i przedsięwzięć LSR z dokumentami strategicznymi/planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych PS WPR 2023–2027, a także z celami określonymi w programach, z których będzie finansowana LSR.

Pojęcie zintegrowanych działań, wzajemnie uzupełniających się, wprost wynika z idei racjonalności programowania strategicznego, które zakłada osiągnięcie założonych celów przy jak najlepszym zaangażowaniu zasobów. Zastosowanie tego typu narzędzi sprawnego działania powoduje tworzenie się między przedsięwzięciami połączeń o charakterze wzajemnego oddziaływania, które potęguje zamierzony do osiągnięcia efekt, jakim jest założony cel. Realizacja przedsięwzięć w sposób zintegrowany i komplementarny jest zatem zarówno konieczna, jak i pożądana. W tym kierunku podąża również przedmiotowa Lokalna Strategia Rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy obszaru określa cele, które uwzględniają kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym, a także dokumentów wyższego szczebla. Planowane w ramach jego realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne oraz powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują. W ramach zaplanowanych w LSR celów zawarto kompleksowe podejście do rozwiązania problemu jakim jest brak odpowiednich warunków do rozwoju, który przekłada się zarówno na niewystarczającą aktywność społeczną jak i gospodarczą mieszkańców, a także powoduje odpływ ludzi młodych z obszaru. Cele te realizowane będą przez przedsięwzięcia, w ramach których zostaną zaspokojone potrzeby mieszkańców zgłoszone podczas konsultacji społecznych oraz w ankietach, które koncentrowały się na niezadowoleniu z lokalnego rynku pracy, nieatrakcyjnej ofercie spędzania czasu wolnego, zanikaniu więzi społecznych oraz lokalnej tożsamości. Realizacja przedsięwzięć przyczyni się do większej integracji mieszkańców oraz zwiększy ich aktywność w zakresie podejmowania działań na rzecz poprawy jakości życia na obszarze, co przełoży się również na aktywizację gospodarczą. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia będą również mocno oddziaływać na osoby w niekorzystnej sytuacji oraz na ludzi młodych i seniorów. W realizację przedsięwzięć będą zaangażowane różne podmioty, zarówno organizacje pozarządowe, podmioty z sektora gospodarczego, indywidualni mieszkańcy, a także jednostki samorządowe, co dodatkowo wzmocni integrację obszaru. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w ramach LSR będą wpływać na osiągnięcie wskaźników rezultatu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej, a zapewnienie ich realizacji będzie się odbywać poprzez kryteria dostępu oraz kryteria punktowe przyznawane wnioskodawcom w trakcie oceny operacji.

Zgodność celów LSR w odniesieniu do dokumentów strategicznych tj.: Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Planu Zagospodarowania Województwa Śląskiego 2020+, Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030 oraz Kierunków Strategicznego Rozwoju Powiatu Gliwickiego w perspektywie do roku 2035 przedstawiono w tabeli poniżej. Wymienione obowiązujące dokumenty odnoszą się do obszaru województwa śląskiego oraz powiatu gliwickiego, który obejmuje część obszaru LGD. Nie odniesiono się natomiast do Strategii dwóch pozostałych powiatów, w zasięgu których leży obszar LGD, ponieważ nie mają aktualnie obowiązujących dokumentów strategicznych.

Tabela 18. Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi

Lp.	Nazwa dokumentu strategicznego / planistycznego	**Cel LSR 1.** *Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru LGD*	**Cel LSR 2.** *Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa*
1.	*Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030" – Zielone Śląskie* (SRWS)	W *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030" – Zielone Śląskie* została określona wizja rozwoju województwa: *Województwo śląskie będzie nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniającym możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku.* Wizja ta zostanie osiągnięta poprzez realizację czterech celów strategicznych: CEL STRATEGICZNY A: *Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej* Cel operacyjny A.1. *Konkurencyjna gospodarka* Cel operacyjny A.2. *Innowacyjna gospodarka* Cel operacyjny A.3. *Silna lokalna przedsiębiorczość* CEL STRATEGICZNY B: *Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca* Cel operacyjny B.1. *Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych* Cel operacyjny B.2. *Aktywny mieszkaniec* Cel operacyjny B.3. *Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki* CEL STRATEGICZNY C: *Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni* Cel operacyjny C.1. *Wysoka jakość środowiska* Cel operacyjny C.2. *Efektywna infrastruktura* Cel operacyjny C.3. *Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu* CEL STRATEGICZNY D: *Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym* Cel operacyjny D.1. *Zrównoważony rozwój terytorialny* Cel operacyjny D.2. *Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu* Cel operacyjny D.3. *Nowoczesna administracja publiczna* Cele wyznaczone w LSR: wpisują się w zapisy SRWS w sposób bezpośredni lub pośredni. Przedsięwzięcia przewidziane w ramach realizacji LSR zakładają zapewnienie mieszkańcom warunków do rozwoju zarówno w zakresie edukacji, jak i kompetencji społecznych. Ponadto przedsięwzięcia przyczynią się do integracji i włączenia społecznego mieszkańców poprzez zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego zarówno w zakresie kultury jak i rekreacji. Rozwój oferty kulturalnej będzie wspierany przez LGD poprzez animowanie do realizacji projektów partnerskich w tym zakresie. W związku z tym szczególnie powiązany z założeniami LSR jest cel strategiczny B: *Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca,* który zakłada poprawę życia mieszkańców zarówno poprzez włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, jak i zwiększenie dostępu do usług społecznych. Cel również skupia się na zaspokojeniu potrzeb mieszkańców związanych z czasem wolnym poprzez promocję aktywnego i zdrowego trybu życia oraz zwiększenie dostępu do oferty i infrastruktury kultury, sportu, rekreacji i turystyki. Kolejny cel strategiczny powiązany z założeniami LSR, to cel A: *Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej*, który zakłada np. wspieranie i rozwój lokalnej przedsiębiorczości w tym podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników, a także wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług czasu wolnego wykorzystujących atrakcje i potencjały lokalne. Również przedsięwzięcia przewidziane w ramach realizacji LSR będą skierowane na wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców w oparciu o zasoby lokalne poprzez rozwój i podejmowanie działalności gospodarczych. LGD przewidziała w ramach wdrażania LSR wsparcie na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej,	

		premiowanie innowacyjnych rozwiązań i wspieranie uczenia się przez całe życie. LGD opracowując LSR przewidziało realizację działań z zakresu ochrony środowiska itp. poprzez edukowanie społeczeństwa w tym zakresie oraz poprzez premiowanie operacji zapewniających racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczających presję na środowisko, co wpisuje się w cel C: *Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni* SRWS. Sama idea podejścia LEADER oraz zaplanowane w LSR przedsięwzięcia, w tym operacja własna, która polegać będzie na kojarzeniu partnerów i animowaniu do realizacji projektów w partnerstwie, są czynnikami pozwalającymi stwierdzić, że cel LSR jest spójny również z celem D: *Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym,* który zakłada np. budowanie trwałych partnerstw wewnątrzregionalnych i międzysektorowych oraz rozwój partycypacji społecznej w procesie kreowania i wdrażania polityk rozwoju.
2.	*Plan Zagospodarowania Województwa Śląskiego 2020+*	*Plan Zagospodarowania Województwa Śląskiego 2020+* jest dokumentem określającym politykę przestrzenną województwa śląskiego w zakresie podstawowych elementów układu przestrzennego, ich zróżnicowania i wzajemnej relacji. W dokumencie została określona wizja: *Województwo śląskie będzie regionem o nowoczesnej gospodarce, wykorzystującym kreatywność jego mieszkańców i wzmacniającym istniejące potencjały gospodarcze i środowiskowe, zapewniającym równość życiowych i rozwojowych szans przy poszanowaniu zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju.* Uzupełnieniem wizji są cztery cele polityki przestrzennej: 1. *Nowoczesna gospodarka – promocja gospodarczego wzrostu i innowacji;* 2. *Szanse rozwojowe mieszkańców – zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych;* 3. *Przestrzeń – zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego;* 4. *Relacje z otoczeniem – infrastrukturalne powiązania regionu.* Cele LSR oraz przedsięwzięcia, a także planowane w ramach nich operacje wpisują się przede wszystkim w cele: 1 *Nowoczesna gospodarka – promocja gospodarczego wzrostu i innowacji,* 2 *Szanse rozwojowe mieszkańców – zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych* i 3 *Przestrzeń – zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.* Cele LSR są ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom możliwości rozwoju w miejscu zamieszkania, które będzie dostępne i przystosowane dla wszystkich, bez względu na wiek oraz sprawność. LSR nastawiona jest na wdrażanie rozwiązań innowacyjnych (operacje dedykowane innowacyjnym rozwiązaniom i premiowanie innowacyjnych rozwiązań). Ponadto wszelkie zaplanowanie działania będą wykorzystywać lokalne potencjały rozwoju. W ramach realizacji LSR premiowane będą np. operacje zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko, co wpłynie pozytywnie na ograniczenie wpływu i skutków oddziaływania człowieka na środowisko.
3.	*Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030*	Cele założone do realizacji w *Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030,* w które wpisują się założenia LSR, to: Cel strategiczny A: *Zdywersyfikowana struktura gospodarcza obszarów wiejskich województwa śląskiego wykorzystująca tradycyjne sektory produkcji, otwarta na innowacje oraz rozwijająca się w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego* Cel operacyjny A2. *Rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich* Cel operacyjny A3. *Rosnący potencjał generowania i absorbowania innowacji przez gospodarkę obszarów wiejskich* Cel operacyjny A4. *Rozwój odnawialnych źródeł energii w oparciu o uwarunkowania środowiskowe oraz rolnictwo* Cel operacyjny A5. *Dostępność udogodnień podnoszących atrakcyjność biznesową obszarów wiejskich*

		Cel strategiczny B: *Wysoka jakość życia na obszarach wiejskich województwa śląskiego odpowiadająca rosnącym standardom cywilizacyjnym i wykorzystująca specyfikę społeczną i środowiskową wsi* Cel operacyjny B2. *Oferta lokalnych firm zapewniająca dostęp do dóbr i usług rynkowych warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców* Cel operacyjny B4. *Zintegrowane społeczności lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej* Cel strategiczny C: *Wieś województwa śląskiego obszarem pielęgnowania, rozwijania i promowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu* Cel operacyjny C1. *Ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych obszarów wiejskich* Cel operacyjny C2. *Kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych* Cel operacyjny C3. *Rozwój aktywności kulturalnych o ponadlokalnej atrakcyjności opierających się na wykorzystaniu tradycji obszarów wiejskich* Cel operacyjny C4. *Budowanie wizerunku województwa z wykorzystaniem wartości przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich* Cel strategiczny D: *Zintegrowany rozwój obszarów wiejskich i miejskich prowadzący do przyspieszonego rozwoju regionu* Cel operacyjny D1. *Wykorzystanie rynków regionalnych aglomeracji i lokalnych ośrodków rozwoju do sprzedaży produktów i usług wytworzonych na obszarach wiejskich.* Powyższe cele zakładają działania mające wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy obszarów wiejskich poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów i walorów przyrodniczych. Cele zakładają również integrację społeczeństwa, wspieranie kapitału ludzkiego szczególnie w zakresie nauki na różnych poziomach edukacji, a także zwiększenie dostępu do usług społecznych na terenach wiejskich. Istotnym elementem w założeniach dokumentu jest również dbanie o środowisko i racjonalne wykorzystywanie jego zasobów. Również przedsięwzięcia zaplanowane w LSR ukierunkowane są na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru oparty na zasobach lokalnych. We wdrażaniu LSR będzie też istotne podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, co również będzie spójne z celami *Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030.*
4.	*Kierunki Strategicznego Rozwoju Powiatu Gliwickiego w perspektywie do roku 2035*	Cele założone do realizacji w dokumencie, w które wpisują się założenia LSR, to: Cel strategiczny C1. *Przemiany powiatu gliwickiego inspirowane i dynamizowane przez mieszkańców* Cel operacyjny C1.1. *Mieszkańcy uczestnikami procesu kształtowania i realizacji polityki rozwoju powiatu* Cel operacyjny C1.2. *Społeczność lokalna zintegrowana wokół tradycji i wspólnej przyszłości powiatu* Cel operacyjny C1.3. *Otwarcie mieszkańców na otoczenie i zdolność do funkcjonowania we współczesnym świecie* Cel strategiczny C2. *Oryginalne walory powiatu tworzące unikatową jakość życia mieszkańców* Cel operacyjny C2.1. *Wysoka jakość przestrzeni powiatu* Cel operacyjny C2.2. *Unikatowość i wysoka jakość walorów przyrodniczych* Cel operacyjny C2.3. *Usługi społeczne wspierające funkcjonowanie mieszkańców w powiecie* Cel strategiczny C3. *Solidne fundamenty dla rozwoju gospodarczego powiatu i społeczności lokalnej* Cel operacyjny C3.1. *Dostępność wykwalifikowanych kadr podnosząca atrakcyjność biznesową powiatu* Cel operacyjny C3.2. *Przedsiębiorczość mieszkańców zagospodarowująca walory i potencjały powiatu* Cel operacyjny C3.3. *Wysoka atrakcyjność biznesowa powiatu* Cel operacyjny C3.4. *Sprawna i efektywna administracja publiczna*

		Powyższe cele zakładają rozwój powiatu przy mocnym zaangażowaniu mieszkańców oraz przy współpracy między podmiotami. Dokument zakłada wykorzystanie zasobów lokalnych oraz tradycji do wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz więzi społecznych. Ponadto działania skupiają się na podnoszeniu kompetencji cywilizacyjnych z uwzględnieniem potrzeb różnych grup społecznych oraz współpracę z otoczeniem, a także wsparcie usług społecznych. Ponadto dokument zakłada racjonalne gospodarowanie przestrzenią z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz ochronę walorów przyrodniczych. Na tych samych obszarach skupiają się przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji podczas wdrażania LSR.

Źródło: Opracowanie własne

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach realizacji celów LSR są zgodne z założeniami programów, z których będą finansowane (tabela 19). Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR będą głównie finansowane ze środków PS WPR na lata 2023–2027 w ramach EFRROW. Drugim źródłem finansowania z jakiego mogą być realizowane przedsięwzięcia to program *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027*.

Tabela 2. Zgodność LSR z celami programów, z których będzie ona finansowana

Lp.	Źródło finansowania	Opis spójności celów
1.	*Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* (PS WPR 2023–2027)	*Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* jest następcą *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*. PS WPR zakłada wspieranie zrównoważonego rozwoju polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. Jedną ze wskazanych w PS WPR interwencji jest właśnie LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Cele LSR wpisują się w ukierunkowanie interwencji na: *budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych*. Zgodnie z zapisami PS WPR: *oczekuje się od LGD ukierunkowania na rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych (biogospodarka, GOZ) i dziedzictwa kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego. Mając na uwadze rolę LGD we wspieraniu włączenia społecznego szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji* – w ramach realizacji LSR wspierana będzie przedsiębiorczość, zarówno ta gospodarcza jak i społeczna, poszanowane będą warunki przyrodnicze, premiowane będą operacje zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko, ponadto cała LSR ukierunkowana jest właśnie na wymiar społeczny, w tym integrację, włączenie społeczne, a szczególnie osób w niekorzystnej sytuacji. Wskazana w LSR grupa osób w niekorzystnej sytuacji – kobiety, jest zgodna z katalogiem takich grup wskazanym w PS WPR. *Z uwagi natomiast na specyfikę metody LEADER wymaga się, iż LSR zarówno na etapie jej przygotowania jak i wdrażania zakładały maksymalne zastosowanie podejścia partnerskiego* – cały proces opracowania LSR oparty był na partnerstwie, zarówno w odniesieniu do partnerów skupionych w LGD, jak i z innymi partnerami z obszaru. Na etapie wdrażania zaplanowano działania zwiększające aktywność członków i ich zaangażowanie w realizację LSR, a także operacje polegające na kojarzeniu partnerów i animowaniu do realizacji projektów w partnerstwie. Zgodnie z zalecaniem (*dużą wagę przywiązuje się do innowacyjności projektowanych rozwiązań*), w LSR określono też mechanizmy mające zwiększyć poziom innowacyjności na obszarze, np. operację związaną z innowacyjnymi inicjatywami oddolnymi. Poza operacją dedykowaną, we wszystkich przedsięwzięciach będzie premiowana innowacyjność. Zaplanowane operacje będą realizować w co najmniej 5 z 9 celów interwencji PS WPR, tj. *1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki*; *2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych;* 6. *Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej*;

		7. *Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych*; 8. *Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji*.
2.	*Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027* (FESL)	W programie *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027* zostało określonych 13 priorytetów, które zostały podzielone z kolei na cele szczegółowe, w ramach których przewidziano finansowanie działań mających na celu rozwój województwa śląskiego. Złożenia LSR najmocniej wpisują się w następujące priorytety FESL: Priorytet VI. *Fundusze Europejskie dla edukacji* Cel szczegółowy: ESO4.6. *Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+)* • W ramach celu szczegółowego realizowane będą również inicjatywy w obszarze edukacji pozaformalnej, wynikające z potrzeb społeczności lokalnych na podstawie LSR, tj.: wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży poprzez np.: warsztaty, zajęcia dodatkowe oraz inne formy wsparcia wynikające z potrzeb społeczności lokalnych w zakresie edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży. Cel szczegółowy: ESO4.7. *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+)* W ramach celu szczegółowego realizowane będą również inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym, wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju np.: inicjatywy edukacyjne upowszechniające kształcenie ustawiczne osób dorosłych, służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami oraz innych zidentyfikowanych grup w danej społeczności, z uwzględnieniem działań mających na celu diagnozę potrzeb szkoleniowych osób dorosłych i dostosowanie form edukacji pod kątem ich adekwatności i elastyczności. Priorytet: VII. *Fundusze Europejskie dla społeczeństwa* Cel szczegółowy: ESO4.12. *Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (EFS+)* • Wsparcie obejmie projekty realizowane przez podmioty o mniejszym potencjale organizacyjnym, skierowane przede wszystkim do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, wnikające z potrzeb społeczności lokalnej, które będą służyły rozwiązaniu problemów zdiagnozowanych przez daną społeczność, pobudzaniu aktywności oraz upowszechnianiu wolontariatu. W ramach projektów możliwa będzie realizacja niezbędnych usług społecznych umożliwiających udział w procesie aktywizacji. Inicjatywy oddolne realizowane będą w odpowiedzi na potrzeby lokalne wynikające z LSR. Planowane działania będą polegały m.in. na aktywizacji społecznej, rozwijaniu kompetencji społecznych i zainteresowań, aktywnych sposobów spędzania czasu wolnego, budowaniu więzi społecznych, czy wyrównywaniu deficytów społecznych osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo. LGD planuje realizację projektów grantowych ze środków FESL w ramach wszystkich powyższych celów w zakresie przedsięwzięć: 1.10 oraz 1.11. w ramach Celu 1 oraz w zakresie przedsięwzięcia 2.7 w ramach Celu 2 LSR.

Źródło: Opracowanie własne

Ponadto w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027* możliwe będzie również wsparcie lub preferencje w obszarze przeciwdziałania skutkom suszy oraz wzmocnienia potencjału służb ratowniczych, w obszarze ochrony, regeneracji i zrównoważonego wykorzystania obszarów chronionych, a także w zakresie określonym w *Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu* dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania w ramach celów:

- cel szczegółowy*:* RSO2.1. *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR);*
- *c*el szczegółowy: RSO2.2. *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (EFRR);*
- cel szczegółowy: RSO2.4. *Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego (EFRR);*
- cel szczegółowy: RSO2.7. *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia (EFRR);*
- cel szczegółowy: JSO8.1. *Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie (FST).*

LGD mogą również ubiegać się o fundusze na realizację przedsięwzięć w ramach innych programów oraz podejmować działania informacyjne na obszarze o możliwości finansowania przedsięwzięć z innych źródeł zewnętrznych zarówno w ramach środków europejskich, jak i krajowych, czy w ramach Funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Funduszy Norweskich. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w ramach wdrażania LSR będą finansowane bezpośrednio z źródeł opisanych w tabeli 19. Ponadto wybrane operacje w ramach Celu 1 mogą być realizowane przez LGD oraz inne podmioty i partnerów szczególnie z takich źródeł finansowania jak:

- *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027* w ramach priorytetu VII *Kultura* Cel szczegółowy 4.6 *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*. W zakres finansowania z tego programu wpisuje się w szczególności operacja określona w LSR odnosząca się do ogólnodostępnej infrastruktury publicznej (1.1).

Również niektóre przedsięwzięcia realizowane w ramach Celu 2 wpisują się w zakres następujących programów finansowych:

- *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027* (FESL) w ramach priorytetu II *Fundusze Europejskie na zielony rozwój* cel szczegółowy*:* RSO2.1. *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* (EFRR). W ramach celu będzie możliwe finansowanie operacji 2.3. odnoszącej się do wsparcia promocji, doradztwa i podnoszenia świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE, w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie.
- *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027* w ramach celu szczegółowego ESO4.7. *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej* (EFS+). W zakres finansowania tego programu wpisują się operacje 2.4. oraz 2.5., które zakładają podnoszenie kompetencji i aktywizację osób w niekorzystnej sytuacji – kobiet oraz seniorów.
- *Krajowy Plan Odbudowy (KPO) – w ramach Funduszu Odbudowy* w zakresie komponentu A *Odporność i konkurencyjność gospodarki,* cel szczegółowy A4. *Zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy,* Reforma A4.5. *Przedłużanie kariery zawodowej i promowanie pracy po przekroczeniu ustawowego wieku emerytalnego.* W zakres finansowania tego programu wpisuje się operacja 2.5., która zakłada aktywizację i włączenie cyfrowe osób po 60 roku życia.

- *Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030* – w ramach priorytetu I *Mikro-inicjatywy* oraz w ramach priorytetu II *Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego.* W zakres finansowania tego programu wpisuje się przedsięwzięcie 2.2., która zakłada wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych.

Wykorzystanie różnych źródeł finansowania pozwoli na osiągnięcie lepszych efektów w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć poprzez koordynację działań w ramach kilku programów. Niewątpliwie dywersyfikacja źródeł finansowania wywoła większy wpływ na obszar niż skorzystanie tylko z jednego programu. Wspieranie rozwoju kompetencji społecznych i gospodarczych będzie realizowane przez szereg zaplanowanych działań, które dotykają różnych zdiagnozowanych problemów, wzajemnie się uzupełniają i w sposób synergiczny wpłyną na osiągnięcie założonych celów.

Cele LSR oraz planowane w ramach jej realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują, dając spójny efekt. Już na etapie formułowania Strategii, założeniem było zaangażowanie różnych grup i zapoczątkowanie procesu budowania partnerstwa międzysektorowego i międzybranżowego. Konsultacje z mieszkańcami odbywały się w formie otwartych spotkań, dzięki czemu przedstawiciele różnych środowisk zyskali szansę na prezentację swoich uwag, opinii, ale również na zapoznanie się z postulatami i potrzebami innych grup społecznych. Wielokrotnie podczas spotkań rozwijała się dyskusja na temat problemów i potrzeb lokalnej społeczności. To one stanowiły podstawę do sformułowania założeń Strategii. Kluczową kwestią dla niniejszej wielofunduszowej LSR jest zachowanie komplementarności wsparcia z różnych funduszy przy realizacji jednofunduszowych projektów. Komplementarność starano się uzyskać już na etapie programowania tj. przy tworzeniu LSR i poszukiwaniu spójności z innymi programami operacyjnymi. LSR będzie osiągać korzyści w wyniku działań innych podmiotów, które będą komplementarne wobec LSR – przyczynią się do osiągnięcia efektu synergii, efekty realizacji LSR będą dzięki nim bardziej widoczne i wzmocnione. Nowo zakładane przez mieszkańców czy rozwijane działalności gospodarcze w zakresie usług sportu, rekreacji i spędzania czasu wolnego, tworzone przez samorządy przestrzenie rekreacyjne i infrastruktura, organizowane wydarzenia i zajęcia przez organizacje pozarządowe i oddolne inicjatywy mieszkańców, bez względu na to z jakich środków będą realizowane, przyczynią się do osiągnięcia celów LSR i wzmocnią oddziaływanie efektów uzyskanych przez wdrożenie LSR.

W ramach LSR określono przedsięwzięcia, które będą realizowane przez różne podmioty, z wykorzystaniem różnych metod wdrażania. Są one kompatybilne i wzajemnie się uzupełniają, a ponadto bezpośrednio wpłyną na osiągnięcie celów LSR, które odnoszą się do wzmocnienia zasobu jakim jest kapitał ludzki na obszarze poprzez jego aktywizację, ale też do zapewnienia lokalnej społeczności możliwości rozwoju, dostępu do usług, atrakcyjnych przestrzeni publicznych i wsparcia osób w niekorzystnej sytuacji. Cele wzajemnie się uzupełniają, działania zaplanowane do realizacji będą wspierały przedsiębiorczość mieszkańców w celu stworzenia silnego gospodarczo obszaru, gdzie mieszkańcy będą mieli zapewnione usługi na wysokim poziomie, co zachęci ich do większej aktywności społecznej oraz ciągłego ulepszania miejsca w którym żyją. Żaden z dwóch celów realizowany pojedynczo oraz pominięcie któregokolwiek z zaplanowanych przedsięwzięć nie przyniosło by efektu synergii, który zostanie osiągnięty przez realizację wszystkich przedsięwzięć mających na siebie ogromy wpływ, co przyniesie lepsze efekty w rozwoju całego obszaru.

Poniżej wykazano wartość dodaną podejścia LEADER w realizacji LSR:

- **Korzyści planowane do osiągnięcia**

Dzięki realizacji założeń Strategii planowane jest zwiększenie zainteresowania oraz realizacji projektów w partnerstwie. Wdrażanie LSR opierać się będzie przede wszystkim na partnerstwie w ramach LGD oraz partnerstwie mieszkańców LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (szczególnie władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru, co w rezultacie spowoduje, iż bliska współpraca międzysektorowa w partnerstwach lokalnych i ponadlokalnych stanie się długofalowa i będzie w przyszłości standardem. Aktywizacja lokalnych społeczności, w tym osób młodych oraz seniorów, przyczyni się do wzrostu poczucia tożsamości lokalnej oraz lepszej integracji społeczności. Działania międzypokoleniowe, m.in. tym te związane ze wspólnym spędzaniem czasu, realizacją pasji, wymianą doświadczeń i systemu wartości pomiędzy osobami w różnym wieku pozwolą na

wzmocnienie kapitału społecznego. Również wartością dodaną będzie zwiększenie innowacyjności obszaru, która będzie dotyczyła inicjatyw oddolnych skupiających się na pilotażach rozwiązań zmieniających sposób funkcjonowania społeczności lokalnej. Animacja społeczności i ukierunkowywanie jej na podejmowanie innowacyjnych działań spowoduje, że każdy mieszkaniec będzie miał możliwość stania się innowatorem, a LGD da mu wsparcie do wykorzystania swojego potencjału. Takie działania również wpłyną na integrację, a zastosowanie innowacji pozwoli na rozwinięcie obszaru i zapewni mieszkańcom więcej możliwości do samorealizacji. Objęcie szczególnym wsparciem kobiet zmniejszy nierówności w możliwościach rozwoju i aktywności na rynku pracy. Działania skierowane dla młodych oraz seniorów, a także osób w inny sposób zagrożonych wykluczeniem pozwolą na wzmocnienie więzi społecznych oraz zwiększy możliwości współdziałania na różnym poziomie. Różnorodne metody wdrażania operacji przyczynią się do rozwoju społecznego, w tym wzrostu potencjału członków lokalnych społeczności. Oddolny charakter LSR, w tym szeroki udział społeczności zarówno na etapie jego tworzenia, jak i na etapie wdrażania, przyczyni się do maksymalnego dopasowania założeń dokumentu i wdrażanych operacji do lokalnych potrzeb. Partnerskie i oddolne podejście będzie prowadzić do integracji członków społeczności, aktywizacji do udziału w życiu społecznym, poczucia sprawczości, co w dalszej kolejności sprzyjać będzie dojrzałości obywatelskiej, podejmowaniu własnych inicjatyw, samostanowienia, a także kontroli społecznej nad działaniami władz. Nie bez znaczenia jest także właśnie brak dominacji sektora publicznego. Ważnym aspektem jest to, że LSR będzie wdrażana na spójnym obszarze, a przedsięwzięcia realizowane będą poza obszarem jednostek administracyjnym gmin. Istotny we wszystkich powyższych działaniach jest ich wpływ na budowanie zaufania poprzez zapraszanie do współpracy wszystkich grup i mieszkańców, nawet dotąd nieobecnych, zarówno tych o dużym potencjale, jak i deficytach.

- **Uzasadnienie wyboru zakresów wsparcia**

  W oddolnym procesie tworzenia LSR dokonano wyboru następujących zakresów wsparcia:
  - rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki;
  - rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych;
  - poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;
  - poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności;
  - kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych;
  - włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji;
  - ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.

Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wynika z jednej strony z nadal niekorzystnych wskaźników sytuacji gospodarczej na obszarze, ale z drugiej też z dużego dotychczasowego zainteresowania takim wsparciem i pozytywnymi efektami jego wdrażania. Wspierane będą działalności z zakresu gospodarki czasu wolnego, których specyfika pozwoli na świadczenie usług tylko na obszarze LGD (wzrost dostępności usług dla lokalnej społeczności). Ponadto w zakresie włączenia społecznego i aktywizacji społecznej, szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby seniorów (osoby, które ukończyły 60. rok życia) i ludzi młodych (do 25. roku życia). Mieszkańcy obszaru zdają sobie sprawę, że są świadkami coraz szybszych zmian, nie tylko klimatycznych, ale także społecznych, technicznych i technologicznych. Rolą lokalnych społeczności będzie partnerskie i oddolne wdrażanie Strategii, w tym poprzez inicjatywy innowacyjne. Zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców zaplanowano realizację projektów w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej, która nie tylko poprawiłaby estetykę i funkcjonalność przestrzeni publicznych, ale też wsparłaby rozwój miejsc rekreacji i spędzania czasu wolnego. Ze względu na niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych i niewielką aktywność mieszkańców w takich organizacjach, zaplanowano wsparcie organizacji i ich członków, szczególnie w zakresie wzmacniania programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego. Wszystkie zakresy będą się wzajemnie uzupełniać, a realizowane operacje wywołają efekt kuli śnieżnej. Wsparcie dla przedsiębiorców będzie skoncentrowane tylko na branżach, które są związane z tworzeniem możliwości rozwoju, rekreacji, budowaniem oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców i będą komplementarne w stosunku do tworzonej małej infrastruktury publicznej. Organizacje

pozarządowe i ich członkowie będą nie tylko beneficjentami, ale i odbiorcami wsparcia. Będą miały możliwość rozwoju i jednocześnie będą mogły realizować projekty dla lokalnej społeczności.

- **Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania**

LSR będzie wdrażana przede wszystkim za pomocą środków PS WPR na lata 2023–2027 w ramach EFRROW oraz środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 (FESL) w ramach EFS+. Niniejsza Strategia jest tzw. strategią wielofunduszową – RLKS na poziomie programu regionalnego wdrażany jest w formule bezpośredniej. LGD oraz inne podmioty z obszaru LSR będą mogły realizować projekty również w ramach programu regionalnego spoza ww. celów szczegółowych. Różnorodność źródeł finansowania umożliwi działanie w sposób wszechstronny, kompleksowy, a tym samym efektywniejszy niż w przypadku korzystania z jednego funduszu, dlatego też przewiduje się finansowanie LSR z innych źródeł, takich jak: środki krajowe, *Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego* (FESL), *Krajowy Plan Odbudowy*, *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027*, *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030* i inne.

- **Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania LSR**

W celu opracowania LSR, która nie tylko będzie odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności, ale też przyniesie wymierne efekty, podjęto trud wyspecjalizowania się w konkretnych obszarach. Odpowiednie ukierunkowanie się na wybrane obszary wzmocni efekt synergii i będzie wzmacniać wartość dodaną zastosowanego podejścia LEADER w rozwoju obszaru. Ukierunkowanie to pozwoli też na skonkretyzowanie oczekiwanych rezultatów i osiągniecie założonych celów przy planowanym budżecie w określonym czasie. Rozwój obszaru objętego LSR ukierunkowany będzie przede wszystkim na zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców poprzez tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji (lepszy dostęp do ogólnodostępnej infrastruktury, projekty w zakresie włączania społecznego) oraz rozwój kompetencji społecznych mieszkańców (wsparcie innowacyjnych inicjatyw, kojarzenie partnerów i animowanie do realizacji projektów w partnerstwie, kształtowanie liderów życia publicznego, wzmacnianie organizacji pozarządowych). Uzupełnieniem będzie wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców, co przełoży się na poprawę warunków bytowych i minimalizację ryzyka ubóstwa. LSR wdrażana będzie przez różne podmioty, w tym samą LGD w ramach projektów własnych. Stowarzyszenie ma duże doświadczenie w zakresie wdrażania LSR, realizowania projektów, w tym partnerskich i animowania lokalnej społeczności. Zaplanowano również harmonizację następujących po sobie naborów wniosków. W pierwszej kolejności zostaną podjęte działania poprawiające dostęp do małej infrastruktury publicznej (1.1, 1.2) oraz budujące ofertę rozwoju, rekreacji i czasu wolnego (1.5, 1.9) i wpierające producentów lokalnych produktów (1.8). Następnie działania wspierające lokalnych liderów życia publicznego i społecznego ze szczególnym uwzględnieniem operacji skierowanych do osób młodych (2.1.) oraz aktywizujące dzieci i młodzież szkolną w zakresie poznania lokalnych zasobów (1.3). Systematycznie będą ogłaszane nabory z zakresu rozwoju działalności gospodarczej, aby w kilku etapach wyłonić najlepsze pomysły (1.5, 1.6). W międzyczasie prowadzone będą działania ukierunkowane na rozwój i sieciowanie przedsiębiorców (1.7). Równocześnie będą realizowane działania na rzecz wzmacniania organizacji pozarządowych (2.2). Organizacje oraz liderzy będą mogli wykorzystywać powstałą infrastrukturę do integracji społecznej a także realizacji innowacyjnych inicjatyw (1.4, 2.6). Kolejno będą realizowane operacje na rzecz wsparcia kompetencji osób w niekorzystnej sytuacji (2.4) oraz działanie międzypokoleniowe, aktywizujące seniorów (2.5). Następnie zostaną zrealizowane działania zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców (2.3). Uzupełnieniem tych operacji będą działania z zakresu podniesienia kompetencji kluczowych mieszkańców, wsparcia edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży oraz z zakresu włączenia społecznego (1.10, 1.11, 2.7[26]).

- **Uzasadnienie doboru dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR**

Operacje zaplanowane do finansowania w ramach LSR realizowane będą przez beneficjentów reprezentujących wszystkie sektory życia społeczno-gospodarczego obszaru LGD. Różnorodność zaplanowanych metod wdrażania operacji, tj. wsparcie finansowe poprzez przyznawanie dotacji, projekty grantowe, operacje własne,

[26] Termin realizacji operacji planowanych do wsparcia w ramach środków Funduszy Europejskich dla Śląskiego zależy od terminu naboru wniosków ustalonego przez Instytucję Zarządzającą programem regionalnym.

organizacja szkoleń, warsztatów, prowadzenie doradztwa, promowanie dobrych praktyk, operacje realizowane przez Wnioskodawców innych niż LGD, ma na celu upodmiotowienie i usamodzielnienie społeczności lokalnych. Działania inwestycyjne związane z infrastrukturą oraz rozwojem przedsiębiorczości, a także pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych realizowane będą w formie konkursu. Formę projektu grantowego wybrano dla przedsięwzięć, w których podmioty z obszaru mają szansę zrealizować projekty aktywizujące w partnerstwie oraz wykorzystać innowacyjne pomysły zaspokajając przy tym potrzeby lokalnej społeczności. Operacje związane z organizacją wydarzeń będą realizowane jako projekty partnerskie (z podmiotami spoza obszaru LGD) a podmiotom, które wykażą współpracę na poziomie lokalnym lub ponadlokalnym będą przyznawane dodatkowe punkty w ramach kryteriów wyboru. Wdrażanie LSR poprzez operacje własne zaplanowano w tych przedsięwzięciach gdzie konieczne jest prowadzenie równomiernych i kompleksowych aktywności na całym obszarze LGD. Pojedyncze podmioty nie miałyby interesu w prowadzeniu niekomercyjnych działań w odległych od swojej siedziby obszarach. Realizacja wybranych dla operacji własnych przedsięwzięć wymaga holistycznego podejścia, znajomości całego terenu oraz sieci kontaktów. LGD spełnia te wymogi dlatego jest zdolne zrealizować skutecznie przedsięwzięcia zakładające sieciowanie, budowanie partnerstw, podnoszenie kompetencji osób w niekorzystnej sytuacji czy organizacji pozarządowych, edukowanie w zakresie ekologii oraz szkolenie lokalnych liderów. Przygotowanie wniosku na operację własną będzie każdorazowo poprzedzone konsultacjami z grupą docelową, aby zaplanować trafne działania w dogodnej dla odbiorców formie. Wybrane metody wdrażania LSR wpłyną na wzmocnienie potencjałów obszaru i są odpowiedzią na zgłaszane potrzeby społeczności.

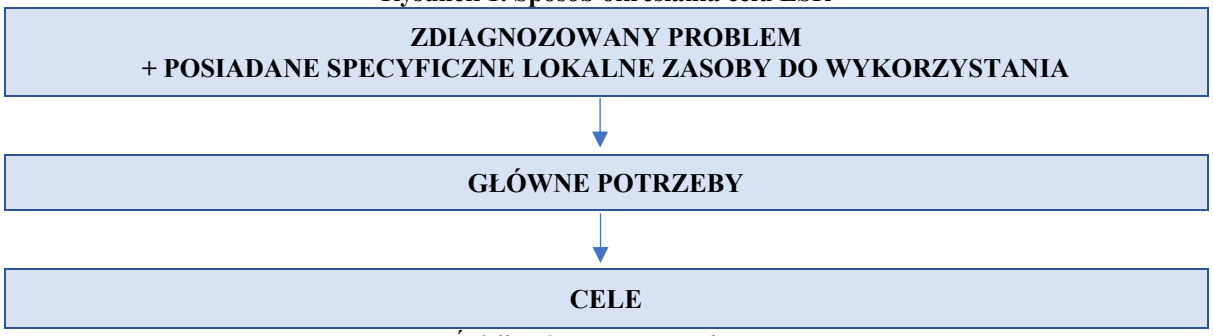
Zaplanowane w LSR cele są spójne i powiązane ze sobą oraz wzajemnie się uzupełniają. Zastosowane są w nich różne metody i różny może być stopień ich oddziaływania, jednak przyczyniać się będą do kompleksowego niwelowania ważnych deficytów zgłaszanych przez mieszkańców obszaru LSR.

VI. CELE I WSKAŹNIKI

Wynikiem przeprowadzonej diagnozy opartej o analizę danych ilościowych, badania jakościowe oraz wniosków płynących z analizy SWOT, sporządzonych na pierwszym etapie prac nad LSR, jest wyznaczenie celów realizacji LSR. Osiągniecie tych celów przyczyni się do ograniczenia słabych stron obszaru poprzez wykorzystanie zdiagnozowanych potencjałów, czego efektem będzie zniwelowanie wskazanych problemów i zaspokojenie zgłoszonych przez społeczność potrzeb. W niniejszej LSR określono cele oparte o określone obszary tematyczne wynikające ze zdiagnozowanych potrzeb. Nie zawsze jedna potrzeba generuje jeden cel, czasami dopiero kilka potrzeb zgrupowanych w jeden cel daje możliwość ich kompleksowej realizacji.

Na rysunku 1 przedstawiono sposób określania celu LSR.

Rysunek 1. Sposób określania celu LSR

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z powyższym schematem przyjęto następujący ciąg logiczny określenia celu LSR:

1) Najistotniejsze zdiagnozowane problemy i potencjały:

Obszar LGD jest obszarem charakteryzującym się spadkiem liczby mieszkańców i stopniowo starzejącym się społeczeństwem. Ponadto obszar posiada kapitał społeczny młodych osób, który nie jest odpowiednio wykorzystany, tak samo jak potencjał organizacji pozarządowych. Potencjał służb ratowniczych, działających w formie organizacji pozarządowych jest na dobrym poziome jednak wymaga systematycznego wzmacniania poprzez zakup wyposażenia pozwalającego na skuteczne i sprawne przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych. Również można zauważyć niewystarczająco wykorzystany potencjał mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości. Występują też braki w innowacyjności. Zauważany przez mieszkańców jest brak atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego i możliwości rekreacji. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, magazynów energii w budynkach publicznych oraz zastosowanie rozwiązań poprawiających efektywność energetyczną jest na niskiemu poziomie. Poziom wiedzy z zakresu ekologii, bioróżnorodności, oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest niewystarczający.

Na tej podstawie sformułowano główny **„ZDIAGNOZOWANY PROBLEM”** – *Brak odpowiednich warunków do rozwoju społecznego mieszkańców (niska przedsiębiorczość, niskie dochody oraz mała aktywność społeczna mieszkańców, spadek liczby ludności oraz ujemny przyrost naturalny)* oraz główne **„POSIADANE SPECYFICZNE LOKALNE ZASOBY DO WYKORZYSTANIA” –** *Korzystne wskaźniki obciążenia demograficznego oraz dodatnie saldo migracji, walory przyrodnicze i krajobrazowe, a także dziedzictwo kulturowe.*

2) Główne potrzeby:

1. Zwiększenie możliwości rekreacji i dostępu do atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, poprawa efektywności energetycznej i wykorzystanie OZE w budynkach użyteczności publicznej, budynkach mieszkalnych.
2. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, w tym doposażenie służb ratowniczych w niezbędny sprzęt.
3. Zwiększenie dostępu do kultury i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, ochrona przyrody i bioróżnorodności.
4. Włączenie osób starszych i osób w niekorzystnej sytuacji.

5. Aktywizacja osób młodych.
6. Wzmocnienie przedsiębiorczości mieszkańców.
7. Zwiększenie partnerstwa na obszarze oraz podniesienie poziomu innowacyjności obszaru.
8. Kształtowanie świadomości ekologicznej, podniesienie wiedzy o wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii.

3) Cel LSR:

Cel LSR 1. Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru LGD

Cel LSR 2. Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa

Powyższe cele będą realizowane przez przedsięwzięcia opisane w tabeli 20 wraz z przedstawionymi powiązaniami przedsięwzięć z problemami oraz wyzwaniami społecznymi wynikającymi z diagnozy. Tabela zawiera również informację o charakterze danego przedsięwzięcia (inwestycyjny, nieinwestycyjny), budżecie, poziomie dofinansowania, maksymalnej i minimalnej kwocie, grupie docelowej, sposobie realizacji oraz uwzględnia możliwość finansowania realizacji celów LSR ze środków pośrednich w ramach RLKS tj. EFRR i FST– stanowi ona poszerzoną wersję załącznika nr 1 do LSR. Opis celów i przedsięwzięć finansowanych wyłącznie ze wsparcia bezpośredniego (EFRROW i EFS+) został ujęty w Załączniku nr 1 do LSR pn. *Cele i przedsięwzięcia.* Do celu przypisano wskaźniki rezultatu (z katalogu obowiązkowych wskaźników, zawartych w części V Załącznika nr 3 do Regulaminu Konkursu na wybór LSR) natomiast do przedsięwzięć wskaźniki produktu. Dla ww. wskaźników określono również wartości planowane do osiągnięcia w poszczególnych latach realizacji LSR. Wskaźniki wraz z haromonogramem osiągania zostały przedstawione w Załączniku nr 2 do LSR pn. *Plan działania*, który jest spójny z Załącznikiem nr 4 do LSR pn. *Plan wykorzystania budżetu LSR.*

Pomiar wskaźników zawartych w załącznikach będzie odbywał się za pomocą prowadzonego monitoringu i ewaluacji (rozdz. X) zaś źródłem wiedzy o osiągniętych wskaźnikach będą sprawozdania beneficjentów, dane LGD oraz dane GUS.

Osiągnięcie wskaźników będzie świadczyło o realizacji zakładanych przedsięwzięć. Ponadto realizacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć przyczyni się do podniesienia świadomości mieszkańców w zakresie możliwości podejmowania działalności gospodarczych, tym samym wpłynie na rozwój przedsiębiorczości mieszkańców obszaru, co z kolei przełoży się m.in. na wzrost liczby miejsc pracy oraz wzrost dochodów mieszkańców. Ponadto realizacja wskaźników wpłynie na zwiększenie dostępności mieszkańców do oferty spędzania czasu wolnego, która będzie obejmowała zarówno ogólnodostępną infrastrukturę publiczną jak i wydarzenia kulturalne oraz sportowe. Kolejnym efektem realizacji wskaźników będzie zwiększenie innowacyjności obszaru, pogłębienie partnerstwa między różnymi podmiotami oraz zwiększenie integracji społecznej. Realizacja wskaźników będzie również świadczyła o wzroście zainteresowania obszarem LGD oraz marką lokalną. Osiągniecie wskaźników przyczyni się również do rozszerzenia oferty wsparcia oraz podniesienia jakości oferowanych usług dla lokalnej społeczności w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W ramach Celu 1 *Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru LGD* samorządy (sektor publiczny) będą mogły stworzyć/zmodernizować ogólnodostępną, małą infrastrukturę publiczną, służącą rekreacji, sportowi i zwiększaniu możliwości spędzania czasu wolnego (np. place zabaw, siłownie plenerowe, skateparki, parki do parkoura, street workout parki, parki linowe, tężnie solankowe, piaskownice, miejskie i wiejskie tereny rekreacyjne o połączonych formach rekreacji, ścieżki edukacyjne). Szczególną wagę w procesie konsultacji założeń strategicznych przypisano lokalnej turystyce rowerowej, dlatego zaplanowano realizację projektu własnego w tym zakresie. Projekt własny będzie ukierunkowany na promowanie lokalnych szlaków rowerowych z uwzględnieniem całego obszaru LSR. W ramach celu 1 mikro i małe przedsiębiorstwa (sektor gospodarczy) będą mogły ubiegać się o wsparcie na rozwój działalności a osoby fizyczne o środki na podjęcie działalności – tylko konkretne rodzaje działalności gospodarczej, w zakresie zgodnym z celem LSR. Dokonano skoncentrowania w celu jak najlepszego wykorzystania posiadanych zasobów finansowych. W związku z tym, w oparciu o lokalne zasoby

oraz zgłaszane potrzeby i zdiagnozowane problemy, wsparcie przeznaczone będzie na gospodarkę czasu wolnego, a więc wszelkie działalności, które mają na celu wzrost dostępności i jakości usług dla lokalnej społeczności w zakresie rekreacji, sportu, spędzania czasu wolnego, w tym samorozwoju, rozwoju pasji i talentów mieszkańców. Przykładowo mogą to być siłownie, niepubliczne szkoły muzyczne, językowe, usługi w zakresie zajęć plastycznych, tanecznych, sportowych, robotyka, oferta kulturalna itp. W ramach wsparcia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości przewiduje się finansowanie kosztów szkoleniowych związanych ściśle z celem danej operacji, takich jak nabycie lub podwyższenie kwalifikacji, reorientacja zawodowa, koszty kursów specjalistycznych lub obejmujących wiedzę niezbędną do prowadzenia działalności gospodarczej np. podstawy księgowości. Planuje się również projekt grantowy na realizację innowacyjnych inicjatyw oddolnych, w szczególności takich, które będą wykorzystywać powstałą, małą infrastrukturę publiczną. Uzupełnieniem tych działań będzie operacja upowszechniająca edukację osób dorosłych w zakresie rozwoju podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji, promująca kształcenie przez całe życie. Ponadto w ramach powyższego celu mieszkańcy posiadający małe gospodarstwa rolne będą mogli je rozwijać tworząc zagrody edukacyjne dla dzieci i młodzieży, które przyczynią się do zwiększenia oferty spędzenia czasu wolnego na terenie LGD i zostaną wykorzystane do tworzenia pakietów wycieczkowych dla szkół z wykorzystaniem aplikacji Ekomuzea. Projekty własne w ramach przedsięwzięcia będą ukierunkowane na rozwój przedsiębiorców i producentów lokalnych, sieciowanie, animowanie do innowacji oraz kojarzenie partnerów Uzupełnieniem tych działań będą inicjatywy w obszarze zajęć pozaformalnych dla dzieci i młodzieży na różnych szczeblach edukacji realizujące cel f (EFS+):*Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami* oraz inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie wynikające z potrzeb społeczności lokalnych realizujące cel g (EFS+): *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej*.

W ramach Celu 2. *Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa* mieszkańcy, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, organizacje pozarządowe, mikro i małe przedsiębiorstwa, jednostki sektora finansów publicznych (czyli sektor społeczny, publiczny i gospodarczy) będą z wykorzystaniem udzielonych dotacji, realizować projekty (w tym partnerskie), zapewniające zwiększenie oferty kulturalnej i sportowej poprzez organizację wydarzeń sportowych i kulturalnych a także inicjatywy łączące pokolenia, aktywizujące seniorów. Kolejne projekty własne w ramach celu drugiego będą dotyczyć kształtowania świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru oraz zwiększenie kompetencji i integracji kobiet, zachowanie równowagi pomiędzy życiem zawodowym i rodzinnym. Również w ramach tego celu przewiduje się operacje własne ukierunkowane na wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz kształtowanie liderów życia publicznego i społecznego wśród osób młodych do 25. roku życia. W ramach projektu możliwe będzie finansowanie warsztatów, szkoleń, kursów dla członków organizacji pozarządowych i osób młodych, wyjazdów studyjnych, wszelkich działań zwiększających potencjał i usprawniających funkcjonowanie organizacji. W ramach celu 2 zaplanowane są również granty z zakresu wspierania oddolnych inicjatyw na rzecz aktywnego włączenia społecznego, które **realizują cel l (EFS+):** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

W przypadku obydwu celów dużą rolę będą odgrywały działania LGD w zakresie animowania społeczności lokalnej do podejmowania inicjatyw na rzecz zwiększenia innowacyjności obszaru oraz rozszerzenia współpracy w partnerstwie zarówno na obszarze, jak i poza nim w kraju i za granicą. LGD ma doświadczenie w realizacji projektów partnerskich przez co ma świadomość jak dużo korzyści daje tego rodzaju współpraca i może animować w tym zakresie lokalną społeczność. Realizacja projektów w partnerstwie da efekt synergii i przyczyni się do zdobycia nowych doświadczeń (wzmocni kadrę organizacji partnerskich), zwiększenia wiedzy w zakresie realizacji projektów partnerskich i w partnerstwie lokalnym, pozwoli lepiej rozpoznać potrzeby grup docelowych realizowanych działań oraz przyczyni się do promocji produktów lokalnych poza obszarem. W ramach animacji pracownicy biura będą zachęcać podczas szkoleń do realizacji projektów z partnerami a także będą brać udział w wydarzeniach zewnętrznych w celu pokazania mieszkańcom dobrych praktyk w zakresie innowacyjności i partnerstwa.

Potencjalnym źródłem finansowania celu 1. *Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru LGD* oraz celu 2. *Budowa zintegrowanego i aktywnego*

społeczeństwa są środki z EFRR i FST, które będą dostępne w naborach realizowanych w formule pośredniej RLKS w ramach programu FE SL 2021-2027.

Cel 1. *Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru LGD* może być realizowany poprzez modernizację energetyczną infrastruktury budynków użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych, wyposażenie ich w urządzenia służące do produkcji i magazynowania energii ze źródeł odnawialnych. Projekty mogą być wdrażane na obszarze LGD w działaniu 02.06 *Odnawialne źródła energii* finansowanym z EFRR oraz działaniu 10.6 *Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii* finansowanym z FST. Do poprawy atrakcyjności miejsca zamieszkania przyczynią się również projekty realizowane w ramach działania 2.14 *Ochrona przyrody i bioróżnorodność* finansowanego z EFRR.

W ramach celu 2. *Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa* możliwe będzie wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych poprzez wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych. Projekty mogą być wdrażane na obszarze LSR w ramach działania 02.10 Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych finansowanym z EFRR. Do realizacji tego celu przyczynią się również projekty ukierunkowane na kształtowanie świadomości ekologicznej możliwe do realizacji w ramach działania 2.14 *Ochrona przyrody i bioróżnorodność* finansowanego z EFRR. Na kształtowanie świadomości ekologicznej będą miały również wpływ działania edukacyjno-informacyjne w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE możliwe do realizacji w ramach działania 02.06 *Odnawialne źródła energii* finansowanego z EFRR oraz działania 10.6 *Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii* finansowanego z FST.

Tabela 20. Przedsięwzięcia – powiązanie z analizą potrzeb, charakter, budżet, poziom dofinansowania, maks. I min. kwota, grupa docelowa i sposób realizacji (rozszerzona wersja analogicznej tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do LSR)

Problem	**Cel**		***Zidentyfikowana przyczyna problemu***	**Przedsięwzięcie**		**Możliwy zakres wsparcia**	**Zakres wsparcia z WPR / charakter**	**Poziom dofinansowania**	**Możliwy Wnioskodawca**	**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji**	**Budżet w ramach WPR oraz FESL [euro]**
Niski poziom aktywności gospodarczej i społecznej mieszkańców, Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego przez mieszkańców	1	Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru	*Braki w infrastrukturze publicznej, niska efektywność energetyczna budynków, niskie wykorzystanie OZE*	1.1	Rozbudowa oferty infrastruktury publicznej	Budowa i rozbudowa infrastruktury publicznej, doposażenie instytucji kultury, modernizacja energetyczna , infrastruktura służąca do produkcji i/lub magazynowania energii z odnawialnych źródeł	6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej; inwestycyjny	do 75% do 100%	JSFP, organizacje pozarządowe Inne uprawnione podmioty (EFRR, FST).	Mieszkańcy	Projekty wnioskodawców w innych niż LGD EFRR FST	€ 1 600 000 EFRR, FST formuła pośrednia
			Niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego	1.2	Rozwój lokalnej turystyki rowerowej	Budowa i rozbudowa infrastruktury publicznej	6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej; inwestycyjny	100%	LGD i inne osoby prawne	Mieszkańcy	Projekt własny LGD	€ 100 000
			Niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego	1.3	Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego obszaru	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	9. ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi; nieinwestycyjny	100%	LGD i inne osoby prawne	Mieszkańcy	Projekt własny LGD	€ 80 000

			Mała liczba innowacyjnych przedsięwzięć	1.4	Innowacyjne inicjatywy oddolne	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (…), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego; nieinwestycyjny; 4. poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności; nieinwestycyjny	100%	LGD	Mieszkańcy	Projekt grantowy	€ 100 000
			Niewystarczająca komercyjna oferta zagospodarowania czasu wolnego	1.5	Tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców LGD - podejmowanie działalności gospodarczej	Budowa, rozbudowa i wyposażenie	1.rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki – a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne; inwestycyjny	do 65%; do 150 000 zł	Osoby fizyczne	Mieszkańcy	Projekty wnioskodawcó w innych niż LGD	€ 800 000
			Niewystarczająca komercyjna oferta zagospodarowania czasu wolnego	1.6	Tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców LGD - rozwój działalności gospodarczej	Budowa, rozbudowa i wyposażenie	1.rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki - b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej; inwestycyjny	do 65%; do 300 000 zł	Mikroprzedsiębiorstwo albo małe przedsiębiorstwo	Mieszkańcy	Projekty wnioskodawcó w innych niż LGD	€ 400 000

			Niewystarczające wsparcie w zakresie szkoleń, integracji i współpracy podmiotów gospodarczych	1.7	Wspieranie integracji i rozwoju podmiotów gospodarczych	Organizacja wydarzeń informacyjnych, szkoleniowych i integracyjnych,	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (…), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego; nieinwestycyjny;	100%	LGD i inne osoby prawne	Mieszkańcy	Projekt własny LGD	€ 92 000
			Słaba rozpoznawalność produktów lokalnych	1.8	Działania na rzecz wzmocnienia marki lokalnej	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (…), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego; nie inwestycyjny /inwestycyjny;	100%	LGD i inne osoby prawne	Mieszkańcy	Projekt własny LGD	€ 80 000
			Niewystarczająca komercyjna oferta zagospodarowania czasu wolnego	1.9	Zagrody edukacyjne	Budowa, rozbudowa i wyposażenie	2.rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie: start zagród edukacyjnych (ZE) inwestycyjny	do 85%	Rolnik lub domownik będącym właścicielem lub współwłaścicielem małego gospodarstwa, w którym prowadzona jest działalność rolnicza	Mieszkańcy	Projekty wnioskodawcó w innych niż LGD	€ 130 000

			Niewystarczająca możliwość rozwoju dzieci i młodzieży	1.10	Inicjatywy w obszarze edukacji pozaformalnej wynikające z potrzeb społeczności lokalnych	Zgodnie z SZOP FE SL	–	Zgodnie z SZOP FE SL	Zgodnie z SZOP FE SL	Mieszkańcy, osoby uczące się na terenie LGD	Projekt grantowy	€ 690 358
			Niewystarczająca możliwość rozwoju dorosłych	1.11	Inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie wynikające z potrzeb społeczności lokalnych	Zgodnie z SZOP FE SL	–	Zgodnie z SZOP FE SL	Zgodnie z SZOP FE SL	Mieszkańcy	Projekt grantowy	€ 564 597
Niski poziom aktywności gospodarczej i społecznej mieszkańców, Niewystarczające możliwości rozwoju i współpracy mieszkańców	2	Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa	*Niska aktywność społeczna osób młodych*	2.1	Młodzieżowa akademia liderów	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (…), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego; nieinwestycyjny/	100%	LGD i inne osoby prawne	Mieszkańcy, osoby do 25 roku życia	Projekt własny LGD	€ 50 000

			Niska aktywność organizacji pozarządowych, niedobory w sprzęcie i wyposażeniu jednostek OSP	2.2	Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	Utworzenie centrum organizacji pozarządowych Wyposażenie jednostek OSP w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.	6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej; inwestycyjny	100%	LGD i inne osoby prawne Inne uprawnione podmioty (EFRR, FST).	Mieszkańcy	Projekt własny LGD EFRR	€ 118 000 EFRR formuła pośrednia
			Niski poziom wiedzy ekologicznej	2.3	Kształtowanie świadomości ekologicznej	Utworzenie centrum edukacji ekologicznej	6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej; inwestycyjny	100%	LGD i inne osoby prawne Inne uprawnione podmioty (EFRR, FST).	Mieszkańcy	Projekt własny LGD EFRR FST	€ 118 000 EFRR, FST formuła pośrednia
			Niska aktywność zawodowa kobiet	2.4	Zwiększenie kompetencji, integracja, wsparcie w powrocie na rynek pracy kobiet	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	8.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; nieinwestycyjny;	100%	LGD i inne osoby prawne	Kobiety	Projekt własny LGD	€ 82 000
			Niska aktywność społeczna osób starszych	2.5	Aktywizacja i włączenie cyfrowe seniorów, wspieranie inicjatyw na rzecz łączenia pokoleń	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	8.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; nieinwestycyjny	100%	LGD	Mieszkańcy, osoby powyżej 60 roku życia	Projekt grantowy	€ 100 000

			Mała liczba projektów partnerskich	2.6	Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych w partnerstwach ponadlokalnych	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	8.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; nieinwestycyjny	100%	LGD	Mieszkańcy	Projekty wnioskodawcó w innych niż LGD, partnerski	€ 150 000
			Niewystarczająca możliwość rozwoju mieszkańców	2.7	Wspieranie oddolnych inicjatyw na rzecz aktywnego włączenia społecznego	Zgodnie z SZOP FE SL	–	Zgodnie z SZOP FE SL	Zgodnie z SZOP FE SL	Mieszkańcy, osoby pracujące na terenie LGD	Projekt grantowy	€ 704 154
											SUMA	**€5 959 109**

Źródło: Opracowanie własne

VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

LGD Leśna Kraina Górnego Śląska opracowała niedyskryminujące, przejrzyste i obiektywne reguły zasady funkcjonowania partnerstwa, w tym w szczególności zasady wyboru projektów, które będą mogły w przyszłości otrzymać dofinansowanie w ramach wdrażania LSR. Zapewnienie transparentności LGD w tym zakresie zarówno dla jej członków i partnerów, jak i potencjalnych beneficjentów już na etapie opracowania LSR było jedną z ważniejszych kwestii, z jaką musiano zmierzyć się w pracach nad Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2023–2027.

Kryteria wyboru i oceny operacji zostaną ustalone przede wszystkim w takim zakresie, aby premiować przedsięwzięcia, które będą niwelować problemy wynikające z diagnozy obszaru i konsultacji społecznych oraz by wpływać na osiąganie zamierzonych celów i wskaźników produktu oraz rezultatu. Tworzenie kryteriów odbędzie się przy udziale lokalnej społeczności. Opracowane kryteria będą ściśle powiązane z celem i grupami docelowymi, do których jest kierowane wsparcie, w zależności od rodzaju beneficjenta. Kryteria zostaną opracowane w sposób przejrzysty, mierzalny, jednoznaczny, pozwalający na przyznawanie punków w formie zero-jedynkowej.

Dla niektórych przedsięwzięć w LSR LGD ustanowi kryteria wyboru o charakterze dostępowym (zawężające możliwość uzyskania wsparcia), które pozwolą ukierunkować wsparcie na operacje najpełniej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych realizacji przedsięwzięć. W celu właściwego ukierunkowania pomocy, LGD zastosuje również kryteria wyboru premiujące. Niektóre z kryteriów premiujących będą wykorzystane do wszystkich przedsięwzięć, inne do wybranych. Jednym z kryteriów wyboru będzie punktowanie operacji innowacyjnych skupiających się na pilotażach rozwiązań zmieniających sposób funkcjonowania społeczności lokalnej oraz punktowanie innowacyjnych rozwiązań w kierunku tworzenia nowych sposobów wykorzystania przestrzeni publicznych. Wnioskodawcy operacji związanych z rozwojem przedsiębiorczości również będą zachęcani do wprowadzania innowacji, w tym bazującej na cyfryzacji.

Na potrzeby oceny innowacyjności określono, iż działania ukierunkowane na innowacje, to wprowadzenie na rynek (w tym przypadku obszar LGD) nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Preferowane będzie wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych na obszarze objętym LSR produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania dostępnych zasobów. W ocenie projektów premiowane będą wyłącznie innowacje o wysokim stopniu oryginalności:

- kreatywne – powstające w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji;
- imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Dodatkowych punktów nie uzyskają projekty pozornie innowacyjne, tj. drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

W ramach realizacji LSR zaplanowano projekty partnerskie (z partnerami spoza obszaru LGD) w zakresie organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i integracyjnych. Zaangażowanie partnerów w realizację wydarzeń przyczyni się do wzrostu ich atrakcyjności oraz umożliwi integrację międzysektorową. Wydarzenia będą organizowane z partnerami międzynarodowymi lub krajowymi w zależności od złożonych wniosków.

Dodatkowo partnerstwo z podmiotami z obszaru LGD oraz spoza tego obszaru będzie premiowane w ramach kryteriów wyboru w ramach przedsięwzięć realizowanych przez projekty grantowe oraz przedsięwzięcia związanego z rozbudową oferty infrastruktury publicznej.

Projekty grantowe będą realizowane w ramach przedsięwzięć związanych z aktywizacją i integracją mieszkańców oraz włączeniem społecznym.

Cel 1. *Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru LGD*, który będzie realizowany przy wsparciu funduszy PS WPR, wpłynie na rozwój gospodarczy regionu poprzez wspieranie

podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej (1.5 i 1.6) oraz zaspokoi potrzebę mieszkańców związaną ze zwiększeniem oferty spędzania czasu wolnego. Jednym z kryteriów premiujących będzie kryterium o brzmieniu: „specyfika działalności umożliwia jej świadczenie tylko na obszarze LGD" – ma to na celu ograniczenie przypadków, kiedy wsparcie udzielone jest na realizację usług mobilnych, czy zakup mobilnego sprzętu, które ostatecznie świadczone/używane są poza obszarem i nie stanowią żadnej wartości dodanej dla mieszkańców. Ważne, aby rozwijane działalności miały na celu wzrost jakości i dostępności usług dla lokalnej społeczności. Ponadto premiowane będą operacje, mające pozytywne oddziaływanie na środowisko oraz generujące nowe miejsca pracy. LGD nie będzie ustalała stałej kwoty dofinansowania w ramach podejmowania oraz rozwijania działalności – wnioskodawca sam będzie określał kwotę wsparcia, zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie intensywności pomocy. Wnioskodawca będzie mieć możliwość ubiegania się maksymalnie o 300 tys. zł dofinansowania na rozwój działalności oraz o 150 tys. zł dofinansowania na podejmowanie działalności. W ramach lokalnych kryteriów wyboru w przypadku podejmowanie działalności gospodarczej wnioskodawcy będą zachęcani do obniżenia kwoty dofinansowania do 100 tys. zł, co przyczyni się do powstania większej liczby nowych firm przy założonej alokacji środków. Co więcej, dokonano skoncentrowania wsparcia dotyczącego wspierania przedsiębiorczości, w celu jak najlepszego wykorzystania posiadanych zasobów finansowych. W związku z tym, w oparciu o lokalne zasoby oraz zgłaszane potrzeby i zdiagnozowane problemy, wsparcie przeznaczone będzie na gospodarkę czasu wolnego, a więc wszelkie działalności, które mają na celu wzrost dostępności i jakości usług dla lokalnej społeczności w zakresie rekreacji, sportu, spędzania czasu wolnego, w tym samorozwoju, rozwoju pasji i talentów mieszkańców. Przykładowo mogą to być siłownie, niepubliczne szkoły muzyczne, językowe, usługi w zakresie zajęć plastycznych, tanecznych, sportowych, robotyka, oferta kulturalna, itp. Rozwój przedsiębiorczości mieszkańców będzie uzupełniony przedsięwzięciem skierowanym do małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia i rozwoju zagród edukacyjnych, a te z kolei przyczynią się do zwiększenia oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz więzi międzypokoleniowych. Kolejnym działaniem przewidzianym w ramach celu jest wspieranie integracji i rozwoju podmiotów gospodarczych. W ramach tego przedsięwzięcia zostanie przeprowadzony szereg spotkań o charakterze szkoleniowym oraz integracyjnym mający na celu podniesienie kompetencji przedsiębiorców w kierunku rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej a także nawiązanie relacji, w tym międzysektorowych oraz wymianę doświadczeń. LDG poprzez realizację tego przedsięwzięcia będzie animować do innowacji oraz zachęcać do partnerstwa lokalnego i ponadlokalnego. Uzupełnieniem działań na rzecz rozwoju gospodarczego obszaru przy wykorzystaniu potencjałów lokalnych będą przedsięwzięcia związane z rozwojem ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, w tym ścieżek rowerowych oraz promujące lokalne zasoby, a także markę lokalną. Obszar działania „Leśnej Krainy Górnego Śląska" to bogactwo artystyczne rękodzielników, rzemieślników oraz produktów lokalnych, z którymi utożsamiają się mieszkańcy regionu. Produkt lokalny, dzięki specyficznym i niepowtarzalnym cechom może być wizytówką regionu oraz inspiracją do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. W kryteriach wyboru dla projektów związanych z infrastrukturą publiczną oraz dla projektów grantowych wnioskodawcy będą zachęcani do wprowadzania innowacji i realizowania operacji w partnerstwach lokalnych i ponadlokalnych, co przyczyni się do lepszych efektów wdrażania strategii. W ramach powyższego celu przewidziano również działania skierowane na zwiększenie liczby zajęć dla dzieci w ramach edukacji pozaformalnej oraz promujące kształcenie przez całe życie. Wszystkie przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają a realizacja jednego ma wpływ na realizację kolejnych przedsięwzięć.

Cel 2. *Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa* jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców w zakresie zwiększenia aktywności i poczucia jedności wśród mieszkańców oraz propagowania zdrowego stylu życia. Realizacja celu zakłada wspieranie organizacji pozarządowych, a tym samym przyczyni się do zwiększenia działalności społecznej mieszańców. Uzupełnieniem tych działań będzie kreowanie lokalnych liderów wśród dzieci i młodzieży. Pełnemu zintegrowaniu będzie służyć przedsięwzięcie związane z organizacją wydarzeń kulturalnych i sportowych w ramach projektów partnerskich. Ważnym przedsięwzięciem w ramach tego celu będzie wspieranie rozwoju kompetencji osób w niekorzystnej sytuacji oraz ich integracja. Przedsięwzięcie przełoży się na wzrost aktywności społecznej oraz gospodarczej kobiet, a więc będzie uzupełnieniem działań zaplanowanych w celu 1. Również w ramach realizacji celu 2 będą realizowane przedsięwzięcia z zakresu włączenia społecznego seniorów i wydłużenia ich aktywności społecznej oraz zawodowej, w tym w zakresie cyfryzacji oraz działania stymulujące do oddolnych inicjatyw na rzecz włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W celu sprawnego wdrożenia Strategii, LGD opracowała i stosowała w perspektywie 2014–2020 zestaw procedur oceny i wyboru operacji, odnoszących się do wszelkich operacji realizowanych w ramach LSR. Będą one stosowane również przy wdrażaniu tej LSR, po dostosowaniu do obowiązujacych przepisów. Przez cały okres wdrażania Strategii będą one udostępniane do wiadomości publicznej w Biurze, na stronie internetowej LGD oraz omawiane w trakcie spotkań informacyjnych i szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców. Kryteria wyboru grantobiorców i procedura ich ustalania/zmiany stanowi wspólny dokument z procedurą wyboru i oceny grantobiorców.

LGD opracowała procedury z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych i wytycznych dotyczących instrumentu RLKS oraz dołożyła wszelkich starań, aby procedury oceny i wyboru operacji były niedyskryminujące, przejrzyste i niebudzące wątpliwości ze strony wnioskodawców, grantobiorców oraz wszelkich instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Strategii. Jednocześnie należy podkreślić, że LGD zależy na wybraniu projektów, które w jak największej mierze pozwolą na osiągnięcie przyjętych w Strategii założeń i wskaźników. Ograniczone środki finansowe, będące podstawą ustalenia budżetu Strategii, nie pozwalają na sfinansowanie wszystkich pomysłów i inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców obszaru.

Dokumenty regulujące szczegółowe rozwiązania to: procedura/y wyboru i oceny operacji, regulamin organu decyzyjnego, procedura ustalania kryteriów wyboru, procedura wyboru i oceny grantobiorców wraz z kryteriami wyboru grantobiorców i procedurą ustalania i zmiany kryteriów wyboru grantobiorców. Wszystkie dokumenty zatwierdzane będą przez Walne Zebranie Członków po wcześniejszych konsultacjach społecznych ich treści.

Dla komponentu Wdrażanie LSR przewiduje się, w szczególności, następujące warunki kwalifikowalności:

- powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,
- przyczynianie się do realizacji LSR:
  - weryfikowane poprzez osiągnięcie zakładanych wskaźników,
  - rozumiane jako bezpośredni wpływ na realizację konkretnego przedsięwzięcia,
- legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,
- w przypadku działalności gospodarczej – uzasadnienie ekonomiczne (uproszczony biznesplan),
- w przypadku operacji dotyczących obiektów zabytkowych – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków),
- w przypadku operacji w partnerstwie oraz projektów partnerskich:
  - udział co najmniej 2 podmiotów,
  - realizacja wspólnego przedsięwzięcia,
  - dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej kwalifikowalne są operacje niekomercyjne, których koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro.

Wybór projektów do dofinansowania będzie odbywał się każdorazowo z zastosowaniem zasad horyzontalnych.

Wsparcie na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przysługuje tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego. W przypadku uzyskania wsparcia na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, wnioskodawca może ubiegać się o wsparcie na rozwijanie tych działalności nie wcześniej niż po upływie 2 lat od wypłaty płatności ostatecznej w ramach operacji realizowanej w ramach podejmowania/tworzenia tych działalności. Beneficjent realizujący operacje w zakresie inwestycji w infrastrukturę lub inwestycji produkcyjnych zobowiązuje się do zapewnienia trwałości inwestycji.

Operacja własna może być wykonana, gdy realizuje cele publiczne oraz niekomercyjne, a także jest niezbędna do osiągnięcia danego celu/przedsięwzięcia LSR. Koszty operacji własnych nie mogą stanowić więcej niż 20% budżetu komponentu Wdrażanie LSR. Wnioski o przyznanie pomocy na operacje własne zawierają opis znaczenia operacji dla LSR oraz uzasadnienie konieczności realizacji operacji przez LGD (np. wyjaśnienie dlaczego operacja ta nie może być zrealizowana przez inne podmioty).

Wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:

1. podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne – do wysokości 150 tys. zł,
2. projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł, przy czym wysokość pojedynczego grantu:
    - na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi, indykatywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
    - na przygotowanie projektu partnerskiego wynosi:
      - do 50 tys. zł w przypadku projektu partnerskiego z podmiotem z obszaru innej LSR z Polski,
      - do 150 tys. zł w przypadku międzynarodowego projektu partnerskiego (z podmiotem z obszaru innej LSR z innego kraju),
    - w pozostałych zakresach zadań objętych grantami – ustalana będzie na bazie projektu budżetu (np. 83 ust. 1 lit. C oraz ust. 2 lit. B); maksymalna kwota zostanie określona w oparciu o dane historyczne.

W pozostałych przypadkach wdrażania LSR (w tym na operacje własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł. W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:

- do 65% kosztów kwalifikowalnych, z wyłączeniem operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
- do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
- do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
- do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Operacje sektora finansów publicznych będą mogły być finansowane ze środków PS WPR w ramach niniejszej LSR do limitu 40% tych środków. Podstawą ustalenia limitu 40% będzie suma wszystkich środków współfinansujących LSR, przy czym tak ustalona kwota będzie limitowała jedynie wykorzystanie środków Planu Strategicznego takiej LSR wielofunduszowej. Projekty realizowane w ramach LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+, promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus. Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus" (NEB) to interdyscyplinarny projekt zainicjowany przez Komisję Europejską w 2020 r., oparty na trzech wartościach: pięknie, zrównoważeniu i wspólnocie. Jego celem jest wsparcie realizacji Europejskiego Zielonego Ładu poprzez przyspieszenie transformacji różnych sektorów gospodarki, w tym budownictwa, dla poprawy jakości życia – w kierunku wysokiej jakości projektowania dla zrównoważonego rozwoju, w tym dla zmniejszenia emisyjności i wprowadzania gospodarki cyrkularnej. Działania NEB upowszechniające zrównoważony styl życia, łączące design, ekologię, dostępność społeczną i cenową oraz inwestycje koncentrują się w 4 głównych osiach tematycznych, w odniesieniu do konkretnych miejsc, środowiska sprzyjającego innowacji oraz perspektyw i sposobu myślenia:

- powrót do natury;
- odzyskanie poczucia przynależności;
- nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują;
- transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego.

Projekty będą wybierane i oceniane zgodnie z art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (tzw. Ustawy wdrożeniowej) w zakresie podejmowanych działań –tj. projektów grantowych finansowanych z EFS+ oraz z art. 17 ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

VIII. PLAN DZIAŁANIA

W ramach realizacji LSR zaplanowano ogłoszenie wniosków na realizację przedsięwzięć zawartych w matrycy – rozdział VI. Pierwsze nabory zostaną przeprowadzone w IV kwartale 2024 roku, kolejne w latach 2025–2026.

Tworząc Plan działania zadbano, aby realizowane przedsięwzięcia umożliwiły osiągnięcie celu LSR.

Wszystkie działania zaplanowano tak, aby w pierwszej kolejności zrealizowane zostały te, które oddziaływać będą na pozostałe. W pierwszej kolejności zrealizowane zostaną działania zwiększające atrakcyjność obszaru oraz promocyjne i edukacyjne, dalej te związane z wzmocnieniem kapitału społecznego, integracją, wykorzystaniem zasobów oraz rozwojem przemysłu czasu wolnego. Przedsięwzięcia związane z zakładaniem i rozwojem działalności gospodarczych podzielono tak, aby możliwie jak najlepiej wykorzystać środki oraz stworzyć możliwość skorzystania z dofinansowania jak największej liczbie beneficjentów.

Istotne w trakcie wdrażanie LSR będzie zakontraktowanie pierwszych operacji w ramach PS WPR do 30 czerwca 2026 roku, które pozwolą na wykorzystanie 40% budżetu, oraz realizację pozostałych działań tak, aby do 31 grudnia 2027 roku wykorzystać 80% kontraktacji budżetu. Również realizacja działań w ramach FESL została zaplanowana tak, aby pierwsze operacje zrealizować do końca grudnia 2026 roku.

Plan działania dla LSR przedstawiono w załączniku nr 2 do LSR, natomiast *Plan wykorzystania budżetu* LSR stanowi załącznik nr 4 do LSR.

Kwoty wskazane w załączniku nr 1 do LSR, załączniku nr 3 oraz w załączniku nr 4 do LSR dla projektów realizowanych ze środków EFS+ (przedsięwzięcia P.1.10, P.1.11, P.2.7) dotyczą wyłącznie środków dofinansowania z UE (85%). Na etapie przygotowania wniosku zostaną powiększone o budżet krajowy (UE+budżet krajowy – 95%) oraz wkład własny LGD (UE+budżet krajowy+wkład własny – 100%).

IX. PLAN FINANSOWY LSR

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Leśna Kraina Górnego Śląska to strategia wielofunduszowa, której bezpośrednim źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* oraz Europejski Fundusz Społeczny Plus w ramach programu regionalnego *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027.*

1. Źródła finansowania działalności LGD

Działalność LGD finansowana będzie w ramach:

1) Funduszy EFSI stanowiących **bezpośrednie źródło finansowania** LSR, jako budżetu LSR:
   a) Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*;
   b) Europejski Fundusz Społeczny Plus, w ramach programu regionalnego *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027*, cele szczegółowe:
      - ESO4.6. *Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+);*
      - ESO4.7. *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+);*
      - ESO4.12. *Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (EFS+).*

2) Innych potencjalnych / **pośrednich źródeł finansowania** przedsięwzięć wynikających z LSR, w tym także EFSI w zakresie nie objętym RLKS, które nie stanowią źródła finansowania, o którym mowa w pkt. 1):
   a. w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027* możliwe będzie również wsparcie lub preferencje w obszarze przeciwdziałania skutkom suszy oraz wzmocnienia potencjału służb ratowniczych, w obszarze ochrony, regeneracji i zrównoważonego wykorzystania obszarów chronionych, a także w zakresie określonym w *Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu* dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania w ramach celów:
      - cel szczegółowy*:* RSO2.1. *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR);*
      - cel szczegółowy: RSO2.2. *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (EFRR);*
      - cel szczegółowy: RSO2.4. *Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego (EFRR);*
      - cel szczegółowy: RSO2.7. *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia (EFRR);*
      - cel szczegółowy: JSO8.1. *Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie (FST);*

b. *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027* w ramach priorytetu VII *Kultura* Cel szczegółowy 4.6 *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*;
c. *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027* w ramach celu szczegółowego ESO4.7. *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+);*
d. *Krajowy Plan Odbudowy (KPO) – w ramach Funduszu Odbudowy* w zakresie komponentu A *Odporność i konkurencyjność gospodarki,* cel szczegółowy A4. *Zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy,* Reforma A4.5. *Przedłużanie kariery zawodowej i promowanie pracy po przekroczeniu ustawowego wieku emerytalnego.*
e. Środki krajowe.

Inne środki, w tym: FIO, norweskie, amerykańskie czy szwajcarskie, środki programów transgranicznych, środki z innych fundacji. Zadania finansowane z innych źródeł niż bezpośrednie, przyczynią się do realizacji celów określonych w ramach RLKS.

2. Powiązanie źródeł finansowania

Przewidziane źródła finansowania oraz plan działania są w bezpośredni sposób powiązane z celami i przedsięwzięciami. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia można będzie lepiej wdrażać na obszarze LSR dzięki alternatywnym źródłom dofinansowania, które pozwolą zrealizować większy zakres projektów. Wzięto pod uwagę te źródła finansowania, z których środki przeznaczane będą na operacje zgodne z celem niniejszej LSR, a więc wszelkie te, które mogą przyczynić się do rozwoju kapitału społecznego mieszkańców, w tym podniesienia dostępności i atrakcyjności ogólnodostępnych przestrzeni, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, turystycznej, kulturalnej i edukacyjnej oraz oferty przemysłu czasu wolnego i samorozwoju mieszkańców.

Zaplanowany do realizacji budżet został przedstawiony w Załączniku nr 3 do LSR pn. *Budżet LSR* oraz w Załączniku nr 4 do LSR pn. *Plan wykorzystania budżetu LSR*.

Dla przedsięwzięć 1.11 w Celu 1 oraz przedsięwzięć 2.6 i 2.7 w Celu 2 w załącznikach do LSR wpisano kwoty zgodne z Załącznikiem nr 4 do Regulaminu Konkursu na wybór LSR pn. *Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR* podpunkt H *Wysokość dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027.* Kwota określona w Załączniku nr 4 tj. 1 959 109 EUR (wdrażanie wraz z zarządzaniem), która będzie przeznaczona na działania finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) została podzielona proporcjonalnie na trzy przedsięwzięcia. Ponadto kwota ta na etapie wdrażania LSR zostanie zwiększona o 10% wkładu krajowego.

X. MONITORING I EWALUACJA

W celu poprawnego i efektywnego wdrażania założeń Strategii, niezbędne jest prowadzenie działań, które mają na celu weryfikację sposobu jej realizacji. W związku z tym niezbędne jest prowadzenie bieżącego monitoringu oraz przeprowadzanie badań ewaluacyjnych, które umożliwią w razie konieczności aktualizację dokumentu. Wszystkie podejmowane działania powinny być prowadzone w sposób zadawalający społeczność lokalną zamieszkującą obszar LGD. Ponadto metody monitoringu i badań ewaluacyjnych zostały tak przygotowane, aby zapoznać się z opinią jak najszerszego grona odbiorców oraz dotrzeć do osób do tej pory niezainteresowanych działalnością LGD.

1. Monitoring

Monitoring LSR prowadzony będzie na bieżąco przez pracowników Biura LGD.

Monitoring obejmuje:

a) zebranie danych na temat: wskaźników realizacji LSR, harmonogramu ogłaszanych konkursów, budżetu LGD, liczby osób odwiedzających stronę internetową, oceny jakości pracy pracowników Biura LGD oraz funkcjonowania Biura i Zarządu;
b) ocenę zebranych informacji w stosunku do założeń;
c) opracowanie Raportów z monitoringu Strategii w okresie rocznym, zawierających podsumowanie danych wraz z wygenerowanymi wnioskami dotyczącymi wpływu podejmowanych działań na realizację założeń Strategii.

Charakterystyka źródeł danych oraz sposobu pomiaru i oceny danych:

- Dane własne LGD – informacje gromadzone w toku normalnej działalności LGD, w szczególności w ramach obowiązkowej sprawozdawczości. Dane własne obejmują:
  - wskaźniki planu komunikacji,
  - dane ilościowe dotyczące doradztwa w Biurze,
  - dane gromadzone w trakcie naborów (m.in. terminy naborów, ilość złożonych wniosków, środki finansowe przypisane do naborów),
  - wskaźniki LSR, EFSI,
  - realizację budżetu LSR,
  - dane dotyczące pracy organów LGD,
  - informacje o szkoleniach dla pracowników Biura i członków organów LGD.

- Badania własne:
  - ankieta monitorująca dla beneficjentów i grantobiorców – badanie pozwoli na zbieranie istotnych informacji dotyczących postępu rzeczowo-finansowego. Pozwoli także pogłębić informacje uzyskane z wniosków o dofinansowanie operacji – ankieta będzie wypełniana przez beneficjentów i grantobiorców w roku, w którym rozliczyli oni operację;
  - badanie ankietowe osób korzystających z doradztwa – dobrowolne badanie realizowane na bieżąco, w którym jednostką analizy będzie jakość udzielonego doradztwa. O wypełnienie ankiety będą proszone osoby korzystające z doradztwa w Biurze LGD;
  - badanie ankietowe uczestników spotkań informacyjno-szkoleniowych organizowanych przez LGD – realizowane w czasie każdego tego typu wydarzenia;
  - badanie ankietowe dla mieszkańców, oceniające podjęte działania.

Istotną częścią monitoringu, która zasługuje na osobne omówienie, będzie monitoring realizacji projektów grantowych. LGD będzie ponosić bowiem szczególną odpowiedzialność za efekty przedsięwzięć realizowanych przez grantobiorców. Monitorowanie przedsięwzięć w ramach projektów grantowych powinno być przy tym traktowane nie jako kontrola, ale jako wsparcie dla osób je realizujących. W przypadku projektów grantowych zastosowany zostanie również monitoring operacyjny, polegający na bezpośrednich kontaktach pracowników biura

LGD z osobami realizującymi granty. Pracownicy będą zobowiązani odwiedzić wytypowanych do kontroli grantobiorców w miejscu realizacji przedsięwzięć w czasie realizowania przez nich operacji. Jeśli charakter realizowanego przedsięwzięcia będzie na to pozwalał, to zbierana będzie dokumentacja fotograficzna.

2. Ewaluacja

Ewaluacja LSR realizowana będzie w następujących etapach, które będą różniły się celami w zależności od etapu realizacji strategii:

1. Ewaluacja on-going – corocznie w latach 2024–2029, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.
2. Ewaluacja mid-term (śródokresowa zewnętrzna) – w 2026 roku.
3. Ewaluacja ex-post (końcowa ewaluacja zewnętrzna).

Ewaluacja dotyczyć będzie: oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania Biura, skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej, harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR, stopnia realizacji celów (wskaźników) oraz budżetu LSR.

Coroczna ewaluacja wewnętrzna uwzględniająca włączenie społeczności lokalnej prowadzona będzie w ramach warsztatów refleksyjnych w ramach ewaluacji on-going. Przeprowadzenie ewaluacji mid-term i ex-post zostanie powierzone wyspecjalizowanemu podmiotowi zewnętrznemu (niezależnym ekspertom). Decyzję w tym względzie podejmie Zarząd LGD na podstawie ofert przedstawionych przez potencjalnych wykonawców.

Raport z ewaluacji Strategii obejmuje przede wszystkim:

a) Ocenę funkcjonowania LGD, w tym: działalność organów, sprawność przeprowadzania naborów, wizerunek LGD wśród mieszkańców obszaru, działalność informacyjną, promocyjną oraz edukacyjną, procedury związane z wyborem projektów oraz ocenę jakości pracy pracowników, efektywność doradztwa w Biurze LGD, częstotliwość spotkań organów LGD.
b) Ocenę realizacji planu działania.
c) Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników stopnia wykorzystania funduszy, realizacji budżetu, realizacji działań skierowanych do grupy w niekorzystnej sytuacji.
d) Podsumowanie działalności LGD w badanym okresie, wnioski i rekomendacje.

Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji, tj.: trafności, efektywności i wydajności, skuteczności, trwałości, użyteczności. Źródła danych są tożsame ze źródłami dla monitoringu (dane własne, badania własne).

Zatwierdzenia Raportu z ewaluacji Strategii mid-term i ex-post dokonuje się uchwałą Zarządu.

Zalecenia z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji mogą być podstawą do aktualizacji LSR, podobnie jak zmiana przepisów dotyczących LSR czy zmiana danych dotyczących LSR.

Spis tabel

Tabela 1 Stopień realizacji budżetu LSR na lata 2016–2020 4
Tabela 2 Podstawowe dane o gminach z obszaru LGD Leśna Kraina Górnego Śląska 11
Tabela 3 Ludność poszczególnych gmin LGD Leśna Kraina Górnego Śląska w 2020 r. 20
Tabela 4 Wskaźniki gospodarcze obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021 24
Tabela 5 Wskaźniki świadczące o kondycji przedsiębiorstw z obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021 24
Tabela 6 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w roku 2016 i 2020 25
Tabela 7 Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021 27
Tabela 8 Struktura gospodarstw rolnych na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2020 r. 27
Tabela 9 Średnie dochody ogółem i dochody własne na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021 29
Tabela 10 Wydatki majątkowe i wydatki bieżące na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021 29
Tabela 11 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021 30
Tabela 12 Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021 31
Tabela 13 Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021 32
Tabela 14 Współczynnik skolaryzacji brutto oraz liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2020 34
Tabela 15 Wyniki egzaminu ósmoklasisty – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2019–2022 34
Tabela 16 Schemat analizy SWOT 43
Tabela 17 Analiza SWOT 43
Tabela 18 Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi 51
Tabela 19 Zgodność LSR z celami programów, z których będzie ona finansowana 54
Tabela 20 Przedsięwzięcia – powiązanie z analizą potrzeb, charakter, budżet, poziom dofinansowania, maks. I min. kwota, grupa docelowa i sposób realizacji (rozszerzona wersja analogicznej tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do LSR) 65

Spis map

Mapa 1 Gminy objęte partnerstwem LGD Leśna Kraina Górnego Śląska 10
Mapa 2 Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s – fragment mapy dla województwa śląskiego 36

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021 20
Wykres 2 Piramida płci i wieku dla obszaru LGD w 2021 r. 21
Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021 21
Wykres 4 Przyrost naturalny na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021 22

Wykres 5 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021 22
Wykres 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r. 23
Wykres 7 Dynamika wzrostu wartości wskaźników gospodarczych obszaru LGD, województwa i kraju – wzrost/spadek procentowy w 2021 r. w stosunku do 2016 r. 24
Wykres 8 Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r. 25
Wykres 9 Procentowy udział bezrobotnych według płci na obszarze LGD, w województwie i kraju w 2020 r. 26
Wykres 10 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł) na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r. 29
Wykres 11 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r. 30
Wykres 12 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności na obszarze LGD, w województwie i kraju w 2021 r. 31

Spis rysunków

Rysunek 1 Sposób określania celu LSR 61

Wykaz wykorzystanej literatury:

1. *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027* zatwierdzony przez komisję Europejską w dniu 31.08.2022 r.;
2. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej*;
3. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;*
4. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.*
5. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.);
6. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);
7. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.);
8. *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014–2020 dla Lokalnej Grupy Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”* Koszęcin 2015;
9. *Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego* (Dz.U. z 2022 r. poz. 2267);
10. *Kierunki Strategicznego Rozwoju Powiatu Gliwickiego w perspektywie roku 2035* – Załącznik do uchwały nr XXXIV/272/2021 Rady Powiatu Gliwickiego z dnia 16 grudnia 2021 r.;

11. *Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030* – Załącznik do uchwały nr V/25/8/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 27 czerwca 2016 r.;
12. *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego* – Załącznik nr 1 do uchwały nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 września 2014 r.;
13. *Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030"* – Załącznik do uchwały nr V/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 29 sierpnia 2016 r.;
14. Urząd Komunikacji Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 roku
15. *Raport z badania ewaluacyjnego wdrożenia Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez społeczność na lata 2016–2022 LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska",* Strefa Plus, Koszęcin, marzec 2019;
16. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2000.

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1 Cele i przedsięwzięcia

Załącznik nr 2 Plan działania

Załącznik nr 3 Budżet LSR

Załącznik nr 4 Plan wykorzystania budżetu LSR

Załącznik nr 1 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	**Przedsięwzięcia w ramach celu**		**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)**
	1. Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru			
€ 1 600 000	1.1	Rozbudowa oferty infrastruktury publicznej	Mieszkańcy	Konkurs
€ 100 000	1.2	Rozwój lokalnej turystyki rowerowej	Mieszkańcy	Operacja własna
€ 80 000	1.3	Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego obszaru	Mieszkańcy	Operacja własna
€ 100 000	1.4	Innowacyjne inicjatywy oddolne	Mieszkańcy	Projekt grantowy
€ 800 000	1.5	Tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców LGD - podejmowanie działalności gospodarczej	Mieszkańcy	Konkurs
€ 400 000	1.6	Tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców LGD - rozwój działalności gospodarczej	Mieszkańcy	Konkurs
€ 92 000	1.7	Wspieranie integracji i rozwoju podmiotów gospodarczych	Mieszkańcy	Operacja własna
€ 80 000	1.8	Działania na rzecz wzmocnienia marki lokalnej	Mieszkańcy	Operacja własna
€ 130 000	1.9	Zagrody edukacyjne	Mieszkańcy	Konkurs
€ 690 358	1.10	Inicjatywy w obszarze edukacji pozaformalnej wynikające z potrzeb społeczności lokalnych (FE SL)	Mieszkańcy, osoby uczące się na terenie LGD	Projekt grantowy (Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2023-2027)
€ 564 597	1.11	Inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie wynikające z potrzeb społeczności lokalnych (FE SL)	Mieszkańcy LSR	Projekt grantowy (Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2023-2027)

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
	2. Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa			
€ 50 000	2.1	Młodzieżowa akademia liderów	Mieszkańcy, osoby do 25 roku życia	Operacja własna
€ 118 000	2.2	Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	Mieszkańcy	Operacja własna
€ 118 000	2.3	Kształtowanie świadomości ekologicznej	Mieszkańcy	Operacja własna
€ 82 000	2.4	Zwiększenie kompetencji, integracja, wsparcie w powrocie na rynek pracy kobiet	Kobiety	Operacja własna
€ 100 000	2.5	Aktywizacja i włączenie cyfrowe seniorów, wspieranie inicjatyw na rzecz łączenia pokoleń	Mieszkańcy, osoby powyżej 60 roku życia	Projekt grantowy
€ 150 000	2.6	Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych w partnerstwach ponadlokalnych	Mieszkańcy	Konkurs
€ 704 154	2.7	Wspieranie oddolnych inicjatyw na rzecz aktywnego włączenia społecznego (FE SL)	Mieszkańcy, osoby pracujące na terenie LGD	Projekt grantowy (Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2023-2027)

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 2 Plan działania

CEL		Lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		Program
		Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1		1. *Poprawa atrakcyjności miejsca zamieszkania i warunków rozwoju mieszkańców obszaru*													
1.1	Rozbudowa oferty infrastruktury publicznej	Liczba zbudowanej lub rozbudowanej infrastruktury publicznej, doposażonych instytucji kultury	0	0%	0	0%	0	0%	16	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
1.2	Rozwój lokalnej turystyki rowerowej	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	0	100%	
1.3	Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego obszaru	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	0	100%	
1.4	Innowacyjne inicjatywy oddolne	Liczba inicjatyw	0	0%	0	0%	0	0%	10	100%	0	100%	0	100%	

1.5	Tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców LGD - podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba nowych ofert zagospodarowania czasu wolnego	0	0%	0	0%	12	50%	0	50%	12	100%	0	100%	
1.6	Tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców LGD - rozwój działalności gospodarczej	Liczba nowych ofert zagospodarowania czasu wolnego	0	0%	0	0%	0	0%	6	100%	0	100%	0	100%	
1.7	Wspieranie integracji i rozwoju podmiotów gospodarczych	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	
1.8	Działania na rzecz wzmocnienia marki lokalnej	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	
1.9	Zagrody edukacyjne	Liczba nowych ofert zagospodarowania czasu wolnego	0	0%	0	0%	0	0%	4	100%	0	100%	0	100%	
1.10	Inicjatywy w obszarze edukacji pozaformalnej wynikające z potrzeb społeczności lokalnych (FEW EFS)	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0%	0	0%	0	0%	510	51%	490	100%	1000	100%	FESL
		Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0%	0	100%	1	100%	1	100%	1	100%	1	100%	

1.11	Inicjatywy w obszarze kształcenia przez całe życie wynikające z potrzeb społeczności lokalnych (FEW EFS)	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0%	0	0%	0	0%	210	52%	190	100%	400	100%	
		Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0%	0	100%	1	100%	1	100%	1	100%	1	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.1		R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich (P.1.5, P.1.6, P.1.9)	0		0		12		6		12		0	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu 1.2		R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej (P.1.6)	0		0		0		6		0		0	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.3		R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie (P1.1, P1.2, P1.3, P1.4,)	0		0		2 400		22 000		4 400		0	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.4		R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom (P.1.4, P.1.7. P.1.8)	0		0		0		0		60		0	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.5		Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych o charakterze edukacyjnym (P.1.10)	0	0%	0	0%	0	0%	11	35,48%	20	64,51%	31	100%	FESL
Wskaźnik rezultatu W 1.6		Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych o charakterze edukacyjnym (P.1.11)	0		0	0%	0	0%	10	40%	15	60%	25	100%	

Źródło: Opracowanie własne

CEL		Lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		Program
		Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.2		2. Budowa zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa													
2.1	Młodzieżowa akademia liderów	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	PS WPR
2.2	Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	
2.3	Kształtowanie świadomości ekologicznej	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	
2.4	Zwiększenie kompetencji, integracja, wsparcie w powrocie na rynek pracy kobiet	Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	100%	
2.5	Aktywizacja i włączenie cyfrowe seniorów, wspieranie inicjatyw na rzecz łączenia pokoleń	Liczba zorganizowanych wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych lub integracyjnych	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	100%	0	100%	

2.6	Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych w partnerstwach ponadlokalnych	Liczba zorganizowanych wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych lub integracyjnych	0	0%	0	0%	0	0%	16	100%	0	100%	0	100%	
2.7	Wspieranie oddolnych inicjatyw na rzecz aktywnego włączenia społecznego (FEW EFS)	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0%	0	0%	0	0%	550	55%	450	100%	1000	100%	FESL
		Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0%	0	100%	1	100%	1	100%	1	100%	1	100%	
Wskaźnik rezultatu W 2.1		R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie (P.2.2, P.2.3)	0		0		0		3 200		1 050		100	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W 2.2		R.42 Promowanie włączenia społecznego (P.2.4, P.2.5, P.2.6)	0		0		0		0		600		0	100%	
Wskaźnik rezultatu W 2.3		R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom (P.2.1)	0		0		0		0		30		0	100%	
Wskaźnik rezultatu W 2.4		Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych o charakterze integracyjnym (P.2.7)	0	0%	0	0%	0	0%	11	35,48%	20	64,51%	31	100%	FESL

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 3 Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR**	**EFS+ (wdrażanie i zarządzanie)**	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. B rozporządzenia nr 2021/1060)	4 000 000	0	1 959 109	5 959 109
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500	0	**odpowiedni %**zostanie określony na późniejszym etapie	662 500
Razem	**4 662 500**	**0**	**1 959 109**	**6 621 609**

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 4 Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	Środki zakontraktowane w Euro do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0%	510 000	12,75%	2 090 000	52,25%	3 320 000	83%	4 000 000	100 000%	4 000 000	100%	4 000 000	100%
EFS+	0	0%	0	0%			1 000 000	51,04	1 959 109	100%	1 959 109	100%	1 959 109	100%
EFRR	0	0%	0	0%			0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
RAZEM	**0**	**0%**	**510 000**	**12,75%**			**5 320 000**	**89,27%**	**5 959 109**	**100%**	**5 959 109**	**100%**	**5 959 109**	**100%**

Źródło: Opracowanie własne